

נפלאות רש"י

חלק ב'

גידולי אהרן

חידושים במסכת עירובין

שמחת מלכה

חידושים בש"ס ופוסקים

חובר בעזרתו וברחמיו הרבים של החונן לאדם דעת
ע"י

דוד אריה בן שמחה בנימין הכהן קליין

יוצא לאור אדר א' תשע"ו

©

כל הזכויות שמורות למחבר

דוד קליין

ההגנה 2 רחובות 7621002

08-9450191

RABBI ABRAHAM YISRAEL RUBIN
RAV AND MOREH TZEDEK
ROSH BDZ MEHADRIN
HAGANA 2 RECHOVOT ISRAEL
TEL: 972-8-9494-808 FAX: 972-8939-0818

אברהם ישראל רובין
רב ומורו ראש כר"ץ מהדרין
מח"ס שו"ת נהרות איתן וקטורי שש
חזן ההגנה 2 רחובות 76214
טל. 08-9494808 פקס 08-9390818

ב"ה י"ט. י"ג אייר תשל"ג

ברכה והערכה

בא ליפני הרב הגאון דוד קרין שליט"א
אשר אין מכירו שנים רבות ככל ששונן נפלא
ושר ברך אדם שפע ושר, ותכריך בענינים זיבא
היחלשים אדם ומכנהו דלוחמין וזיונים והאלות
רבות אראה את האלפין היחיד בברייתו ופלא
רש"ע המורה,

וזכרו כמעטו באשון בן הוא באקרון
לפניו דברים הרלוים באומרים בפואד אהאוג
אם שאלו מלכים מן ארבי רבין
הוא יותר אלו ארבי שומעין לזכירת
דמלאכת הקדש אשר עוד חילוקים טובים ומעלות
הן דרישות טובה, וישו הדעת, וכל אשר יכיר
חל"ה י"ב יצא קידו. מצנה וצד אר"ם
זכור רב וזכר
אברהם רובין

בית אולפנה רוממה
 סניף צמות "שב סמנתה" ג"ר 580098846
 רח' הרב מאיר הרש 12, חיפה

הרב זבילין שורצמן
 ראש הכולל

ר' חנוך תשני

בס"ד

מכתב ברכה

בלומדנו בבית מדרשו מסכת עירובין, הביא לפני הרב הגאון ר' דוד קליון שליטיא מחשובי תלמידי החכמים שבני רחובות עלים מספר יגדולי אהרן"י, שגמד לרצוא על מסכת עירובין, ותעגתי כסבא של רב מדברי תורה האמרים בהיקף ובעין גדול בסוגיות התורות שבמסכתא זו, וכה להעלות מנינים יקרים ולחדש חידושי תורה לפי דרכי המיוחדת ובמיוחד בדברי רש"י, ראש וראשון לכל המפרשים, אשר פילס לו דרך מיוחדת לחבנת דברי הקדושים, וברור שבני תורה הלזים בעומק השגיגות שבמסכתא חסורה זו, יתעגו ויהיה להם תועלת רבה מחספר חייל.

ולא נצרכה אלא לברכה שחריזיג ר' דוד שליטיא שגשה תורתו קבע ומלאכתו עראי, וכה בשקידתו לחדש חידושי תורה נפלאים, ויהי רצון שימשיך בדרך ויפגז מעינתתו הרוצה ויהי כל בני דורו מאור תורתו הנפלאה.

הכותב וחותם לכבוד לימודי התורה והעסלים בה באמת,

זבילין שורצמן
 זבילין שורצמן

בית, כי בבסלו שנת י"חא נפלאה בעינינו" (תשע"ה)

לחנוד לאדם ישור, מקצת שבחו של ידידנו הנעלה, איש המעלה; אשכול הכומר, חכם וסופר; מופלג בהפלת חכמים, חובר חיבורים מחוכמים; כהן שדעתו יפה וסברתו ישרה, אוצר כל כלי חמדת יקרה, הרחיב מוח"ר דוד אריה הכהן קליין שליט"א, מחשובי תלמידי חכמים ברחובות יצ"ו.

כבר איתמחי גברא בחיבורו הנפלא "דיוקי רשי"י", בו גמיר ודייק בדברי רשי"י על דרך המשט, לקיים דברי הראי"ש ב"אורחות חיים": "למוד פרשיותיך עם הצבור שמו"ת ופירוש רשי"י ז"ל ותדקדק בו כאשר תוכלי, עם קונטרס "גידולי אהרן", חידושים בש"ס ומסקים. ואלה מוסף על הראשונים, שעומד להעלות על מוצת הדפוס "דיוקי רשי"י" מהדורא תנינא, כמעשהו בראשון כך מעשהו בשני - על דרך המשט, עם "שמחת מלכה", חידושים בש"ס ומסקים "גידולי אהרן" חידושים במסכת עירובין. כל אלה מסוגנים לחיבורו הנחמד הכולל "גילוי גימטריות בפירוש רשי"י", אשר זה שמו נאה לו "נפלאות רשי"י" - כשמו כן הוא.

וכבר אמרו במשנת חסידים (אבות סוף פרק ג): "גימטריאות פרפראות לחכמה". ופירוש הרע"ב, וכן פירש רשי"י בפירוש האי, כפרפרת שלאחר המזון. וכתבו המפרשים שמשמיענו שלא יעסוק בה רק לאחר שמילא כריסו בגופי הלכות, כפרפרת שלאחר המזון. אולם ח"תוספות יום טוב" מפרש שהכוונה לפרפרת שלפני הסעודה, דהוה מידי דגרוי. וכן הוא ברשי"י בפירוש הבי. וכן פירוש התוספות בפסחים (קיד, א). וכן מפורש יוצא מחקדמות בעל הטורים: "וראיתי לכתוב... מעט פרפראות... להמשיך הלב", וראה "אגרא דכלה" (אות סו): "הגימטריאות והחשבונות באוזה ענין ועסק תורה היא סגולה לפתיחת השכל ולהתבונן במשכלות התורה". וכן כתב ב"תוספות מהרצ"א" לספר "סוד מרע ועשה טוב": "כי הוא פינה גדולה לתורה...". וראה שו"ת "חות יאיר" (סימן ר"ן באריכות).

בטוחני כי כשם שחיבורו הראשון התקבל בחיבה יתירה באהלי תורה, וזוכה לעלות על שולחנם של מלכי רבנן, אף זה ימצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם ויתקבל בחן ובחסד על רבנן ותלמידיהון, שכן החיבורים מלאים ויו החכמה וערוכים בטוב טעם, ואת הכל עשה יפה בעט"ו, עט סופר מהיר ובהיר. אין לי אלא לברכו, שיוכה לברך על המוגמר, להוציאו לאורה ולהפיצו בישראל, לתועלת החונים בתורת רשי"י על התורה. חפץ חי בידו יצליח לעשות חיילים לאורייתא, להרביץ תורה ולהפיץ מעיינות חכמה, לתגדילה ולהאדירה, מתוך בריות גומא ונהורא מעליא ומתוך הרחבת הדעת ושפע ברכה בגי"ר. ויהי חי עמו וכל אשר יעשה ישכיל ויצליח.

ביקרא דאורייתא ובברכת התורה

גידולי אהרן

חידושים במסכת עירובין

לעילוי נשמת מו"ר הרה"ג ר' אהרן גדליה קרייזר זצ"ל

תוכן הענינים

קורה ולחי משום היכר או מחיצה

ב' ע"א - מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה

יישוב קושיית רעק"א על רש"י בדף ב' ע"א דלחי משום קורה

יישוב קושיית רעק"א על רש"י בדף י"ב ע"ב - חודו יורד וסותם

יישוב קושיית הראשונים על הרי"ף בדבר קורה באלכסון

מתמיה על קושיית רעק"א על פרש"י דהא חלל מבוי תנן וא"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' - קושייתו אינה מובנת דדברי רש"י נראים פשוטים וברורים ולא זכה להבין מה קשה לרעק"א.

מביא קושיית רעק"א על פרש"י היאך רש"י כותב בסוף דלחי משום היכר הא קי"ל כאביי דלחי העומד מאליו הוי לחי דלחי משום מחיצה. מתרץ ומחדש יסוד בדעת רש"י בהלכות לחי וקורה שיש שני דינים בתיקון לחי וקורה. דין א', שהלחי או קורה מתיר לטלטל בתוך המבוי, ודין ב', שהלחי או קורה מונעים מבני אדם לטעות ולחשוב שאין הבדל בין מבוי לרה"ר וח"ו יטלטלו ברה"ר. מחלוקת אביי ורבא בלחי העומד מאליו היא בדין הראשון להתיר לטלטל במבוי ואינו קשור לדין ב' של הבדלה מרה"ר ובדין ב' גם אביי סובר דהוי משום היכר.

מסביר שהסוגיא בדף ד' ע"ב עד ה' ע"א למ"ד קורה משום היכר הוא דין ב' של הבדלה מרה"ר ולא קשור לדין א' של היתר לטלטל במבוי. מסביר שהסוגיא בדף ח' למ"ד קורה משום היכר הוא דין א' של היתר לטלטל או יותר נכון דין ג' של היתר לטלטל מתחת הקורה ליתר המבוי או מיתר המבוי למתחת לקורה ואינו קשור לדין ב'.

מחדש בדעת רש"י דאין הדין של חודו יורד וסותם נאמר רק למאן דאמר קורה משום מחיצה, אלא הדין של חודו יורד וסותם הוא דין נפרד ושייך אף אם נאמר קורה משום היכר וכן משמע בתוס' ובמלחמות. מתרץ לפי זה קושיית רעק"א על פרש"י בדף י"ב ע"ב מדוע רש"י הסביר קושיית הגמרא רק על לחי הרי לכאורה מוכח מר"י דגם קורה משום מחיצה ומתרץ דאפילו אי נימא קורה משום היכר חודו יורד וסותם ומתיר לטלטל באמצע משא"כ לחי דאין לו דין של יורד וסותם. מסביר שאפילו אם מותר לטלטל שם כי חודו יורד וסותם בכל זאת הזורק לשם מרה"ר פטור כי השטח בין הבתים ובין הקורות יש לו דין כרמלית מדאורייתא והדין של חודו יורד וסותם מתיר לטלטל בשטח זה אפילו דרבנן כי כל עוד שעשה תיקון של קורה רבנן לא גזרו

על טלטול בכרמלית זו אבל אין כח בדין של חודו יורד וסותם ליצור רשות היחיד גמור לחייב את הזורק לשם, והוא שיטת הרמב"ם בפי"ז ה"ט כפי שהסביר ה"ה.

מעיר בדף ח' שרש"י שינה את לשונו ועל היכירא מלגיו כתב "להנך מגוואי בעינן" ואילו על היכירא מלבר כתב "לבני רשות הרבים". מסביר שרש"י קאי גם על קורה שהניחו בתוך המבוי ולא בפתח המבוי.

מסביר שהסוגיא של קורה באלכסון בדף ח' ע"ב קאי אדין ב' של הבדלה מרה"ר. מביא קושיית הראשונים על הרי"ף מדוע הביא דברי רב כהנא שלכאורה חולק על רבא. מתרץ דכוונת הרי"ף לקורה שאיננה בפתח המבוי אלא בפנים המבוי ואפילו אם נאמר דקורה משום היכר כמו רבא גם רבא יסכים דבאלכסון מותר להשתמש עד לצד הארוך וכוון ב"ה לדעתו של הפמ"ג. אבל מביא תירוץ אחר של רבינו ירוחם ומתמיה שלא ראה אף אחד שהביא רבינו ירוחם.

מסביר שבסוגיא בדף ט' דלאביי תחת הקורה מותר ובין לחיים אסור ולרבא בין לחיים נמי מותר, זה קאי אטלטול בין המבוי לבין תחת הקורה או בין המבוי לבין לחיים (דין ג') וגם אטלטול רק מתחת הקורה או בין לחיים דוקא (דין ב'). מקשה לאביי דאם לחי מתיר טלטול במבוי מדוע בין לחיים אסור אם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כל שכן. מתרץ כי הלחי אינו עושה מחיצה למבוי כי מדאורייתא מותר לטלטל במבוי אלא הלחי מסלק את האיסור דרבנן. אבל השטח של בין לחיים אינו בהכרח נגרר לשטח של יתר המבוי ובכך אביי דסובר לחי משום מחיצה בדין א' יכול לסבור דבין לחיים (דין ג') לחי משום היכר וכ"ש יכול לסבור דלחי משום היכר לגבי דין ב' כהבדל בין מבוי לרה"ר.

מסביר שבדף י"ב יש דין רביעי בלחי וקורה כיצד פועלים לחי וקורה בדין רשות היחיד דאורייתא שלפי ר"י ורבה לחי יוצר רה"י דאורייתא לגבי זריקה ולא קורה ורבא סובר ששניהם אינם יוצרים רה"י דאורייתא לגבי זריקה.

ב' ע"ב - קושיית רעק"א על הילפותא מפתח החצר

מביא קושייתו של רעק"א מדוע הקושיא על ר"י - הלא הוא כבר אמר שהרוחב כ' ומדוע עדיף ללמוד משער החצר? ואדרבה עדיף ללמוד מהאולם כי משם לומדים גובה מ'.

מתרץ ומחדש שלפי רבי יהודה דפתח מבוי כשר עד כ' ברוחב ומ' בגובה רק בתנאי שהפתח השני של המבוי הוא כמו ההיכל דהיינו רוחב י' וגובה כ'. ולכן שפיר מקשינן על ר"י דלילפי מפתח שער החצר כי אז אין צורך שאחד הפתחים יהיה רחב עשר כמו ההיכל אלא כל פתח יכול להיות רחב כ'. גם מתרץ עפ"י המשנה בכלים פי"ז

מ"י דלרבי יהודה אמת הבנין ששה טפחים ושל כלים חמשה והתוי"ט הסביר שהמזבח החיצון שונה ממזבח הזהב כי החיצון היה מחובר ממש לקרקע בסיד ולכן דינו באמת בניין בת ו' טפחים משא"כ מזבח הזהב. הקלעים לא היו מחוברים בסיד אלא עמדו על הקרקע ולכן לפי רבי יהודה דינם ככלי באמה בת ה' משא"כ אם הילפותא מפתח האולם דהוא בניין הוי אמה בת ו'. מסביר שקושייתו של רעק"א שונה לחלוטין מקושיית תוס' בזבחים ס' וגם שונה מהריטב"א כאן.

ו' ע"א - ע"ב - כיצד מערבין דרך רשות הרבים - ביאור ברש"י דהקושיא אליבא דב"ה

מביא קושייתו של מו"ר הרה"ג ר' אהרן קרייזר זצ"ל מדוע לפי רש"י הגמרא שואלת רק על חנניה מדינו של רבי יוחנן דבענין דלתות נעולות בירושלים - הלא זה גם קשה לת"ק. מתרץ כי כאשר רה"ר מגיע ממש לשער, ת"ק מסכים לחנניה אליבא דבית הלל והקושיא של הגמרא איננה על חנניה דוקא אלא על בית הלל בין לפי חנניה בין לפי ת"ק. מחדש שלפי רש"י ת"ק וחנניה פליגי בפלוגתת ראשונים (תוס' ומ"מ) במבוי ההולך לארכו בין שני רה"ר אם דינו רה"ר או לא.

ו' ע"א - ע"ב - מבוי עקום - שיטת הרוקח

מביא שיטת הרוקח במבוי עקום בצורת דלת דצריך לחי או קורה בשני ראשו וצורת הפתח בעקמומית כמו רוב הראשונים, אבל מבוי עקום בצורת חי"ת יותר חמור וצריך דלת בשתי העקמומיות ולחי או קורה בשני הראשים. מסביר שלדעת הרוקח מבוי עקום בצורת חי"ת נחשב כנתיב נוסף לרה"ר ודינו כמו רה"ר וצריך שתי דלתות בשתי עקמומיות ולא פלוג אם רגלי החי"ת ארוכות או קצרות וגם אין זה משנה מה הרוחב של המבוי ואפילו אם אינו רחב שש עשרה אמה דינו כרה"ר בדומה לסברת תוס' בדף ו' ע"ב ד"ה וכי תימא במבוי המחבר בין שתי רה"ר.

מעיר כי רש"י מסביר דעתם של אנשי נהרדעא כמו הרוקח דהיינו המבוי נחשב כחלק מרה"ר.

ז' ע"א - ע"ב - מבוי הנפרץ לחצר - יישוב קושיית הכס"מ על הרב המגיד שבת פי"ז הי"ח

מיישב קושיית הכס"מ על ה"ה דהרמב"ם סובר שיש הבדל בין "נפרץ" לבין "כלה". בדין של רב יהודה בדף ז' ע"א כתוב אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום כי היות שיש פתח הגון בין המבוי לרחבה סוף המבוי נמצא בפתחו לרחבה ואם לא היה מכוון כנגד פתח הרחבה הרי זה כמבוי סתום. ואם המבוי כלה לצדי הרחבה הרי

הוא כמבוי עקום כי סוף המבוי עדיין בפתחו לרחבה אלא מכיון שהכותל ממשיך בשוה עם כותל הרחבה זה יוצר מבוי עקום. אבל בדין רבי ירמיה בר אבא אמר רב בדף ז' ע"ב כתוב מבוי שנפרץ במילואו לחצר. כאשר המבוי נפרץ אין כאן פתח הגון ולפי הרמב"ם אין זה נחשב כסוף המבוי ונמצא שסוף המבוי נחשב בפרצה בין החצר לרה"ר. יוצא שאין זה משנה אם פרצת המבוי לחצר מכוונת לפרצת החצר לרה"ר או לא, תמיד סוף המבוי נחשב בפרצה לרה"ר, וממילא מבוי זה הרי הוא מבוי מפולש לרה"ר ולא מדין מבוי עקום אלא משום שיש פילוש בפרצה לרה"ר. וגם אין זה משנה אם עירבו או לא, כי עירוב בין החצר למבוי לא יעזור למבוי כי הוא עדיין נחשב מפולש לרה"ר כי הרי פילושו לרה"ר אינו בגין פרצתו לחצר אלא בגין הפרצה לרה"ר.

ז' ע"ב - ישוב קושיית רעק"א על מבוי שנפרץ במילואו

בדף ח' ע"א אמרינן דרב היתר החצר אתי לאשמועינן ומקשינן הא נמי תנינא חצר שרבים נכנסים לה בזה ויוצאים לה בזה רה"ר לטומאה ורה"י לשבת ומקשה רעק"א מאי קשיא הא מתני' יש לומר בפתח גמור ואשמע לן רב דגם בליכא מחיצות ופתח דמ"מ לא אתו רבים ומבטלי ונשאר בצע"ג.

מתרץ דהא דאמרו תוספות דבפתח גמור פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא היינו בפתח בין החצר למבוי אבל כאשר הגמרא הביאה חצר שרבים נכנסים לה בזה ויוצאים לה בזה הנידון הוא הפתח בין החצר לרה"ר וכדמוכח מרש"י ח' ע"א ד"ה א"ל. בשלמא בפתח בין החצר למבוי יש להעמיד את המשנה בפתח הגון ואת המימרא של רב שנפרץ המבוי לחצר, אבל בפתח בין החצר לרה"ר אין שום הבדל בין פירצה לפתח הגון, בשניהם הרבים נכנסים דרך הפתח או הפירצה לחצר ושפיר שמעינן מהמשנה דהוי רה"י לשבת לא שנת פתח הגון לא שנת פירצה.

ז' ע"ב - ישוב קושיות תוס' על רש"י תד"ה בעירבו קמיפלגי בדרב יוסף

תוס' מקשים על רש"י שתי קושיות. א', משמע מרש"י דרחבה דהכא הוא כרחבה דפרק שני בדף כ"ד וקשה דשם הרחבה כרמלית אבל רחבה דהכא אינו כן דא"כ הוה כלה לבקעה. ב', דאמרינן בדף ע"ד דחורבה אסור כ"ש רחבה דאית בה דיוורין טפי מחורבה. ותוס' אומרים שרש"י חזר בו בפירוש רחבה בפרק שני.

מתרץ דרש"י רק מזכיר את פרק שני להוכיח דסתם רחבה אין בה דיוורין - דיוורין אין בה אבל אינה יתירה מבית סאתים ואין דינה ככרמלית. ולפי רש"י אין הגדר של יש בה דיוורין או לא תלוי באם גרים שם אנשים, אלא תלוי באם אפשר לצאת ולבוא

דרך שם אל הבית. ולא קשה מחורבה כי אמנם לחורבה פחות דיירים מרחבה, אבל אין זה קובע את השם של "לית בה דירין", אלא לחורבה יש פתח בינו לבין הבית לצאת ולבוא משא"כ רחבה דהכא.

מחדש שרש"י לא חזר בו בפרק שני ואין סתירה בדבריו כי בפ"ק רש"י הסביר לפי ההו"א ורש"י היה מוכרח לפרש רחבה דלית בה דירין משום דבעי למימר אין צריך כלום אפילו לא עירבו, אבל אחרי שתירצנו כאן שעירבו כאן שלא עירבו אין הכרח לפרש רחבה דלית בה דירין ולשון רש"י מדויק כי כתב בדף כ"ד "והיו בה דירין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו" - הרי מפורש שרש"י מדבר למסקנה ולא לפי ההו"א כמו בדף ז'.

ז' ע"ב - ישוב קושיית רעק"א על המהרש"א בתד"ה בעירבו קמיפלגי כו' חצר מותרת ומבוי אסור

המהרש"א מסביר דמימרא דרב (חצר מותרת ומבוי אסור) קאי במסקנא כדס"ד בצידי תצר או זו כנגד זו ואסור משום תרתי משום מפולש ומשום לא עירבו אלא דהתראן חידש כרב ששת דכאן בעירבו היינו בהך דרב יהודה דמתיר בנפרץ לרחבה מיירי בעירבו ודרב בדלא עירבו ולענין מפולש רב מיירי במצדו או זה כנגד זה ורב יהודה מיירי דנפרץ באמצע רחבה וזה שלא כנגד זה. והקשה רעק"א שלפי זה איך פרכינן בסמוך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה הא דברי רבה קאי על רב יהודה בנפרצה לרחבה דמתיר דמיירי דוקא זה שלא כנגד זה אבל מילתא דרב יש לומר דקיימא כדס"ד דאוסר גם מפולש ומיירי זה כנגד זה וכדקאמר ונפרצה חצר כנגדו ושפיר אשמועינן דאפילו זה כנגד זה החצר מותר, ונשאר בצע"ג.

מתרץ דאם היינו מפרשים את הסוגיא בדף ח' לפי ההו"א אז הקושיא איננה מדוע יש צורך להשמיע איסור מבוי והיתר חצר אלא הקושיא היא מדוע יש צורך להשמיע היתר רחבה והיתר חצר.

ז' ע"ב - ישוב קושיית רעק"א על תוס' בדברי רב יוסף ועובדא בדורא דרעותא

רעק"א בדרוש וחידוש מקשה כי רב יוסף ראה את העובדא בדורא דרעותא וע"כ הוא ראה שהמבוי נפרץ באמצע הרחבה וגם עירבו בין המבוי לרחבה, וא"כ איך למד מזה בתחילה דלצדו מותר ולא עירבו מותר הא המעשה שראה לא כך היה ונשאר בצע"ג.

מתרץ כי לא כתוב לא בגמרא ולא בתוס' שרב יוסף ראה בעצמו את העובדא דהוה ואדרבה הלשון של הגמרא "השתא דאמר ליה רב ששת וכו'" משמע יותר שבאמת

רב יוסף לא ידע את זה כאשר אמר אנא לא ידענא כו' ובפרט לפי גירסת הרז"ה דרב ששת אמר את זה לרב יוסף עצמו בודאי דרב יוסף לא ידע דמדובר בעירבו. ובכך באמת יש לומר שרב יוסף חשב שאותו מעשה היה בלא עירבו ולא אצרכה מידי דסבר נראה מבחוץ נידון משום לחי.

ז' ע"ב - יישוב קושיית רעק"א על תוס' אפילו לא נפרץ במילואו הוי כמפולש

תוס' כתבו דהמבוי אסור בשלא עירבו אפילו בכלה לאמצע ולא נפרצה חצר כנגדו מדנקט במלואו משמע דאסור משום דנפרץ במלואו דהיינו בלא עירבו ובדלא נפרצה כנגדו דאי בנפרצה ובעירבו [ולפי המהרש"א הגרסא **ובלא עירבו**] מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח. והקשה רעק"א בגליון הש"ס וז"ל וק"ל הא כמו דהרחבה וחצר לא הוי כמפולש מכח הגיפופין שלהן ה"נ המבוי בלא נפרץ במילואו עכ"ל.

מתרץ דכאשר תוס' כתבו [לפי גרסת המהרש"א] "דאי בנפרצה ובלא עירבו מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח" כוונתם להקשות על סברת רש"י דלפי רש"י בנפרצה ובלא עירבו המבוי נחשב מפולש דהעומד במבוי רואה רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן, ועל זה תוס' מקשים ואומרים כי אם הדין של מפולש תלוי באם העומד יכול לראות רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן אז מדוע רב נקט במילואו, הרי אפילו שלא במילואו העומד יכול לראות רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן, כי לפי רש"י פילוש המבוי תלוי באם העומד רואה את רה"ר כנגדו והוא אכן רואה רה"ר בין אם נפרץ במילואו או לא במילואו. ולא מהני גיפופין להוריד דין פילוש מהמבוי.

ולפי גירסתנו בתוס' דאי בנפרצה ובעירבו מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי כו', כוונת תוס' לאפוקי מסברת הרז"ה דסובר דאם עירבו המבוי והחצר אז המבוי נחשב כיחידה אחת יחד עם החצר ודווקא אז המבוי נחשב מפולש לרה"ר ואסור אבל אם לא עירבו אז המבוי נחשב כנפרד מהחצר ואין החצר אוסרת על המבוי. על זה באו תוס' לחלוק על סברת הרז"ה וכתבו דאי בנפרצה ובעירבו - כלומר, דאי נימא כמו הרז"ה שדווקא בנפרצה ובעירבו המבוי נחשב מפולש - מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש כי הטעם דהמבוי מפולש משום שהוא יחידה אחת עם החצר ואין שום הבדל בין אם נפרץ במילואו או לא ולפי סברת הרז"ה לא מהני גיפופין להוריד דין פילוש מהמבוי ודלא כמו חצר.

ח' ע"ב - מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר - ביאור ברש"י דהמבוי קצר לרחבו הרבה

מתמיה על דברי רש"י שכתב שהמבוי קצר לרחבו הרבה. ועוד קשה מדוע כתב שהרי "כל" תחת הקורה הוי פתח. מתרץ שרש"י מחדש בדעת רב כהנא כי כל דבר שיכול להיחשב פתח אפילו אם הפתח מתחת קצה אחד של הקורה בלבד הרי הוא פתח וזהו שכתב "שהרי כל תחת הקורה הוי פתח". ורש"י אינו סובר כמו כל המפרשים שאורך האלכסון עשר אלא רש"י סובר כי הסכום של רוחב המבוי והאלכסון ביחד עשר אמות שהם שני חלקי הפתח הנוצר ע"י הקורה. וכאשר העודף בצד הארוך ד' אמות יוצא שרוחב המבוי 4.2 אמות והאלכסון 5.8 אמות. מביא שהק"ע על הירושלמי פ"א ה"ו גם מפרש כך.

ח' ע"ב - ט' ע"א - לבוד וחבוט - יישוב קושיות קה"י על רש"י

הקה"י (עירובין סי' ב') מסביר דשיטת רש"י היא דלא אמרינן לבוד אלא לדבר ממשי. והקשה הקה"י שתי קושיות. א', דרש"י לכאורה סותר את עצמו בשבת ק"א ע"א גבי ביצאתא דמישן דע"י לבוד כאילו יש משטח תחתון רחב ד' בתחתית הסירה והרי יש כאן לבוד לדבר שאינו ממשי, וב', דכאן לפי רב אשי מבואר דאמרינן לבוד וחבוט ולכאורה הוי לבוד לדבר שאינו ממשי. מתרץ דלעולם לפי רש"י לבוד מועיל לדבר שאינו ממשי אלא שלא אמרינן לבוד למחיצה הנוצרה מדין חודו חיצון יורד וסותם כי לא אמרינן שתי הלכות למשה מסיני וכמו שיטת הר"ן הידועה. ולא קשה משבת ק"א כי שם אין שתי הלכות אלא רק לבוד בלבד. וגם רב אשי לא קשה כי אין כאן שתי הלכות לבוד וחבוט אלא רק הלכה אחת כי הכל מדין לבוד.

ט' ע"ב - נראה מבחוץ ושוה מבפנים - יישוב קושיות העולם על הב"י

מביא הקושיות העצומות שמקשים העולם (הרמ"א הב"ח והט"ז ועוד) על מרן הב"י בהבנת רש"י על נראה מבחוץ ושוה מבפנים. מתרץ שלפי רש"י החלק של הבניין הנכנס לכותל המבוי הוא הפליי"ר והוא הלחי ומביא סיוע גדול להבנה זו מרבינו ירוחם ואילו הרמ"א והב"ח הבינו שאין הבניין הלחי אלא הבליטה הנשארת בכותל היא הנקראת פליי"ר והיא הלחי. ובסופו של דבר ההבדל בין הב"י לרמ"א והב"ח הוא מה נקרא לחי בדברי רש"י אבל לדינא אין מחלוקת. מקשה על הבנת העולם כי לכאורה מה שהם קוראים נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו אלא נראה מבפנים ושוה מבחוץ ומביא שגם המאירי ורבינו חננאל בן שמואל קוראים לזה נראה מבפנים ושוה מבחוץ ונשאר בצע"ג. מעיר כי הרמב"ם בהלכ' שבת פי"ז הכ"ב ההיפך של שיטת הרא"ש.

י' ע"ב מבוי רחב - יישוב קושיית רעק"א או"ח סי' שס"ג

נפסק בשו"ע שס"ג סע' ל"ד שצריך לזוהר דלא לשבוק פתחא רבא ועייל בזוטא שאם עשה כן בטל תיקון המבוי אלא אם כן עשה צורת פתח לזוטא. מביא קושייתו של רעק"א דמה מהני צורת הפתח לזוטא וכנראה שאלתו היא שאם עזיבת הפתח הגדול והכניסה בפתח הקטן מבטלים את שם הפתח מהפתח הגדול או מה תעזור צורת הפתח בפתח הקטן - לכאורה צורת הפתח בפתח הקטן רק מחזקת את הפתח הקטן ומוסיפה לבטל הפתח הגדול. מביא תירוצו של התפארט שמואל על הרא"ש (והמשנה ברורה מסכים איתו) דמגיה שצ"ל שעשו צורת הפתח לפתחא רבה. אבל מקשה שמקור הדין דהוא האו"ז כותב להדיא שעשו צוה"פ לקטן ולכן קשה מאד לומר שיש ט"ס והדרא קושיא לדוכתה.

מתרץ כי אם המתקינים גם תקנו צורת הפתח בפתח הקטן (והוא הדין תיקון אחר כגון לחי או קורה) אזי כוונת המתקינים הוא שיהיו כמה פתחים למבוי העומדים לבחירת האנשים וכל פתח עם התיקון שלו. ואם כן אפילו שבקי פיתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא אין כאן ביטול כוונת המתקינים והרבה פתחים שרינן למבוי והאנשים רק בחרו להשתמש באחד הפתחים שזה באמת כוונת המתקינים.

כג ע"ב - ריבועא דריבועה רבנן - יישוב קושיות תוס' על רש"י ורעק"א על הר"ב

פרש"י שרבי אליעזר סובר ארכה יותר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא בהכי ותוס' הקשו על רש"י דאין שייך כאן לכתחילה ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע שרי ואם בא להקיף וכי נאמר לו שלא יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה. ורעק"א הקשה על הר"ב שלכאורה לא כתב לפי המסקנה אלא העתיק פרש"י שלכאורה רק לפי ההו"א.

מתרץ שלפי רש"י ר"א סובר שרק שתי צורות מותרות כאשר לא הוקף לדירה - או ריבוע או מלבן שאורכו פי שנים ברחבו. ולכן פירוש רש"י במשנה אינו לפי ההו"א בלבד אלא הוא גם לפי המסקנה. נמצא שאם החצר היתה ארכה פי שנים ברחבה והוא רוצה לשנות אותה למידה אחרת הוא רשאי בתנאי שישנה אך ורק לריבוע אבל אם התחיל לשנות הצורה מפי שנים ברחבה לריבוע ולא הספיק לגמור עד כניסת שבת, אז בשבת אסור לטלטל בה. משא"כ לפי רבי יוסי אם לא הספיק לשנות צורה מריבוע לפי שנים ברחבה עדיין מותר לטלטל שם בשבת.

כ"ד ע"א - פרץ אמה וגדר אמה - קושיית תוס' על רש"י וביאור השמטת הרי"ף

מביא קושיית תוס' על הפירוש הראשון של רש"י דתנן במשנה בכלים בפרק כ"ו לא הספיק לתקן ראשונה עד שנפסקה שניה טהורה. מתרץ כי אפשר שרש"י לא גרס במשנה המילה טהורה וכן עוד מפרשים גורסים "טהור" לא אחרי "עד שנפסקה שנייה" אלא רק אחרי "או שנחלק לשניים". לפי זה רש"י יכול לסבור שכוונת המשנה היא שהסנדל אינו טהור לגמרי בהפסקת שתי האוזניים בלבד אלא רק בצירוף הפסקת העקב או נטילת החוטם או חלוקה לשניים.

מביא שתוס' כותבים שרש"י חזר בו והסכים דאם נפסקה האוזן השניה ואין לסנדל שום אוזן הסנדל טהור לגמרי. מחדש שרש"י לא חזר בו אלא בשבת פירש בפירוש השני אליבא דרבי יהודה ולפי רבי יהודה יש לסנדל שלשה מצבים: א', עם שתי האוזניים או ללא האוזן הפנימית הוא חפצא של סנדל ויש לו תורת סנדל, ב', ללא האוזן החיצונה הוא חפצא של סנדל אבל אין לו תורת סנדל, ג', ללא שתי האוזניים הוא כלי הראוי לתשמיש אחר וטמא מגע מדרס. ולפי זה מסביר ההבדל בין פרש"י בשבת לעירובין כי בשני המקומות פרש"י שהכלי ראשון לטומאה אלא שבשבת פרש"י דהטעם הוא דנגע בעצמו כשהיה אב הטומא' וזה אליבא דר"י כי התורת סנדל והחפצא של סנדל נגעו זה בזה דהיינו "נגע בעצמו" ואילו בעירובין פירש שהרי בשעת פרישתו מן האוזן קיבל טומאה מאביו וזה אליבא דרבנן דלא סברי החילוק בתורת סנדל של ר"י.

מביא קושיית תוס' על פרש"י הראשון מחולין ע"ב ומתרץ שרש"י סובר כמו תוס' שם בחולין ד"ה אבל שלש על שלש כו' וכאן האוזן תפורה לסנדל ואין זה בית הסתרים וגם רבי יוסי יודה שאין צורך לבוא מבגד גדול.

הרי"ף משמיט את הדין של פרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו ליותר מעשר נחשב כהוקף לדירה ומותר לטלטל בתוכו ומתמיה שלא ראה מפרשים הדנים על השמטה זו. מסביר כי הרי"ף סובר או כמו רש"י או כמו הריצב"א וסובר שכשם שהסנדל לא קיבל פנים חדשות כאשר חיברו לו את האוזן גם ההיקף כולו לא קיבל פנים חדשות כאשר חיברו לו את האמה החדשה ורק האמה החדשה קיבלה פנים חדשות של הוקף לדירה ואין זה מספיק להתיר טלטול בכל ההיקף.

צ"א כלים ששבתו בבית - קושיית רעק"א על פרש"י שבת ק"ל ע"ב

בשבת ק"ל ע"ב רש"י מתיר להוציא בגד ששבת בבית לחצר שאינה מעורבת דרך מלבוש ולפשוט ולטלטל את הבגד בכל החצר. מביא קושיית רעק"א שדברי רש"י תמוהים כי בעירובין צ"א מבואר שבגד ששבת בבית והוא הוציאו דרך מלבוש לחצר

שלא עירבו אסור לטלטל אותו בגד מחצר לחצר ורעק"א אומר דהוא הדין דאין לטלטלו באותה חצר. ורעק"א מציין שהרשב"א לא כמו רש"י.

מביא אחרונים שדנו בשאלת רעק"א. מעיר כי הרבה אחרונים סוברים כי תוס' בעירובין צ"א כמו רש"י אך מקשה עליהם כי לפי המהרש"א אינו כן ואין שום ראי' שתוס' כמו רש"י.

מוכיח שאין מחלוקת בראשונים והרשב"א סובר בדיוק כמו רש"י. כלים ששבתו בבית אסור להוציאם לחצר שאינה מעורבת ואם הגיעו לחצר אסור לטלטלם בחצר אבל בגד שמותר להוציא דרך מלבוש מהבית לחצר שאינה מעורבת (כגון חלוק וכדומה אפילו שבת בבית) מותר לטלטל אותו בחצר. וכל מה שרש"י התיר בשבת ק"ל הוא בגד ולא שאר כלים וכל מה שהרשב"א אסר הוא שאר כלים ולא בגד.

ק"ב ע"ב - קושרין נימא במקדש - ביאור ברש"י דהתירו איסור שבת בלי קיום מצוה בנימא

מקשה על רש"י איך התירו חכמים לקשור קשירה דאורייתא ולא נוכל לנגן לקיים מצוה ואיך התיר ר"ש איסור דרבנן שלא די שלא נקיים שום מצוה אלא אפילו קול לא נשמע. מתרץ שניתן לנגן במיתרים האחרים והתנאים התירו למתוח או לקשור או לענוב את הנימא כדי שיהיה לכנור שם בלי כי כל עוד שנימא נפסקת אין לו שם בלי כי כל הראוי לבילה אינה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. והתנאים פליגי במה נקרא "ראוי לבילה" בכנור. רשב"א סובר שאין לכנור שם כנור אלא אם כל המיתרים יכולים להשמיע קול כראוי למצות שיר הלויים. חכמים חולקים וסוברים כי יש שם כנור אפילו אם הנימא יכולה להשמיע קול כל דהו ולא איכפת לנו שאין זה הקול הרגיל של המיתר המתוח הראוי לשיר של מצוה. ר"ש מיקל עוד יותר וסובר כי אפילו אם בן אדם אינו יכול לשמוע את תנועת המיתר כאשר מזיזים (פורטים) אותו בכל זאת יש לזה שם בלי שיר כי למרות שבני אדם אינם יכולים לשמוע הקב"ה יכול לשמוע. מחדש להלכה דלכולי עלמא אסור להשתמש במשרוקית כלבים בשבת.

קורה ולחי משום היכר או מחיצה

ב' ע"א – מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה

למעלה מכ' עוד כתבתי לתמוה במה דכתב רש"י בזה הדבור וכן הרע"ב דשרייה בתקנתא דלחי או קורה דליהווי היכר הא קיי"ל דלחי העומד מאליו הוי לחי דקיי"ל לחי משום מחיצה עכ"ל.

לא זכיתי להבין דברי קדשו של רעק"א בשאלה הראשונה שלו. רש"י כותב "שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה" - נראה פשוט שכוונתו שכל חלק וחלק מהקורה כולל המשטח התחתון מעל הקו של כ' אמה ואינו נוגע בקו ובכך חלל המבוי יותר מכ' אמה כמסקנת רבא בגמרא. לא זכיתי להבין מדוע א"א להבין רש"י כך. ויש לחזק הבנה זו מפרש"י בתחילת חומש בראשית שכתב שיש הבדל בין "על" לבין "מעל" וז"ל בד"ה מעל לרקיע – על הרקיע לא נאמר אלא מעל לרקיע לפי שהן תלויים באויר עכ"ל. כלומר "על" כמו עד ועד בכלל כי הוא נוגע ואילו "מעל" כמו עד ולא עד בכלל כי הוא אינו נוגע. הרי שמעל עוד יותר גבוה ותלוי באויר וכדכוותה כאן שהניחו את הקורה "למעלה" מכ' אמה ולא כתב "על" כ' אמה ולכן משמע שתחתית הקורה תלויה באויר מעל כ' אמה והוי חלל המבוי יותר מכ' אמה. לא זכיתי להבין מה יש ברש"י שרעק"א סירב להבין כך. ועוד קשה על רעק"א מיני' ובי' כי לקמן בדף ג' ע"ב כאשר רש"י כותב שפרצת מבוי ב' אמות רעק"א כותב

מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט ר' יהודה אומר אינו צריך והרחב מעשר אמות ימעט ואם יש לו צורת הפתח אע"פ שהוא רחב מעשר אמות אין צריך למעט.

פרש"י ד"ה מבוי שהוא גבוה – שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטאי גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ועגלות של לויים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק הלכך לא הוי רה"ר בציר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' ראשין אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא ראשו אחד פתוח לרה"ר וראשו אחד סתום דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרין בגמ' וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושרייה בתקנתא דלחי או קורה דליהווי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה.

והקשה רעק"א על אתר וז"ל וכן כתב הרע"ב ובחידושי למשניות כתבתי לתמוה הא מסקינן לקמן דחלל מבוי תנן וא"כ אפשר לקורה להיות מונח למעלה מכ' אלא דהחלל צריך שלא יהי'

דלישנא קלילא נקט רש"י כי באמת בי' אמות בדיוק אין זה פרצה אלא כוונתו ליותר מי' אמות - מדוע רעק"א לא כתב גם כאן שרש"י נקט לישנא קלילא ולא קשה מידי. ובכן לא זכיתי להבין מה קשה לו.

ובאשר לקושיא השנייה נלע"ד לחדש בס"ד יסוד בדעת רש"י בהלכות לחי וקורה שיש שני דינים בתיקון לחי וקורה. דין א', שהלחי או קורה מתיר לטלטל בתוך המבוי והוא מה שכתב רש"י בלשונו הזהב בריש דבריו וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה באה דמדאורייתא איתסר הוצאת רה"ר בשבת. דין ב', שהלחי או קורה מונעים מבני אדם לטעות ולחשוב שאין הבדל בין מבוי לרה"ר וח"ו יטלטלו ברה"ר והוא מה שכתב רש"י בלשונו הזהב בסוף דבריו ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושרייה בתקנתא דלחי או קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה. המחלוקת של אב"י ורבא בלחי העומד מאליו הוא בדין הראשון להתיר טלטול במבוי ואינו קשור לדין ב' של הבדלה מרה"ר ובדין ב' גם אב"י סובר דלחי משום היכר.

והראיה דהמחלוקת בלחי העומד מאליו הוא בדין הראשון להתיר טלטול במבוי הוא שכתוב שם בדף ט"ו ת"ש שבת בתל שהוא גבוה עשרה כו' וכן בנקע שהוא עמוק עשרה וכו' מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה - הרי מפורש שהנידון היתר הילוך בה וכן מפורש בעובדא בסוף הסוגיא דרב הוה

יטיב בההוא מבואה כו' דהנידון שם טלטול כוזא דמיא בתוך המבוי. אבל הלחי אינו מתיר טלטול במבוי אלא אם קודם מקיים את הדין השני של הבדלה מרה"ר ובוזה גם אב"י מודה שלקיים דין ב' בעינן היכר בלחי. והראיה דהא יש מחלוקת תנאים ואמוראים בדין נראה מבחוץ ושוה מבפנים אם מהני או לא מהני ואפילו דקיי"ל להלכה דמהני יש מחלוקת ראשונים מה הגדר של נראה מבחוץ ושוה מבפנים ומבואר בדבריהם דנקודת המחלוקת אם הלחי נראה ומוכר לעומדים במבוי או לעומדים בכניסה למבוי מבחוץ - הרי על מנת להחשב לחי קודם צריך להיות היכר בלחי או בגלל הלחי.

וכפי שיבואר יש כמה סוגיות הדנות בקורה משום היכר וכל סוגיא שונה מחברתה ודנה בדין אחר מיסודות הנ"ל ואף בסוגים שונים של היכר. ויבואר שבסוגיא של לחי העומד מאליו זה שרבא אומר לחי משום היכר אין זה אותו היכר כמו ברש"י כאן שעליו הקשה רעק"א.

בסוגיא בדף ד' ע"ב עד ה' ע"א כתוב היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו כמה ממעט כו' רב יוסף אמר טפח אב"י אמר ארבעה לימא בהא קא מיפלגי דמאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה [פרש"י מאן דאמר טפח קסבר מותר להשתמש תחת הקורה דאמר חודו החיצון יורד וסותם כדמשמע לקמן והלכך כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה] ומ"ד ארבעה

רש"י אינו אומר בהו"א דסברי דקורה משום מחיצה אלא אדרבה אומר שלכולי עלמא הוי משום היכר ומחלוקת רב יוסף ואב"י כן שלפי רב יוסף מותר להשתמש תחת הקורה כי אין ההיכר בחפצא של הקורה אלא ההיכר במרחק בין הקרקע לבין הקורה, והיות שגם חודה החיצון של הקורה במרחק זה אמרינן חודו החיצון יורד וסותם והכל שרי (וזה מה שכתב רש"י הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה) משא"כ לפי אב"י ההיכר בחפצא של הקורה (וזה מה שכתב רש"י אין להם היכר בקורה ושתהיה הקורה ניכרת להם) ומכיון דבעינן היכר בקורה עצמה לא נוכל לומר דחודו החיצון יורד וסותם כי אז לא כל ההיכר מתפשט למטה אלא ע"כ חודו הפנימי יורד וסותם. ובהו"א לכולי עלמא ההיכר מתפשט למטה. אבל הגמרא דוחה את זה ואומרת דלכ"ע מותר להשתמש תחת הקורה אלא דרב יוסף סובר קורה משום היכר ופרש"י משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשמשין תחת הקורה - כלומר, אין צורך שההיכר יתפשט למטה אלא סגי בהיכר "בעלמא" דהיינו בלי התפשטות למטה וכזכרון בעלמא להזכיר שיש הבדל הלכתי בין מבוי לרה"ר. ושימו לב ההיכר הנידון כאן הוא הדין השני בקורה כדי לא לטעות ולבוא לטלטל ברה"ר ואין הנידון כאן בדין הראשון להתיר טלטול במבוי עצמו. כמו כן אין הנידון כאן היתר טלטול בין המבוי למתחת לקורה כי רש"י דייק וכתב "והרי יש כאן היכר בכניסתן

קסבר אסור להשתמש תחת הקורה [פרש"י דחודה הפנימי יורד וסותם ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה שהרי בנמוך הן הלכך צריך שימשך לתוך המבוי שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו באותו גובה וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה צריך שיהא מקום הניכר וחשוב] לא דכולי עלמא קסברי מותר להשתמש תחת הקורה ובהא קא מיפלגי מר סבר קורה משום היכר ומר סבר קורה משום מחיצה [פרש"י מר סבר קורה שתיקנו חכמים למבוי משום היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשמשין תחת הקורה ומאן דאמר ארבעה קסבר קורה המתרת במבוי טעמא משום מחיצה דאמרי' חודה החיצון יורד וסותם ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרי' יורד וסותם וכיון דלא הוי מיעוט ד' הוי מחיצה העשויה לפחות מד' וקיימא לן בכל דוכתא דמחיצה שאינה ראויה לד' לאו מחיצה היא כו'] ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכר והכא בהיכר של מטה ובהיכר של מעלה קא מיפלגי דמר סבר אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ומר סבר לא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה ואיבעית אימא דכולי עלמא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה והכא בגזירה שמא יפחות קמיפלגי. **נלע"ד** לומר בדעת רש"י דאין הדין של חודו יורד וסותם נאמר רק למאן דאמר קורה משום מחיצה, אלא הדין של חודו יורד וסותם הוא דין נפרד ושייך אף אם נאמר קורה משום היכר. והראיה כי

אז אין קשר להמשך הסוגיא כי בלאו הכי א"א לומר דפליגי בהכירא, אלא ברור שגם תוס' הבינו שהדין של חודו יורד וסותם נאמר גם למ"ד קורה משום היכר.

ובדף ט' רבי יוחנן אומר שמותר להשתמש תחת הקורה אמר אביי מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה [פרש"י דאמר פוק תני לברא אלא מותר הוא אתחת קורה קאמר ליה דקסבר חודו החיצון יורד וסותם] אבל בין לחיין אסור [פרש"י במבוי שאין שם קורה מודה דאסור] ורבא אמר בין לחיים נמי מותר כו' ע"ש בסוגיא. גם מכאן משמע דחודו יורד וסותם נאמר גם למ"ד קורה משום היכר כי הרי בדף ח' יש כמה תירוצים שרבי יוחנן סובר קורה משום היכר ודחוק לומר שרש"י פירש כאן רק לפי התירוץ דקורה משום מחיצה בדף ח'. וכן משמע מהלשון של הרמב"ן במלחמות בדין של בין לחיים דהדין של חודו יורד וסותם נאמר גם בקורה משום היכר ע"ש.

לפי דברינו ניתן לתרץ קושיא אחרת של רעק"א בדף י"ב ע"ב כפי שיבואר להלן.

ובכן למדנו דהנידון בסוגיא בדף ה' למ"ד קורה משום היכר הוא דין ב' של הבדלה מרה"ר ולא קשור לדין א' של היתר טלטול במבוי. ואחרי שהקורה היכר בין המבוי לרה"ר הנידון האם מותר להשתמש ולטלטל תחת הקורה דהיינו תחת הקורה דוקא ואין הנידון האם מותר לטלטל מהמבוי לתחת הקורה או מתחת הקורה למבוי - זה שייך לסוגיא בדף ח' כפי שיבואר להלן.

כשמשתמשין תחת הקורה" - דוקא כניסתן מרה"ר למתחת לקורה. ההיתר לטלטל במבוי עצמו יכול להיות בגלל חודו החיצון יורד וסותם או בגלל דאם מתוקן בהבדלה מרה"ר ממילא מתוקן גם לטלטל בתוכו. אבל לפי אביי קורה משום מחיצה וזה קאי על הדין הראשון להתיר טלטול במבוי (כלשון רש"י קורה המתרת במבוי) אך לגבי דין ב' להבדיל מרה"ר אכתי הוי משום היכרא.

ואל תשיבני מדברי תוס' דף ד' ע"ב למטה ד"ה מותר להשתמש תחת הקורה - פירש בקונטרס דקסבר חודו החיצון יורד וסותם ומאן דאסר סבר חודו הפנימי יורד וסותם ולא רצה לפרש דמר סבר היכרא לבני רשות הרבים ומר סבר היכרא לבני מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכרא משמע דעד השתא לא הוי לכולי עלמא משום היכרא ואין להקשות לפירושו הואיל וסברי קורה משום מחיצה א"כ מאי טעמא דמאן דאמר טפח והא לא הוי מחיצה לפחות מד' אין לחוש הואיל והוי דופן אלא שבא למעטו כדפי' בקונטר' בענין זה בסמוך עכ"ל. לכאורה זה שתוס' כתבו "הואיל וסברי קורה משום מחיצה" משמע שכאשר אמרנו חודו יורד וסותם לכל הדעות זה רק אם נאמר קורה משום מחיצה. אבל זה אינו נכון כי הרי תוס' כתבו "ולא רצה לפרש דמר סבר היכרא לבני רשות הרבים ומר סבר היכרא לבני מבוי משום דקאמר בתר הכי ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכרא" - אם הדין של חודו יורד וסותם נאמר רק למ"ד קורה משון מחיצה

ולחוץ ואסור] ומר סבר חודו החיצון יורד וסותם.

יש לדקדק מדוע הסוגיא בדף ה' אינה מביאה את הסוגיא בדף ח' ולהיפך. גם יש לדקדק מדוע רש"י שינה את לשונו ועל היכירא מלגיו כתב "להנך מגוואי בעינן" ואילו על היכירא מלבר כתב "לבני רשות הרבים" - או שיכתוב לבני מבוי במקביל לבני רה"ר או יכתוב להנך מאבראי במקביל להנך מגוואי.

לפי דברינו הכל מבואר. כאן בדף ח' למ"ד קורה משום היכר הנידון הוא דין א' של היתר טלטול ובמיוחד היתר טלטול מתחת הקורה ליתר המבוי או להיפך והוא מה שפרש"י דמן המחיצה ולפנים "בעי אשתמושי" וגם "ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ" - הרי מפורש שהנידון דין א' של היתר טלטול ואינו קשור לסוגיא בדף ה' שהנידון דין ב' של הבדלה בין מבוי לרה"ר וכתוצאה מכך טלטול מתחת הקורה בלבד ולא למבוי. (ועיין לקמן שהדעת נוטה לומר שהיתר טלטול בין מתחת הקורה ליתר המבוי הוא דין שלישי ואינו סניף של דין א' דהיתר טלטול במבוי אבל עכ"פ אינו קשור לדין ב').

ואשר לדיוק בדברי רש"י נלע"ד שרש"י רומז לנו שהסוגיא בדף ח' קאי גם על קורה שהניחו בתוך המבוי ולא בפתח המבוי כך שיש חלק מהמבוי מחוץ לקורה. ושפיר כתב על היכירא מלגיו "להנך מגוואי בעינן" ולא לבני מבוי כי יש בני מבוי מחוץ לקורה ושפיר כתב על היכירא מלבר "לבני רשות הרבים" ולא

אבל ההיכר בדף ט"ו בסוגיא של לחי העומד מאליו הוא סוג אחר של היכר ואינו קשור אם רואים את הלחי והלחי מוכר לעין אלא ההיכר שם הוא מלשון להכיר ולדעת כלומר אדעתא דהכי עביד. בלחי העומד מאליו רבא מצריך שבשעת התקנת הלחי המתקין מתכוון לשם לחי ואין זה קשור כלל להיכר בדף ד' ח' ט' או י"ב. וההסבר פשוט - וכי הדורות הבאים ידעו מה היתה כוונתו של המתקין? אלא ברור שבדרך כלל היכר הוא בראיית החפצא או בחפצא עצמה או כתזכורת של הלכות שבת ולא כמו ההיכר בדף ט"ו.

והנה בדף ח' ע"ב איבעיא להו מהו להשתמש תחת הקורה [פרש"י אכל מבואות קאי] רב ורבי חייא ור' יוחנן אמרו מותר להשתמש תחת הקורה שמואל ורבי שמעון בר רבי ור"ש בן לקיש אמרו אסור להשתמש תחת הקורה לימא בהא קמיפלגי דמר סבר קורה משום היכר [ורש"י שותק] ומר סבר קורה משום מחיצה [פרש"י וחודו הפנימי יורד וסותם הלכך אסור דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי] לא דכולי עלמא קורה משום היכר והכא בהא קמיפלגי דמר סבר היכירא מלגיו [פרש"י להנך מגוואי בעינן וצד הפנימי הוי להו היכר ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ] ומר סבר היכירא מלבר [פרש"י לבני רשות הרבים דהיינו צד החיצון] ואיבעית אימא דכולי עלמא משום מחיצה והכא בהא קמיפלגי דמר סבר חודו הפנימי יורד וסותם [פרש"י נמצא תחת הקורה מן המחיצה

- הרי מפורש דקאי על הדין השני של הבדלה מרה"ר.

והנה הרי"ף הביא את כל הסוגיא של קורה באלכסון כולל דברי רב כהנא דלא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר ותמהו עליו רבינו יהונתן ושלטי גבורים והרא"ש כי לכאורה הפסק כמו רבא ואם כן אין טעם להביא רב כהנא. אך לענ"ד נראה לומר שאם הקורה איננה בפתח המבוי אלא בפנים אזי אפילו אם נאמר דקורה משום היכר כמו רבא גם רבא יסכים דבאלכסון מותר להשתמש עד לצד הארוך וראיה מרש"י דכתב שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברה"ר חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברה"ר לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי - אך ורק אם רה"ר מגיע לקצה הארוך אותו עודף אינו נראה כחלק מהמבוי אבל אם הקורה בפנים המבוי הרי יש המשך מבוי מהקצה הארוך עד לפתח המבוי וברור איפוא שאותו עודף חלק מהמבוי ושפיר הביא הרי"ף את רב כהנא וכוונתו לקורה בפנים המבוי. אחרי כתבי זה ראיתי שהפמ"ג במשב"ז שס"ג ס"ק כ"א גם כתב כך ליישב את הרי"ף ושמחתי שמחה גדולה. אבל אחר כך ראיתי שרבינו ירוחם תירץ את הרי"ף באופן אחר וברור שבטלה דעתי לדעתו הגדולה ונוראות נפלאותי שלא ראיתי אף אחד שמביא את רבינו ירוחם - הב"י הב"ח פמ"ג משנה ברורה ולא "המלקטים" למיניהם. והנה לשון רבינו ירוחם נתיב י"ב ח"ז (דף צ"ג טור ד' בדפוס ונציאה) אבל נראה מרי"ף שיש

להנך מאבראי כי הנך מאבראי קאי גם על בני מבוי מחוץ לקורה והם אינם צריכים היכר כי הם יודעים שזה מבוי ולא רה"ר.

ובסוגיא לפני זה בדף ח' ע"ב בדין קורה באלכסון אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו משמיה דרב כהנא רביה דרב ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ארבע אמות אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר רבא אמר אחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר ואימא טעמא דידי ואימא טעמא דידהו אימא טעמא דידי קורה טעמא מאי משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר [פרש"י שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברה"ר חוץ מכנגד כותל הקצר אומר מותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי] ואימא טעמא דידהו קורה משום מאי משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא הא דאמרת מניח הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר אבל יש באלכסונו יותר מעשר דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר.

הנידון כאן הוא דין ב' והוא מה שרש"י כותב שהרואה יחשוב בטעות שמותר להשתמש ברשות הרבים לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי

לחיים הוא סניף של דין א' של היתר
 טלטול במבוי, אבל יותר נראה לומר
 שההיתר של טלטול בין המבוי לבין תחת
 הקורה או בין המבוי לבין לחיים הוא דין
 שלישי בהלכות לחי וקורה ולא קשור
 לדין א' של טלטול במבוי. אבל המחלוקת
 של אב"י ורבא בדף ט"ו בלחי העומד
 מאליו מפורש בגמרא דקאי רק אדין א'
 כנתבאר לעיל. ואין להקשות דלאב"י
 דאמר בלחי העומד מאליו דהוי לחי דלחי
 משום קורה, א"כ היאך הלחי מתיר
 טלטול במבוי ואילו בין לחיים אסור
 לטלטל - לכאורה שייך הקל וחומר בשבת
 צ"ט ע"ב לאחרים עושה מחיצה לעצמו
 לא כל שכן. זה לא קשה כי הלחי אינו
 עושה מחיצה למבוי כי מדאורייתא מותר
 לטלטל במבוי אלא הלחי מסלק את
 האיסור דרבנן והוא מסלק האיסור משום
 מחיצה. אבל השטח של בין לחיים אינו
 בהכרח נגדר לשטח של יתר המבוי ובכך
 אה"נ בין לחיים אינו קשור ליתר המבוי
 וליתר המבוי אב"י סובר לחי משום
 מחיצה ואילו לבין לחיים יכול לסבור
 דהוי משום היכר (ועיי' ברז"ה
 ובמלחמות) וכ"ש יכול לסבור דהוי משום
 היכר לגבי דין ב' כהבדל בין מבוי לרה"ר.

והנה בסוגיא זו בדף ט' הרא"ש מביא
 דעה שסוברת דגם לרבא לחי
 משום מחיצה ובכל זאת בין לחיים מותר
 ובאמת אם נאמר שההיתר של טלטול בין
 המבוי לבין תחת הקורה הוא דין ג', דעה
 זו מובנת היטב כי רבא יכול לסבור בדין
 א' וב' דלחי משום קורה ואילו בדין ג'
 לחי משום מחיצה.

שני חלוקים בדבר. הא' שאם שהיה
 באותו האריכות פחות מד' אמות משים
 הקורה באלכסון אם יש באריכות ד' אמות
 אז חשוב מבוי בפני עצמו ומשים אותה
 בשוה. והחלוק הב' כי מה שאמרנו כי
 בפחות מד' אמות משים אותה באלכסון
 דוקא שאין בכל רחב האלכסון יותר מ'
 אמות, כלומר מראש הקצר בכל רחב
 המבוי עד הראש הארוך, אבל אם יש
 באלכסון יותר מ' אמות משים הקורה
 בשוה אל הקצר לא באלכסון עכ"ל.

ואולי לפי דברינו מובן הלשון של רבא
 דאמר "קורה טעמא מאי משום
 היכר" ולא אמר פשוט קורה משום היכר
 וכן אמר "קורה משום מאי משום מחיצה"
 ולא אמר פשוט קורה משום מחיצה.
 הלשון של משום מאי או טעמא מאי
 משמע שיש כמה אפשרויות ואנו בוחרים
 אחת מהן ובאמת אה"נ ובא לרמוז שיש
 שני דינים בקורה כפי שהסברנו וכעת
 בקורה באלכסון הנידון דין ב' אבל
 בהמשך במחלוקת אמוראים הנידון דין א'
 ומי שסובר באחד הדינים קורה משום
 היכר יכול לסבור בדין האחר קורה משום
 מחיצה.

ובסוגיא הנ"ל בדף ט' דנחלקו אב"י
 ורבא דלאב"י תחת הקורה
 מותר ובין לחיים אסור ולרבא בין לחיים
 נמי מותר, זה קאי אטלטול בין המבוי
 לבין תחת הקורה או בין המבוי לבין
 לחיים וגם אטלטול רק מתחת הקורה או
 בין לחיים דוקא. יתכן שטלטול בין המבוי
 לבין תחת הקורה או בין המבוי לבין

בזה עלה ר"י אבל לענין לחי לא מצינו
מאן דפליג עכ"ל.

לענ"ד ניתן לתרץ עפ"י מה שכתבתי
לעיל דאפילו אי נימא קורה
משום היכר נוכל לומר חודו יורד וסותם
ולכן רבי יהודה דאמר קורה מכאן וקורה
מכאן ונושא ונותן באמצע שפיר אתי לפי
רבא דאמר קורה משום היכר כי חודו
(פנימי או חיצוני) יורד וסותם ומתיר
טלטול באמצע משא"כ לחי דאין לו דין
של יורד וסותם מוכח לכאורה דהוי משום
מחיצה וקשה לרבא. ושימו לב דכתוב
בברייתא ונושא ונותן באמצע ולא כתוב
כלום לגבי זריקה. ובכך לא מקשינן על
רבא ולא על רב יהודה ורבה מהברייתא
בדין של זריקה באמצע כאשר יש קורה
מכאן וקורה מכאן כי באמת יתכן שאפילו
אם מותר לטלטל שם כי חודו יורד וסותם
בכל זאת הזורק לשם מרה"ר פטור.
והסברא היא שהשטח בין הבתים ובין
הקורות יש לו דין כרמלית מדאורייתא
והדין של חודו יורד וסותם מתיר טלטול
בשטח זה אפילו דרבנן כי כל עוד שעשה
תיקון של קורה רבנן לא גזרו על טלטול
בכרמלית זו אבל אין כח בדין של חודו
יורד וסותם ליצור רשות היחיד גמור
לחייב את הזורק לשם. ודבריי אלה הם
הם שיטת הרמב"ם בפ"ז ה"ט כפי
שהסביר ה"ה ולדעתי הסוגיא מוכחת
כשיטתו מתוך פרש"י וכפי שהסברתי.

ובדף י"ב יש דין רביעי בלחי וקורה.
גרסינן שם אמר רב יהודה מבוי
שאינו ראוי לשיתוף הכשירו בלחי הזורק
לתוכו חייב הכשירו בקורה הזורק לתוכו
פטור אלמא קסבר לחי משום מחיצה
וקורה משום היכר וכן אמר רבה לחי
משום מחיצה וקורה משום היכר ורבא
אמר אחד זה ואחד זה משום היכר. כאן
הנידון הוא כיצד פועלים לחי וקורה בדין
רשות היחיד דאורייתא שלפי ר"י ורבה
לחי יוצר רה"י דאורייתא לגבי זריקה ולא
קורה ורבא סובר ששניהם אינם יוצרים
רה"י דאורייתא לגבי זריקה. ודין ד'
בוודאי אינו קשור להיתר טלטול במבוי
אך יכול להיות סניף של דין ב'.

ומקשינן על רבא איתיביה יתר על כן
אמר רבי יהודה מי שיש לו
שני בתים בשני צידי רשות הרבים עושה
לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן
וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו
אין מערבין רשות הרבים בכך התם קסבר
רבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא
ופרש"י ד"ה לחי מכאן כו' אלמא לחי
משום מחיצה ואפילו רבנן לא פליגי עליה
אלא ברשות הרבים אבל במבוי מפולש
לא. והקשה רעק"א ק"ל הא הקושי' לכ"ע
דמדברי ר"י מוכח דאפילו קורה משום
מחיצה. ויש לדחוק דלענין קורה ברייתא
דלעיל דקתני זורק לתוך מבוי יש לו לחי
חייב משמע דווקא לחי ולא קורה פליג

ב' ע"ב – יישוב קושיית רעק"א על הילפותא מפתח החצר

ומדוע עדיף ללמוד משער החצר? ואדרבה עדיף ללמוד מהאולם כי משם לומדים גובה מ'. וז"ל לא ידעתי לפרש דמה קושיא על ר"י מה נוכל ללמוד מפתח החצר יותר מהלימוד מהאולם הא גם האולם היה רוחב יותר מ' ומזה פרכי' באמת אח"כ ומוכחי מזה דר"י פליג על הרוחב עכ"פ איך שייך למינקט הקושיא לר"י לילף מפתח החצר מה עדיפות בזה מהילפותא מהאולם והלימוד מאולם הא צריך לענין גבוה יותר מכ' וצ"ע עכ"ל.

נלע"ד שהגמרא אומרת שני טעמים לרבי יהודה - או שסובר היכל ואולם קדושה אחת היא ואז פתח אהל מועד אתרוייהו הוא או סובר קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד וכאילו כתוב אל פתח אולם הבית. נראה לומר שבשני הטעמים פתח האולם נקרא פתח רק כאשר יש גם פתח ההיכל. בטעם הראשון השם של "פתח" שהיה באהל מועד חל על ההיכל לחוד כי ההיכל כמו אהל מועד אבל השם של "פתח" אינו חל על פתח האולם לחוד אלא אתרוייהו דהיינו הצמד של פתח האולם ופתח ההיכל יוצרים פתח אהל מועד. וגם בטעם השני פתח האולם נקרא פתח רק משום שהוא נקרא פתח אולם הבית והרי לבית יש גם פתח היכל. נמצא לפי רבי יהודה דפתח מבוי כשר עד כ' ברוחב ומ' בגובה רק בתנאי שהפתח השני של המבוי הוא כמו ההיכל דהיינו רוחב י' וגובה כ'. ולכן שפיר מקשינן על ר"י דלילפי מפתח שער החצר כי אז אין צורך שאחד הפתחים

ב' ע"א אמר רב יהודה אמר רב חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל ורבי יהודה לא למדה אלא מפתחו של אולם דתנן פתחו של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות ושל אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמות ושניהן מקרא אחד דרשו ושחטו פתח אהל מועד דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד וכי כתיב פתח אהל מועד אהיכל כתיב ורבי יהודה סבר היכל ואולם קדושה אחת היא וכי כתיב פתח אהל מועד אתרוייהו הוא דכתיב ואיבעית אימא לר' יהודה נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד והכא היינו טעמא דרבי יהודה דכתיב אל פתח אולם הבית ורבנן אי הוה כתב אל פתח אולם כדקאמרת השתא דכתיב אל פתח אולם הבית הפתוח לאולם. ובהמשך הסוגיא בעמוד ב' הגמרא שואלת בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר כו' מה להלן חמש ברוחב עשרים אף כאן חמש ברוחב עשרים פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי.

מבואר דלחכמים מידות המבוי לומדים מפתח ההיכל רוחב י' גובה כ' ואילו לר"י לומדים מפתח האולם רוחב כ' גובה מ'. והגמרא שואלת על חכמים ור"י שילמדו מפתח שער החצר דהרוחב כ' וגובה ה'. והסבירו רש"י ותוס' שהקושיא על הרוחב ולא על הגובה כי ברור שמצאנו פתח דגובהו עשר.

והקשה רעק"א מדוע הקושיט על ר"י - הלא הוא כבר אמר שהרוחב כ'

יהיה רחב עשר כמו ההיכל אלא כל פתח יכול להיות רחב כ'. ויש להעיר לפי דברינו כי לא בכדי המשנה שתקנה מלומר שר"י חולק על הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט ואילו בבביתא כן חולק כי אלו ואלו דברי א"ח ולא פליגי כי המשנה מדברת על הפתח השני שהוא רחב י' ושם ר"י באמת אינו חולק ואילו בבביתא מדברת על הפתח הראשון ושם ר"י חולק וסובר שרוחבו כ' ואינו צריך למעט לעשר.

גם עלה בלבי לתרץ עפ"י המשנה בכלים פי"ז מ"י ר' מאיר אומר כל האמות היו בינוניות חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד רבי יהודה אומר אמת הבנין ששה טפחים ושל כלים חמשה והובא להלן בדף ד' ובמנחות צ"ז. והתוספות יום טוב הסביר שהמזבח החיצון שונה ממזבח הזהב כי החיצון היה מחובר ממש לקרקע בסיד ולכן דינו באמת בניין בת ו' טפחים משא"כ מזבח הזהב. לפי זה הקלעים לא היו מחוברים בסיד אלא עמדו על הקרקע ולכן לפי רבי יהודה דינם ככלי ואמות שלהם בנות ה' טפחים משא"כ אם הילפותא מפתח האולם דהוא בניין הוי אמות בנות ו' טפחים. אבל לע"ד יותר נראה כמו התירוץ הראשון.

אחר כך ראיתי מי שתירץ בדומה לתירוץ השני הנ"ל. גם ראיתי שהקשו על רעק"א דלכאורה קושייתו כבר מפורשת בתוס' זבחים נ"ט ע"ב – ס' ע"א ד"ה ואומר קלעים ט"ו אמה אל הכתף דהקשו שם ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם

הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט נילף מפתח שער החצר כיון דעד השתא איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החצר פתח אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשוויי. וראיתי שהבינו שכך כתב בעל מלא הרועים. אבל במח"כ קושיית תוס' שונה לחלוטין וגם מלא הרועים לא כוון לזה אלא רק להסביר את תוס'. תוס' בזבחים חולקים על רש"י ותוס' בעירובין והם מפרשים את קושיית הגמרא על הגובה של הפתח ולא הרוחב. והם מקשים על רש"י שעד הקושיא מפתח שער החצר הנידון היה הגובה וא"כ הגמרא היתה צריכה לומר לנו "אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט נילף מפתח שער החצר" כדי שנדע ששינינו את הנושא מגובה לרוחב. והם ממשיכים לשאול ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך כו' וכוונתם להקשות שלפי רש"י הגמרא היתה צריכה לשאול מיד מפתח האולם על רבי יהודה שלכאורה מסכים שהרחב מעשר אמות ימעט ומדוע הגמרא הפסיקה באמצע עם פתח שער החצר. וענין רואות שתוס' מעולם לא הקשו מדוע עדיף לר"י ללמוד מפתח שער החצר במקום ללמוד מפתח האולם.

גם ראיתי שכתבו שהריטב"א הקדים את רעק"א וגם זה במח"כ לא נכון. וז"ל הריטב"א והא דפריך מינה אף לר' יהודה משום דקם"ד דר' יהודה לא פליג בסיפא וכדפרכי' בסמוך מדתנן והרחב מעשר ובדין הוא דהכא מצי לשנויי לר' יהודה כדלקמן דר' יהודה פליג בבביתא וס"ל

ומדוע הגמרא אינה חושבת כך ומקשה עליו. אבל שימו לב שהריטב"א אינו שואל מדוע הילפותא של פתח שער החצר עדיף מהילפותא מפתח האולם. אדרבה משמע מדבריו שהשאלה של עדיפות איננה מפריעה לו ולכן הריטב"א אינו כמו רעק"א.

דעד עשרים כשר אלא דניחא ליה לשנויי אכולו לדעת המקשה ולתרץ לרבנן ור' יהודה בחדא גוונא והדר אקשי לר' יהודא לחודיה ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן כו' עכ"ל. נכון שהריטב"א מקשה מדוע הגמרא שואלת על ר"י אבל שאלתו היא הא ר"י גם סובר דהרוחב כ' אמות

דף ו' – בעניין כיצד מערבין דרך רשות הרבים

חומה (או) שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר. צורת הפתח מכאן – בראשו אחד. ולחי וקורה – בסוף העיר. ובע"ב ד"ה ירושלים – רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו היא כרמלית ולא מיחייבי עלה והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (דף קא) דירושלים כרמלית היא. ובר"ה חייבין עליה כו' – אלמא נעילת דלתות בעינן בכל לילה והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל.

והקשה מו"ר הרה"ג ר' אהרן קרייזר זצ"ל וזה לשונו שהובא בספר מטה אהרן והנה על הא דחנניה פרכינן מדינו דרבי יוחנן ולפרש"י הפירכא היא אמאי סגי בדלת אחת הרי דלתות בעינן ולפי' התוס' פרכינן מהא דבעינן נעולות ולא סגי בדלתות הראויות להנעל. ותמוה

תנו רבנן כיצד מערבין דרך רשות הרבים עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן חנניה אומר בית שמאי אומרים עושה דלת מכאן ודלת מכאן וכשהוא יוצא ונכנס נועל בית הלל אומרים עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן. ורשות הרבים מי מערבא והתניא יתר על כן אמר רבי יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך וכי תימא בכך הוא דלא מערבא הא בדלתות מערבא והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים ואמר עולא הני אבולי דמחוזא אילמלא דלתותיהן ננעלות חייבין עליהן משום רשות הרבים אמר רב יהודה הכי קאמר כיצד מערבין מבואות המפולשין לרשות הרבים עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.

ופירש רש"י ו' ע"א ד"ה רה"ר – משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה

טובא אמאי פרכינן כן על חנניה ולא על הת"ק שסובר דסגי בצורת הפתח וגם עליו תיקשי דהרי מרבי יוחנן למדנו דבעינן דלתות נעולות דוקא ולא סגי בצורת הפתח וכמו דפרכינן על חנניה הו"ל למיפרך גם על ת"ק. (אגב יש לחדד את הקושיא כי המאירי בפירוש אומר דהקושיא קאי על ת"ק.)

ותירץ מו"ר וז"ל שם ונראה דלפי הת"ק התחדש שעל ידי צורת הפתח נעשה רה"ר למבוי אבל לחנניה שמצריך דלת ולא סגי בצורת הפתח בע"כ שהוא מטעם דרבים מבטלי מחיצה ועל זה הוא דפריך מהא דרבי יוחנן דגם כשיש דלת עדיין אומרים רבים מבטלי מחיצה עד דאיכא דלתות נעולות עכ"ל ע"ש שהאריך להסביר הסברות בזה.

קושיית מו"ר קושיא עצומה וראויים הדברים למי שאמרם. יש להעיר שהמחצית השקל כיוון לקושיא זו בסי' שס"ד סק"ב והוא תירץ בפשיטות דרש"י כיוון לומר אפילו תימא דרבה בר בר חנה א"ר יוחנן סובר כמו חנניה וכו', כלומר דאה"נ הקושיא היא גם על ת"ק. אבל כנראה שמו"ר לא ניחא ל' בזה כי רש"י הי' צריך לכתוב את זה בפירוש.

שבעים פנים לתורה וחבל שבעו"ה לא זכיתי לדון בזה לרגלי מו"ר בחייו ועל אף שסברתו סברה נכונה עכ"פ לענ"ד יש הבנה אחרת ברש"י ונקדים כמה דיוקים כדרכנו לדייק ברש"י.

א. בברייתא פרש"י רה"ר משמע רחב שש עשרה אמה ועיר שמצויין בה

ששים ריבוא ואין בה חומה (או) שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר. ואילו בעמוד ב' פרש"י ד"ה ירושלים – רשות הרבים שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה. מדוע רש"י שינה את לשונו בעניין מפולש ומדוע שינה את הסדר שבדברי ת"ק פירש ט"ז אמה, ס' ריבוא, מכוון משער לשער, שיהא מפולש, ואילו בירושלים פירש מכוון משער לשער, מפולש, ס' ריבוא, וט"ז אמה.

ב. רש"י פירש צורת הפתח מכאן – בראשו אחד. ולחי וקורה – בסוף העיר. מדוע רש"י כתב בסוף העיר ולא כתב בראשו השני, או במקום בראשו אחד יכתוב בראש העיר.

ג. רש"י כותב אלמא נעילת דלתות בעינן בכל לילה והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן לבית הלל. שימו לב שרש"י אינו מזכיר את שמו של חנניה.

ד. בברייתא פרש"י שרה"ר שלה מכוון משער לשער ולכאורה משמע שרה"ר מגיע לשער. והנה סתם שער יש לו צורת הפתח וא"כ האיך ת"ק אומר שיעשה צורת הפתח מכאן – הרי יש שם צורת הפתח.

נלע"ד שהלשון "מכוון משער לשער" אין פירושו שרה"ר מגיע דוקא לשער אלא שראשו של רה"ר מכוון כנגד השער. וזהו המובן הרגיל של "מכוון" בש"ס וכמו בברכות נ"ד לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח שהוא מכוון כנגד

של רה"ר אינו מגיע לשער העיר אלא כלה לפני זה ומפסיק להיות רחב ט"ז אמה והדרך ממשיכה עד לשער העיר כנ"ל. בראש זה עושים צורת הפתח דהיינו במקום שכלה להיות רחב ט"ז אמה אבל לא בשער העיר שמובדל מראש זה. ראשו השני של רה"ר מגיע ממש לשער העיר בסוף העיר ושם הוא רחב ט"ז אמה ושם עושים לחי וקורה.

אבל חנניה חולק ואומר שברה"ר כזה לא סגי בצורת הפתח שם איפה שכלה הרוחב של ט"ז אמה כי גם הדרך הממשיכה עד לשער העיר ברוחב קצר יותר דינה כרה"ר ונמצא שרה"ר נמשך ממש עד שער העיר וא"כ לא סגי בצורת הפתח ובעי דלת. נמצא דפליגי ת"ק וחנניה בפלוגתת הראשונים שתוס' וסייעתם סוברים דמבוי ההולך לארכו בין שני רה"ר דינו רה"ר ואילו ראשונים אחרים כגון המ"מ סוברים דאינו רה"ר.

ת"ק סובר דסגי בצורת הפתח איפה שכלה הרוחב של ט"ז אמה כי המשך הדרך אין דינו כרה"ר ונמצא דרה"ר אינה כלה לרה"ר אחר. אבל גם ת"ק סובר שאם רה"ר הי' מגיע ממש עד שערי העיר בשני ראשיו כמו בירושלים צריך דלת בראש אחד ולחי וקורה בראש השני כמו חנניה כי אז רה"ר כלה לרה"ר אחר. ולכן כאשר הקשינו מירושלים רש"י לא הזכיר שמו של חנניה כי בירושלים רה"ר מגיע ממש עד שערי העיר בשני ראשיו ות"ק מסכים שלבית הלל בעינן דלת מכאן ולחי וקורה מכאן. וגם מובן מדוע רש"י שינה את הסדר ובירושלים

בית קדשי הקדשים וכמו ביומא ט"ז ובזבחים י"ח נמצא מזבח מכוון כנגד היכל. והנה כאשר רש"י כותב אצל ירושלים שרה"ר שלה מכוון משער לשער ומפולש, פירושו ומפולש בשער דהיינו לא די שראשי רה"ר מכוונים כנגד שערי העיר אלא ראשי רה"ר גם מפולשים בשערי העיר, כלומר דרה"ר של ירושלים רחב ט"ז אמה עד לשערי העיר ועד בכלל ומפולש שם לרה"ר העובר מחוץ לעיר. אבל בברייתא רש"י כותב שהיה רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר, "שיהא מפולש" פירושו שבאמת ראש רה"ר אינו מגיע לשער העיר דאינו מפולש שם אלא הוא כלה לפני שער העיר, כגון דרוחב רה"ר ט"ז אמה לארכו אבל רוחב זה נגמר לפני שמגיע לשער העיר והדרך ממשיכה עד לשער העיר ברוחב קצר יותר כגון י"ג אמה ושליש, ובשער העיר המשך הדרך מפולש לרה"ר העובר מחוץ לעיר. נמצא שלשון רש"י מדוייק - אין רה"ר מפולש ברחבו של ט"ז אמה בשער העיר אבל המשך יהיה מפולש כי הוא יגיע לשער העיר ומפולש שם לרה"ר העובר מחוץ לעיר. ורש"י פירש כן כי אם רה"ר היה מגיע ממש עד לשער העיר לא שייך לומר עושה צורת הפתח שם כי הרי שער העיר בעצמו צורת הפתח ולא צריך לבנות עוד צורת הפתח אלא ע"כ דרה"ר כלה לפני זה כנ"ל.

ורש"י כותב בדברי ת"ק צורת הפתח מכאן — בראשו אחד, ולחי וקורה — בסוף העיר. פירוש, ראש אחד

הקדים לומר מכוון משער לשער ומפולש להדגיש הפרט החשוב ביותר כי זה שהוא

מפולש ממש בשערי העיר משנה את הדין של הת"ק.

דף ו' – מבוי עקום

כמפולש – וכאן שני פילושין דרשות הרבים יש עכ"ל.

רוב הראשונים סוברים להלכה שאין הבדל בדינו של מבוי עקום בין אם יש עקמומית אחת וכל ראש כלה לרשות הרבים אחרת (דהיינו בצורת דל"ת) ובין אם יש שתי עקמומיות וכל ראש כלה לאותה רשות הרבים (דהיינו צורת חי"ת). אבל הרשב"א (וכן המאירי מביא שיטה כזאת) סובר דצורת חי"ת קל דינה מצורת דל"ת כי לצורת דל"ת הוא מצריך לחי או קורה בשני הראשים וצורת הפתח בעקמומית כמו רוב הראשונים אבל לצורת חי"ת הוא סובר שצריך לחי או קורה בשני הראשים ואינו מצריך כלום בשתי העקמומיות והרשב"א עצמו מסביר את ההבדל (וכן המאירי שם) כי מבוי בצורת דל"ת רבים עוברים דרכו כי הוא קיצור דרך בין שתי רשות הרבים אבל מבוי בצורת חי"ת דכלה לאותה רשות הרבים אינו קיצור דרך ואין רבים עוברים דרכו.

ויש שיטה שלישית שהיא דעת הרוקח. לצורת דל"ת הרוקח מצריך לחי או קורה בשני הראשים וצורת הפתח בעקמומית כמו רוב הראשונים וכמו הרשב"א, אבל מבוי בצורת חי"ת יותר חמור ממבוי בצורת דל"ת לדעת הרוקח

מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש ושמואל אמר תורתו כסתום. ופרש"י ד"ה מבוי עקום – ושני פתחיו לרשות הרבים (דהיינו כמו גאם או דל"ת כלשון הראשונים). ובד"ה תורתו כמפולש – ומבוי המפולש לרשות הרבים צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה מכאן כדלקמן אף זה צריך לשני פתחיו לצד רשות הרבים לחי לכל רוח ובעקמומיתו צריך צורת פתח דפילוש שהוא מפולש לחבריו הוי כמפולש לרשות הרבים. ובד"ה תורתו כסתום – ואין צריך בעקמומיתו כלום אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן דלא מצרכינן צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרשות הרבים כו' עכ"ל.

ובדף ו' ע"ב גרסינן ההוא מבוי עקום דהוה בנהרדעא רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל ואצרכוהו דלתות חומריה דרב דאמר תורתו כמפולש והאמר רב הלכה כתנא קמא כשמואל דאמר הלכה כחנניה והאמר שמואל תורתו כסתום כרב דאמר תורתו כמפולש. ופרש"י ד"ה מבוי עקום – שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת כגון זה (דהיינו כמו חי"ת). ובד"ה ואצרכוהו דלתות – בשני עקמומיתו. ובד"ה תורתו

וצריך דלת בשתי העקמומיות ולחי או קורה בשני הראשים וצריך ביאור מה סברתו.

לענ"ד זה פשוט שלכל הדעות במבוי חי"ת אין הבדל בדין בין אם הרגליים של החי"ת ארוכות או קצרות, כלומר אין הבדל אם הקטע של המבוי

המקביל לרשות הרבים רחוק או קרוב לרה"ר. נמצא שאפילו אם הרגליים של החי"ת קצרות מאד הדין נשאר אותו דבר. ואם כן מסתבר שאפילו אם נקצץ לגמרי את הרגליים של החי"ת (וכמו בציור למטה) עדיין הדין אותו דבר ושני הקירות בקצות המבוי עדיין נחשבים כמו רגליים של החי"ת.

רשות הרבים

מבוי כזה הינו נתיב נוסף לרה"ר והולכי רה"ר יכולים ללכת דרך מבוי זה ולהמשיך דרכם באותה רה"ר (למשל אם יש בהמות רבות וכדומה המפריעות לתנועה בחלק של רה"ר המקביל למבוי זה אפשר לעקוף אותן דרך המבוי). היות שהמבוי משמש כנתיב נוסף לרה"ר הרוקח מחשיב אותו כחלק מרה"ר ולכן דינו כמו רה"ר וצריך שתי דלתות בשתי עקמומיות ולא פלוג אם יש רגליים ארוכות למבוי עקום זה. (וגם אין זה משנה מה הרוחב של המבוי ואפילו אם אינו רחב שש עשרה אמה דינו כרה"ר בדומה לסברת תוס' בדף ו' ע"ב ד"ה וכי תימא במבוי המחבר בין שתי רה"ר).

וצורת הפתח בראש השני ולא כמו הרוקח שצריך שתי דלתות ולא כמו ר"ח הרשב"א והריב"ש שצריך דלת בראש אחד ולחי או קורה בראש השני, וראיתי שתמהו על הב"י כי הרוקח אומר במפורש במבוי מפולש לרה"ר שצריך לחי או קורה בראש אחד וצורת הפתח בראש השני וכמו רוב הראשונים. לפי דברינו אפשר לומר שכוונת הב"י היא שלדעת רוב הראשונים תמיד מבוי מפולש לרה"ר צריך לחי או קורה בראש אחד וצורת הפתח בראש השני ובדרך כלל גם הרוקח מסכים לזה אבל לדעת הרוקח זה רק אם המבוי מחבר בין שני רה"ר שונים והמבוי ניצב להם (שני רה"ר עוברות אצל פתחי המבוי) אבל מבוי עקום בצורת חי"ת המתחבר לאותו רה"ר נחשב כחלק מרה"ר וכמו שנתבאר לעיל וצריך שתי דלתות. וכן לענ"ד יוצא שלפי הרוקח מבוי ההולך לארכו בין שני רה"ר (וכמו תוס' בדף ו')

ויש להעיר שלפי דברינו יש להציל את הב"י כי בריש סימן שס"ד הב"י מביא דעת רוב הראשונים שמבוי מפולש לרה"ר צריך לחי או קורה בראש אחד

מפולש לחבירו ומחבירו לחבירו" כי הרי יש כאן שלשה חלקים למבוי. וגם שים לב שלא כתב "שני פילושין לרשות הרבים" אלא כתב "שני פילושין דרשות הרבים". מכאן אני אומר לענ"ד שרש"י מסביר דעתם של אנשי נהרדעא כמו הרוקח דהיינו המבוי נחשב כחלק מרה"ר, כלומר לא רואים את המבוי כמורכב משלשה חלקים אלא יחידה אחת שהוא נתיב נוסף לרה"ר ומכיון שהמבוי נחשב כחלק מרה"ר שייך לומר שני פילושין דרשות הרבים.

שהבאתי לעיל) דינו כרה"ר וצריך שתי דלתות בשני ראשיה וכנ"ל. ויש להעיר שבמבוי בצורת דל"ת רש"י כותב לדעת רב דדינו כמפולש "דפילוש שהוא מפולש לחבירו הוי כמפולש לרשות הרבים". משמע מדבריו ששני חלקי המבוי – הרגל של הדל"ת והגג של הדל"ת – נחשבים כשני חלקים נפרדים דהרי כתב "מפולש לחבירו". אבל במבוי בצורת ח"ת רש"י כותב "וכאן שני פילושין דרשות הרבים יש". לכאורה רש"י היה צריך לכתוב "דפילוש שהוא

קושיית הכסף משנה על המגיד משנה הלכות שבת פ"ז הי"ח

פסקום. והרשב"א ז"ל הזכירם בספרו ואין דברים הללו מצויין כדי להאריך בהם עכ"ל.

והקשה עליו הכסף משנה וז"ל ותמהני עליו שנראה מפשט לשונו שגם רבינו לא הזכיר התנאים האחרים והא ליחא שכבר הזכירם בראש הפרק גבי מבוי מפולש שהיה כלה לאמצע רחבה ומה שלא חילק בין עירבו ללא עירבו הוא מפני שאין אותו פרק מקום דין חצר ומבוי אם אוסרים זה על זה אם לא וממ"ש בהלכות עירובין הוא נלמד עכ"ל.

ומה שהזכירם כבר הרמב"ם כוונתו להלכה ו: מבוי מפולש שהיה כלה לאמצע רחבה של רבים אם לא היה מכוון כנגד פתח הרחבה הרי זה כסתום ואין צריך מצד הרחבה כלום אבל אם היה כלה לצדדי הרחבה אסור ואם היתה של יחיד

הרמב"ם הלכות שבת פ"ז הי"ח כותב נפרץ המבוי במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לרשות הרבים הרי זה אסור מפני שהוא מבוי מפולש והחצר מותרת שהחצר שרבים בוקעין בה ונכנסין בזו ויוצאין בזו הרי היא רשות היחיד גמורה.

וה"ה פירש וז"ל שם (ח) גופא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו תצר מותרת ומבוי אסור ומפורש שם חצר מותרת אפילו היכא דקא דרסי בה רבים דתניא תצר שהרבים נכנסין לתוכו בזו ויוצאין בזו רה"י לשבת. ובהלכות ומבוי אסור משום דה"ל מפולש לרה"ר וזה דרך רבינו ולא הזכירו כלל הסוגיא שלמעלה מזו שהיא מחלקת בין עירבו ללא עירבו ובתנאין אחרים. והרבה מן המפרשים ז"ל

אף לאמצעה אסור פעמים בונה מצד אחד ונמצא כלה לצידה של רחבה.

וה"ה פירש וז"ל שם (ז' ח') משא ומתן של הלכה הרבה והעולה מכלל ההלכות היא כדעת רבינו וטעם דברים אלו כשהוא כנגד פתח הרחבה הרי זה ככלה שם. ופתח הרחבה הוא לרה"ר או לכרמלית וכשהוא כלה לצדי הרחבה כגון זה הרי הוא כמבוי עקום דקי"ל שתורתו כמפולש אבל כשהוא באמצע רחבה ואין פתח רחבה כנגדו אינו נראה עקום וצורתו כגון זה וכיון שאין כותל המבוי נמשך בשוה עם כותל הרחבה אינו נראה כעקום ואם היתה רחבה של יחיד יש לחוש כמו שכתב רבינו. ויש בדין זה הרבה חלוקין למפרשים ז"ל בין יש דיוורין ברחבה בין אין דיוורין ואם יש שם דיוורין בין עירבו ללא עירבו ואין דברים אלו מצויים להאריך כמו שכתבתי כמה פעמים עכ"ל.

והקשה עליו הכסף משנה וז"ל משמע על הלכות הרי"ף הוא אומר ולא דק שהרי"ף לא כתב אלא מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרץ חצר כנגדו לרה"ר חצר מותר ומבוי אסור ולא כתב שום חילוק בזה והוא עצמו כתב גבי נפרץ המבוי במלואו לחצר שההלכות לא הזכירו הסוגיא שלמעלה מזו וכו' עכ"ל.

קושיות הכסף משנה קושיות אלימתות ומצוה ליישב. והנה רואים שהכס"מ הבין שהרמב"ם סובר כמו תוספות בסוגיין ורוב הראשונים (וגם רש"י מסכים לזה) וכמו שפסק הטור שאין הבדל בדינים אלו בין חצר לרחבה דאית בה דיוורין. אבל לפי זה יש לשאול

דהרמב"ם הי' צריך לערבינהו ולתנינהו בהדדי בהלכה ו' ולכתוב מבוי מפולש שהיה כלה לאמצע חצר או רחבה של רבים וכו' ומדוע הוא חילק דין החצר מדין הרחבה ועוד יותר קשה דלא די דחילק אותן לשתי הלכות אלא אף הרחיק אותן זו מזו והמתין להלכה י"ח לכתוב דין של חצר והלא דבר הוא.

לכן נלע"ד בדעת ה"ה שהרמב"ם סובר שיש הבדל בין "נפרץ" לבין "כלה". בדין של רב יהודה בדף ז' ע"א כתוב אם היה מבוי כלה לרחבה א"צ כלום והרמב"ם בהלכה ו' גם כתב מבוי מפולש שהיה כלה לאמצע רחבה של רבים. וה"ה פירש דכאשר המבוי כנגד פתח הרחבה הרי זה ככלה שם ופתח הרחבה הוא לרה"ר או לכרמלית. פירוש דבריו - לא מדובר כאן שהמבוי נפרץ לרחבה אלא יש פתח הגון בין המבוי לרחבה (ודלא כמו רש"י ותוס'). והיות שיש פתח הגון בין המבוי לרחבה המבוי נחשב ככלה לרחבה, דהיינו סוף המבוי נמצא בפתחו לרחבה ואם לא היה מכוון כנגד פתח הרחבה הרי זה כמבוי סתום. וה"ה ממשיך ואומר וכשהוא כלה לצדי הרחבה הרי הוא כמבוי עקום דקי"ל שתורתו כמפולש. פירוש דבריו - כאשר המבוי כלה לצדי הרחבה סוף המבוי עדיין בפתחו לרחבה אלא מכיון שהכותל ממשיך בשוה עם כותל הרחבה אנחנו מחשיבים את ההמשכים ברחבה כהמשכים של המבוי וזה יוצר מבוי עקום. אבל כאשר המבוי כלה באמצע רחבה ואין פתח רחבה כנגדו אינו נראה עקום כי אין כותל המבוי נמשך בשוה עם כותל הרחבה. וכל זה מדוייק

בלשון הגמרא והרמב"ם דהקפידו לכתוב "כלה".

האלו אלא שלא האריך וסמך על מה שכתב במקומות אחרים וכסברת הכס"מ.

ועכשיו מובן ומדייק הפלא ופלא מדוע הרמב"ם לא כתב הדין של חצר יחד עם המבוי והמתין להלכה י"ח כי הדין של מבוי דכלה לרחבה הוא דין השייך לדיני מבוי סתום או עקום ומקומו נכון בהלכה ו' כהמשך של ההלכות הקודמות החל מהלכה ג' הדנה במבוי עקום וממשיך בדברי מבוי סתום. אבל יסוד הדין של מבוי שנפרץ לחצר שונה והיסוד הוא שפרצה זו אין לה דין ושם של פתח ומקומו של דין זה נכון בהלכה י"ח כהמשך של ההלכות הקודמות החל מהלכה י"ד הדנה בדין של פתח ומה נקרא פתח.

(ואגב) זה שה"ה כתב בהלכה ו' משא ומתן של הלכה הרבה והעולה מכלל ההלכות היא כדעת רבינו - נראה שכוונתו ל"הלכה הרבה" שכתב מקודם דהיינו ההלכות של אותה סוגיא בגמרא ולא הלכות של הרי"ף כמו שהבין הכס"מ וכפי שכבר כתב מרכבת המשנה כאן).

ויש להעיר שהרמב"ם מפרש דברי רב ששת בדף ז' ע"ב "כאן שעירבו כאן שלא עירבו" שונה מרש"י ותוס'. לפי רש"י ותוס' רב ששת בא לפרש דברי רב שלא תמיד רב אוסר לטלטל במבוי וזה תלוי אם עירבו או לא ויוצא לפי רב ששת שאין הבדל בדין של רב בין חצר לרחבה דאית לה דיורין. אבל לפי הרמב"ם אליבא דה"ה רב ששת בא לפרש דברי רב יהודה בדף ז' ע"א כי רק בדין של רחבה יש

אבל בדין רבי ירמ' בר אבא אמר רב בדף ז' ע"ב כתוב מבוי שנפרץ במילואו לחצר. כאשר המבוי נפרץ אין כאן פתח הגון ולפי הרמב"ם אין זה נחשב כסוף המבוי (כי הרי לא כתוב כלה לחצר) ומכיון שהמבוי לא כלה שם בפרצתו לחצר נמצא סוף המבוי נחשב בפרצה בין החצר לרה"ר. יוצא שאין זה משנה אם פרצת המבוי לחצר מכוונת לפרצת החצר לרה"ר או לא, תמיד סוף המבוי נחשב בפרצה לרה"ר, וממילא מבוי זה הרי הוא מבוי מפולש לרה"ר ולא מדין מבוי עקום אלא משום שיש פילוש בפרצה לרה"ר. וגם אין זה משנה אם עירבו או לא, כי עירוב בין החצר למבוי לא יעזור למבוי כי הוא עדיין נחשב מפולש לרה"ר כי הרי פילוש לרה"ר אינו בגין פרצתו לחצר אלא בגין הפרצה לרה"ר. וזה מה שכתב ה"ה דלא הזכירו כלל הסוגיא שלמעלה מזו שהיא מחלקת בין עירבו ללא עירבו ובתנאין אחרים כי תמיד יש למבוי זה דין של מבוי מפולש. ושים לב שה"ה כתב בהלכה ו' "ויש בדין זה הרבה חלוקין למפרשים ז"ל בין יש דיורין ברחבה בין אין דיורין ואם יש שם דיורין בין עירבו ללא עירבו" ולא כתב כמו בהלכה י"ח "ולא הזכירו כלל הסוגיא שלמעלה מזו וכו' והרבה מן המפרשים ז"ל פסקום", כי בהלכה י"ח הרמב"ם פוסק נגד המפרשים האלו דהמבוי מפולש אפילו בעירבו משא"כ בהלכה ו' גם הרמב"ם מודה בחלוקים

שנפרץ במילואו לחצר וכפי שנתבאר לעיל.

נפק"מ אם עירבו או לא (ורב לא פליג ארב יהודה) אבל לא בדין של רב במבוי

ז' ע"ב – קושיית רעק"א על הגמרא מבוי שנפרץ במילואו

כלומר, מדובר עדיין בחצר קטנה שנפרצה לגדולה אלא שהחצר הגדולה פתוחה לרה"ר, אבל אז קושייתו של רעק"א אינה מתחילה כי א"א להעמיד המשנה בפתח גמור בין גדולה לקטנה דהא קתני חצר קטנה שנפרצה לגדולה והלשון "נפרצה" א"א לפרש בפתח גמור. אבל אחר כך הבנתי שרעק"א מתכוון להקשות רק מהמשנה השנייה, כלומר, היה אפשר להעמיד את המשנה השנייה בלי קשר למשנה של חצר קטנה שנפרצה לגדולה ולתרוץ בפשיטות שהמשנה השנייה מדברת בפתח גמור ואילו רב חידש דאפילו נפרץ המבוי לחצר החצר מותרת. (אגב, חצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאים לה בזו היא משנה בטהרות פ"ו מ"י ולא ברייתא בתוספתא כנרשם בטעות בגמרות שלנו.)

לענ"ד הא דאמרו תוספות דבפתח גמור פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא היינו בפתח בין החצר למבוי אבל כאשר הגמרא הביאה חצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאים לה בזו הנידון הוא הפתח בין החצר לרה"ר (וכלשון רש"י ח' ע"א ד"ה א"ל – דנפרצה בכותל השני - ואגב רואים מדברי רעק"א שאין צורך בהגהה של הב"ח שם רב "ביבי").

רעק"א בדרוש וחדוש מקשה וז"ל וא"ת למה לא נקט רב דינו בלא נפרץ במילואו ובפתח הגון דשפיר אסור המבוי כיון דרגילה בו ובתוס' כתבו דאי הוי נקט הכי לא הוי קמ"ל מידי כיון דפתח הגון הוא פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא וביאר המהרש"א דבריהם דהא כל הרבותא דרב דרבים הנכנסים ויוצאים בחצר אינם אוסרים אותה וזה החדוש כשאין מחיצה להמבוי ונפרץ במילואו אבל המחיצות ופתח גמור פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי. ותמיהני דא"כ איך פרכינן בסמוך (בדף ח' ע"א) על מימרא דרב לא משנתנו היא זו (דהמבוי אסור) חצר קטנה שנפרצה לגדולה מותרת] וקטנה אסורה ומשני רב היתר החצר אתי לאשמועינן ומקשה הא נמי תנינא חצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאים לה בזו רה"ר לטומאה ורה"י לשבת ומאי קשיא הא מתנן יש לומר בפתח גמור ואשמע לך רב דגם בליכא מחיצות ופתח דמ"מ לא אתו רבים ומבטלי וצע"ג עכ"ל.

בהתחלה לא הבנתי דבריו כי הגמרא בדף ח' מביאה את המשנה של חצר שרבים נכנסים לה בזו ויוצאים לה בזו כהמשך של הקושיא הקודמת מהמשנה של חצר קטנה שנפרצה לגדולה,

הגון לא שנא פירצה. ואפילו אם נעמיד את המשנה השנייה בלי קשר למשנה של חצר קטנה שנפרצה לגדולה וכמו סברת רעק"א בקושייתו, א"א לתרץ שהמשנה השנייה מדברת בפתח גמור [דהיינו הפתח בין המבוי לחצר] ורב חידש דאפילו נפרץ המבוי לחצר החצר מותרת, כי סוף סוף הגמרא כבר הבינה מהמשנה של חצר קטנה שנפרצה לגדולה שאם המבוי נפרץ לחצר החצר מותרת וכל השאלה היא על הפתח בין החצר לרה"ר ושם אין חילוק בין פתח הגון לנפרץ וכמו שנחבאר לעיל.

בשלמא בפתח בין החצר למבוי יש לחלק כי אם יש מחיצות ופתח הגון עיקר השימוש בו הוא לבני החצר והמבוי וזה שרבים גם עוברים דרכו אינו גורע שם פתח ממנו לבני החצר והמבוי, משא"כ בנפרץ המבוי במילואו דלא רגילין לעבור בו יש מקום לומר דאתו רבים ומבטלי מחיצתא וקמ"ל רב דלא מבטלי וחצר מותרת. אבל בפתח בין החצר לרה"ר אין שום הבדל בין פירצה לפתח הגון, בשניהם הרבים נכנסים דרך הפתח או הפירצה לחצר ושפיר שמעינן מהמשנה דהוי רה"י לשבת לא שנא פתח

ז' ע"ב – תוס' ד"ה בעירבו קמיפלאגי בדרב יוסף

סאתים ואין דינה ככרמלית. ובדבר הקושיא מחורבה, רש"י דייק וכתב "דסתם רחבה אין בה דיריין לצאת ולבא" - דהיינו אין הגדר של יש בה דיריין או לא תלוי באם גרים שם אנשים, אלא תלוי באם אפשר לצאת ולבוא דרך שם אל הבית. ורש"י מדגיש את זה שוב להלן באומרו "כל כניסה ויציאה דבתים שבהש"ס דרך החצר הוא, וחצר לפני הבתים". ובכך הרחבה דכאן סגורה בלי פתח לבית כדי לצאת ולבוא דרכו, ולא קשה מחורבה כי אמנם לחורבה פחות דיירים מרחבה, אבל אין זה קובע את השם של "לית בה דיריין", אלא לחורבה יש פתח בינו לבין הבית לצאת ולבוא משא"כ רחבה דהכא.

והנה בסוגיא בדף כ"ד ע"ב ד"ה היכי נייעביד רש"י כותב וז"ל והא

תוס' מקשים על רש"י וז"ל ור"י מפרש דרחבה דהכא לא הויא כרחבה דפ' שני (ד' כד): דהתם מיירי ביתירה מבית סאתים ולא הוקף לדירה והויא כרמלית ואין מטלטלין בה אלא בד' אבל רחבה דהכא אינו כן דא"כ הוה כלה לבקעה אלא מיירי בדאית בה דיריין מדמפליג בין עירבו ובין לא עירבו דלא גרע מחורבה דאמר בפרק הדר (לקמן ד' עד). דאסור כ"ש רחבה דאית בה דיריין טפי מחורבה עכ"ל.

לענ"ד רש"י נשמר מקושיות אלה כי בפירושו על דברי רב יהודה הוא אינו מזכיר כלל דהרחבה יתירה מבית סאתים וגם אינו אומר דהיא היא הרחבה של פרק שני והוא רק מזכיר את פרק שני להוכיח דסתם רחבה אין בה דיריין - דיריין אין בה אבל אינה יתירה מבית

מה דסליק אדעתין מעיקרא לפני שתירצנו כאן שעירבו כאן שלא עירבו ורש"י היה מוכרח לפרש רחבה דלית בה דיוורין משום דבעי למימר אין צריך כלום אפילו לא עירבו (וכמו תוס' ז' ע"א ד"ה אס), אבל אחרי שתירצנו כאן שעירבו כאן שלא עירבו אין הכרח לפרש רחבה דלית בה דיוורין ולשון רש"י מדוייק כי כתב בדף כ"ד "והיו בה דיוורין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו" - הרי מפורש שרש"י מדבר למסקנה ולא לפי ההו"א כמו בדף ז'.

דאמרינן בפרק קמא אם היה מבוי כלה לרחבה אין צריך כלום במוקפת לדירה והיו בה דיוורין קאמר כדמפליג התם בין עירבו ללא עירבו אבל רחבה כרמלית אסור כדאמרינן בההיא שמעתא בקעה מכאן ובקעה מכאן כו' עכ"ל. ותוס' על אתר שם כתבו "שרש"י חזר בו ממה שפירש בפ"ק דרחבה דהתם לית בה דיוורין".

אבל לענ"ד רש"י לא חזר בו ואין סתירה בדבריו כי בפ"ק רש"י הסביר לפי

ז' ע"ב — קושיית רעק"א על תוס' ד"ה בעירבו קמיפלאגי כו' חצר מותרת ומבוי אסור

שלא כנגד זה אבל מילתא דרב יש לומר דקיימא כדס"ד דאוסר גם מפולש ומיירי זה כנגד זה וכדקאמר ונפרצה חצר כנגדו ושפיר אשמועינן דאפילו זה כנגד זה החצר מותר, וצע"ג עכ"ל.

נ"ל לתרץ את קושייתו עפ"י רש"י בסוגיא בדף ח' ע"ב וז"ל ד"ה תרתי למה לי — הא תנא לה חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו' ומילתיה דרב למשתרייה חצר מינה מסתמא ואפילו זה כנגד זה וכל שכן בזה שלא כנגד זה ואיסור מבוי מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן. ד"ה אי מהתם — מחצר שהרבים נכנסין לה כו' דקתני רשות היחיד לשבת. ד"ה הוה אמינא — האי דקרי ליה רשות היחיד. ד"ה לזרוק — כלומר מדאורייתא רשות היחיד הוא והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב. ד"ה

רעק"א בדרוש וחידוש מקשה וז"ל עיין מהרש"א (ד"ה חצר מותרת ומבוי אסור) שכתב אין זה מדוקדק דהא לתירוצא דמוקי לה בלא עירבו מצי קאי כולה כדקס"ד [עד כאן לשון המהרש"א] היינו בפשוטו דמימרא דרב קאי במסקנא כדס"ד בצידי תצר או זו כנגד זו ואסור משום תרתי משום מפולש ומשום לא עירבו אלא דהתרצן חידש כרב ששת דכאן בעירבו היינו בהך דרב יהודה דמתיר בנפרץ לרחבה מיירי בעירבו ודרב בדלא עירבו ולענין מפולש רב מיירי במצדו או זה כנגד זה ורב יהודה מיירי דנפרץ באמצע רחבה וזה שלא כנגד זה. אמנם תמוה לי איך פרכינן בסמוך ולרבה דאמר זה כנגד זה אסור הא דרב במאי מוקי לה הא דברי רבה קאי על רב יהודה בנפרצה לרחבה דמתיר דמיירי דוקא זה

הוא אמינא לזרוק — כלומר הרחבה דינה כרשות היחיד והזורק מרשות הרבים לתוכה חייב, אבל לטלטל - בתוך הרחבה או בתוך החצר אימא לא - אימא לא מותרת, קא משמע לן — רבה בדין של נפרץ מבוי במילואו לחצר דמותר לטלטל בתוך החצר ורק המבוי אסור.

ועכשיו רש"י מוכן היטב - הוא היה צריך לפרש כל פרט לאפוקי מהפירוש של כל פרט אם נעמיד את הקושיא לפי ההו"א. ויוצא מפרש"י שאמנם ניתן להבין את הסוגיא לפי ההו"א אבל אז הפירוש של "תרתיה למה ליה" שונה - לפי המסקנה הכוונה ב"תרתיה" לשני הדינים בדברי רב במבוי שנפרץ במלואו לחצר דהיינו איסור מבוי והיתר חצר (כי לכאורה שניהם כבר ידענו - איסור מבוי מחצר קטנה שנפרצה לגדולה והיתר חצר מחצר שהרבים נכנסים לה), אבל לפי ההו"א הכוונה ב"תרתיה" להיתר רחבה ולהיתר חצר.

ושים לב שזה נכון גם לדעת תוס' למרות שהם מסבירים את ההו"א בדף ז' שונה מרש"י. ולכן מתורצת קושייתו של רעק"א, כי אם היינו מפרשים את הסוגיא בדף ח' לפי ההו"א והקושיא דתרתיה למה לי קאי על איסור מבוי והיתר חצר אז קושייתו איתנה כי רבה קאי על רב יהודה ושפיר חידש רב היתר חצר בזה כנגד זה. אבל כפי שנתבאר לעיל, אם היינו מפרשים את הסוגיא בדף ח' לפי ההו"א אז הקושיא שונה והיא מדוע יש צורך להשמיע היתר רחבה והיתר חצר ואז נופלת קושייתו של רעק"א.

אבל לטלטל — בתוכו. ד"ה אימא לא — משתריא ומדרבנן דליגזור רבנן עליה. ד"ה קא משמע לן — רב מותרת עכ"ל. יש לתמוה על האריכות בלשון רש"י. לכאורה מיותר לחלוטין להסביר מה זה "אי מהתם" - לכאורה ברור שהכוונה לחצר שרבים נכנסים לה בזו כו' וגם מיותר להסביר ד"הוה אמינא" קאי על זה דקרי ליה רה"י - פשיטא שזו הכוונה. וכן מיותר לחלוטין להסביר לטלטל "בתוכו" - בודאי שמדובר בתוכו. ופשיטא שהפירוש של "קמ"ל" דקמ"ל רב מותרת ותימה שרש"י ראה צורך לפרש.

לענ"ד רש"י מפרש את הסוגיא לפי המסקנה (כמפורש ברש"י ח' ע"א ד"ה גופא א"ר ירמיה כו') דדברי רב יהודה בדף ז' ע"א קאי לפי רב ובעירבו ודברי רב בעמוד ב' בשלא עירבו ועל זה פרש"י דסלק"ד דהוי רשות היחיד רק לזרוק, אבל לטלטל בתוכו אימא לא — קא משמע לן רב מותרת. אבל כמו שאמרנו כל זה פשיטא בהבנת הסוגיא והיינו יודעים את זה לבד בלי רש"י. אבל רש"י בכל זאת פירש לפרטי פרטים ללמדנו שקושיית הגמרא "תרתיה למה ליה" יכולה להיות גם לפי ההוה אמינא לפני שידענו כאן שעירבו כאן שלא עירבו והרי לפי ההו"א רב (ורבה שמפרש את דברי רב) אמר את דינו גם ברחבה דהיינו רחבה מותרת ומבוי אסור. ואז הפירוש של הסוגיא היא כך: תרתיה למה לי - מדוע לפי ההו"א צריך רבה להשמיענו את דינו של רב גם ברחבה וגם בחצר - הרי הדין שווה בשניהם. אי מהתם - במבוי שכלה לרחבה, הוה אמינא - זה שרחבה מותרת

ז' ע"ב – קושיית רעק"א על תוס' בדברי רב יוסף ועובדא בדורא
דרעותא

יוסף ידע דעובדא הוה בעירבו. אבל לענ"ד לא כתוב לא בגמרא ולא בתוס' שרב יוסף ראה בעצמו את העובדא דהוה. נכון לפי תוס' התירוץ כאן שעירבו כאן שלא עירבו נאמר בימי רב יוסף אבל לא כתוב בתוס' שרב יוסף ידע את זה כאשר הוא אמר אנא לא ידענא כו' רק שהוא כבר ידע את זה כאשר הוא אמר בדף ח' לפי המסקנה לא שנו אלא שכלה לאמצע רחבה. ואדרבה הלשון של הגמרא "השתא דאמר ליה רב ששת וכו'" משמע יותר שבאמת רב יוסף לא ידע את זה כאשר אמר אנא לא ידענא כו' ובפרט לפי גירסת הרז"ה דרב ששת אמר את זה לרב יוסף עצמו בודאי דרב יוסף לא ידע דמדובר בעירבו. ובכך באמת יש לומר שרב יוסף חשב שאותו מעשה היה בלא עירבו ולא אצרכה מידי דסבר נראה מבחוץ נידון משום לחי.

רעק"א בדרוש וחידוש מקשה וז"ל תמצית דבריהם דבתחילה ס"ל לרב יוסף דר"י מיירי ע"כ בצדי רחבה, מש"ה היה קשה דרב אדרב, ומסקנה דכאן שעירבו היה בימי רב יוסף וכדאמר בעצמו ל"ש אלא לאמצע. ותמוה לי כיון דרב יוסף לא שמע דבר מדר"י, וכדאמר אנא לא ידענא עובדא הוי וכו', והא ודאי אותה עובדא היה בנפרצה באמצע וגם עירבו, דהא לפי האמת בצדו אסור, וגם לא עירבו אסור משום עירוב ואמאי לא אצרכיה ר"י תיקון, וכיון דמאי דחזא חזא בנפרצה באמצע איך אמר תחילה עובדא הוי וכו' הא זה היה פשוט לו דאמצע בודאי מותר ואיך למד מזה בתחילה דלצדו מותר ולא עירוב מותר הא המעשה שראה לא כך הי', וצע"ג עכ"ל.

רעק"א מניח כי רב יוסף ראה בעצמו את העובדא דהוה ולפי זה רב

ז' ע"ב – קושיית רעק"א על תוס' אפילו לא נפרץ במילואו הוי כמפולש

ובדלא נפרצה כנגדו דאי בנפרצה ובעירבו [ולפי המהרש"א הגרסא ובלא עירבו] מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח עכ"ל.

והקשה רעק"א בגליון הש"ס וז"ל וק"ל הא כמו דהרחבה וחצר לא הוי כמפולש מכח הגיפופין שלהן ה"נ המבוי בלא נפרץ במילואו עכ"ל.

תוס' ד"ה בעירבו קמפלגי בדרב יוסף (באמצע – שורה 20) חצר מותרת ומבוי אסור השתא ס"ד אסור משום מפולש בכלה לצדי חצר ונפרצה כנגדו אפילו עירבו דבכלה לאמצע אין סברא לאסור משום פילוש מדקאמר ונפרץ חצר כנגדו ואסור בשלא עירבו אפילו בכלה לאמצע ולא נפרצה חצר כנגדו מדנקט במלואו משמע דאסור משום דנפרץ במלואו דהיינו בלא עירבו

לראות רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן, כי הרי לפי סברת רש"י אין פילוש המבוי תלוי בגיפופין כמו החצר אלא פילוש המבוי תלוי באם העומד רואה את רה"ר כנגדו והוא אכן רואה רה"ר בין אם נפרץ במילואו או לא במילואו. ולפי סברת רש"י לא מהני גיפופין להוריד דין פילוש מהמבוי כי תוס' כתבו בד"ה דאי דרב קשיא דרב אדרב בתרתי "ומדנקט נפרצה חצר כנגדו משמע דוקא שנפרצה חצר כנגדו אסור משום דהוי כמפולש אבל אם לא נפרצה אפילו אם לא עירבו מותר אע"ג דנפרץ המבוי במלואו לחצר משום דקסבר נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח" - הרי כל עוד שהחצר לא נפרצה לרה"ר אפילו אם המבוי נפרץ במלואו המבוי מותר בגלל הגיפופין בצד של החצר דנראה מבחוץ ושוה מבפנים מהני, אבל כאשר החצר נפרצה לרה"ר לא מהני הגיפופין והמבוי נחשב מפולש. ולכן שפיר קאמרי תוס' מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש.

ולפי גירסתנו בתוס' דאי בנפרצה ובעירבו מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי כו', גם כן לענ"ד כוונת תוס' לאפוקי מסברא אחרת אבל לא סברת רש"י אלא סברת הרז"ה דסובר דאם עירבו המבוי והחצר אז המבוי נחשב כיחידה אחת יחד עם החצר ודווקא אז המבוי נחשב מפולש לרה"ר ואסור אבל אם לא עירבו אז המבוי נחשב כנפרד מהחצר ואין החצר אוסרת על המבוי. על

והנה דברי תוס' "דבכלה לאמצע אין סברא לאסור משום פילוש מדקאמר ונפרץ חצר כנגדו" צריכים ביאור כי משמע לכאורה שדווקא בגלל דקאמר ונפרץ חצר כנגדו אין סברא דהוי אסור משום מפולש וזה תימה כי אדרבה דווקא בגלל דקאמר ונפרץ חצר כנגדו יש סברא לומר שהוא נחשב מפולש והוא סברת רש"י שתוס' בעצמם הביאו לעיל דהעומד במבוי רואה רשות הרבים כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן. אבל ברור דאין כוונת התוס' לומר דאין סברא כזו בעולם אלא כוונתם לאפוקי מסברת רש"י הנ"ל ולומר דאין סברא זו מתקבלת על הדעת להחשיב אותו מפולש כי הרי כתוב ונפרץ חצר כנגדו, כלומר העומד במבוי יודע שיש חצר המפרידה בין קצה המבוי לרה"ר והחצר היא שנפרצה לרה"ר ולא המבוי כי המבוי כלה כבר ולא יבוא לחשוב שהמבוי מפולש לרה"ר.

וכאשר תוס' כתבו [נדבר כעת לפי גרסת המהרש"א] "דאי בנפרצה ובלא עירבו מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש ולא מהני לחי עד דאיכא צורת הפתח" לענ"ד אין זה המשך של סברת תוס' אלא כוונתם להקשות שוב על סברת רש"י הנ"ל דלפי רש"י בנפרצה ובלא עירבו המבוי נחשב מפולש דהעומד במבוי רואה רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן, ועל זה תוס' מקשים ואומרים כי אם הדין של מפולש תלוי באם העומד יכול לראות רה"ר כנגדו ואינו רואה שיכול לנטות לכאן ולכאן אז מדוע רב נקט במילואו, הרי אפילו שלא במילואו העומד יכול

מפולש משום שהוא יחידה אחת עם החצר ואין שום הבדל בין אם נפרץ במילואו או לא. ולפי סברת הרז"ה לא מהני גיפופין להוריד דין פילוש מהמבוי ודלא כמו חצר ושוב מתורצת קושייתו של רעק"א.

זה באו תוס' לחלוק על סברת הרז"ה וכתבו דאי בנפרצה ובעירבו - כלומר, דאי נימא כמו הרז"ה שדווקא בנפרצה ובעירבו המבוי נחשב מפולש - מאי אריא ונפרץ במלואו דאפילו לא נפרץ במלואו הוי כמפולש כי הטעם דהמבוי

ח' ע"ב - מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר

הארוך) ואילו לפי רבא תמיד מניח את הקורה כנגד הקצר. ורב כהנא מוסיף ואומר שמניח את הקורה באלכסון רק בתנאי שהאלכסון עשר אמות או פחות, ולכאורה הכוונה היא שאורך הקורה עשר אמות או פחות וכך הבינו המפרשים שראיתי.

אבל על דברי רב כהנא בסוף פרש"י ד"ה שאין באלכסונו יותר מעשר - שהמבוי קצר לרחבו הרבה ואין ברוחבו ובארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר. אבל יש באלכסונו יותר מעשר - נמצא פתחו רחב מעשר שהרי כל תחת הקורה הוי פתח.

דברי רש"י תמוהים להפליא. אם האלכסון עשר אמות והעודף בצד הארוך ארבע אמות (לאו דוקא כמובן אלא עד ד' אמות ולא עד בכלל), יוצא שרוחב המבוי בערך 9.2 אמות - וכי רוחב כזה נקרא "קצר לרחבו הרבה"? ועוד קשה במה שכתב שהרי "כל" תחת הקורה הוי פתח - מדוע לא כתב פשוט שהרי תחת הקורה הוי פתח ומה כוונתו במילה "כל"? ומעל הכל רש"י לכאורה מאריך

אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו משמיה דרב כהנא רביה דרב ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ארבע אמות אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר רבא אמר אחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר ואימא טעמא דידי ואימא טעמא דידהו אימא טעמא דידי קורה טעמא מאי משום היכר ובאלכסון לא הוי היכר ואימא טעמא דידהו קורה משום מאי משום מחיצה ובאלכסון נמי הוי מחיצה אמר רב כהנא הואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא הא דאמרת מניח הקורה באלכסון לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר אבל יש באלכסונו יותר מעשר דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר.

מבואר שיש מחלוקת שלפי רב כהנא וכו' אם העודף בצד הארוך פחות מארבע אמות מניח את הקורה באלכסון ואם ד' אמות או יותר מניח את הקורה כנגד הקצר (דהיינו ניצב לצד

ובארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר - פירוש, שלא תטעה לפרש כמו כל המפרשים שאורך האלכסון עשר אלא אורך רוחב המבוי והאלכסון ביחד עשר אמות וכאשר העודף בצד הארוך ד' אמות יוצא שרוחב המבוי 4.2 אמות והאלכסון 5.8 אמות. ומכיון שרוחב של 4.2 אמות פחות ממחצית הרוחב לשיטת כל המפרשים (מעל תשע אמות כנ"ל), על מנת לאפוקי מכל המפרשים רש"י כתב קצר לרחבו הרבה. ואי אפשר לומר שכוונתו ב"ואין ברוחבו ובארבע אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר" שרוחב המבוי ועוד ד' אמות הוא עשר אמות, כי אם כן הי' פשוט כותב שרוחב המבוי שש אמות, אלא ודאי כדכתבתי.

ולפי כל הנ"ל ברור מדוע רש"י האריך ולא כתב פשוט שאורך הקורה יותר מעשר, כי אין זה דעתו וכמו שנתבאר.

והנה אחרי כתבי זה ראיתי שבסוגיא הדומה בירושלמי פ"א ה"ו גרסין כותל שצידו א' יוצא וצידו א' כנוס כהנא אמר נותן את הקורה לוכסן ומשתמש לוכסן רבי אחא בשם כהנא נותן הקורה לוכסן ומשתמש לוכסן ובלבד שלא תהא הקורה משוכה יותר מעשר כו'. והקרוב עדה מסביר בד"ה ובלבד שלא תהא הקורה משוכה יותר מי' וז"ל אמות שהמבוי קצר שאין ברוחבו ובאלכסון הנמשך יותר מעשר אמות דא"כ פתחו יותר מעשר שהרי כל תחת הקורה הוה פתח עכ"ל. ושמחתי שמחה עצומה

ללא צורך כי בד"ה שאין באלכסונו יותר מעשר לכאורה הי' פשוט לכתוב שאורך הקורה יותר מעשר ולא מובן כל האריכות שכתב. ופלא שלא ראיתי מי שהתעורר בקושי ברש"י.

והקב"ה האיר עיני והואיל ושמעתתא דכהני היא אימא בה מילתא. נלע"ד ששם פתח מוגדר ע"י הנחת הקורה וכן משמע בסוגיא בתחילת הפרק. רש"י מחדש בדעת רב כהנא כי כל דבר שיכול להיחשב פתח אפילו אם הפתח מתחת קצה אחד של הקורה בלבד הרי הוא פתח וזהו שכתב "שהרי כל תחת הקורה הוי פתח". אשר על כן אם מניחים את הקורה באלכסון הקורה מגדירה פתח בעל שני חלקים - א', באלכסון כשנכנסים לשטח משולש המוגדר ע"י הקורה ורוחב המבוי והעודף של הצד הארוך, וב', הפתח בכניסה לאורך המבוי שהוא ניצב לצד הקצר. עיקר הפתח הוא החלק השני דהיינו הכניסה לאורך המבוי אבל כל עוד שאין באלכסונו יותר מעשר גם החלק הראשון נחשב כחלק מהפתח. ונראה עפ"י רש"י בדף ה' ד"ה ומאן דאמר ארבעה קסבר דאם העודף של הצד הארוך אינו ד' טפחים החלק הראשון בטל ואינו נחשב כחלק מהפתח. ובזה רש"י מתרץ את קושיית תוס' בד"ה מניח את הקורה באלכסון כי לפי רש"י מותר להשתמש בצד הארוך כי הוא חלק מפתח למבוי.

הסכום של חלקי הפתח צריך להיות עשר אמות או פחות. וזה מה שכתב בד"ה שאין באלכסונו יותר מעשר - שהמבוי קצר לרחבו הרבה ואין ברוחבו

נפלאות עירובין ח' ע"ב וט' ע"א רש"י לט

אמות הנמשכין להצטרף יותר מעשר" ודבריו בדיוק כמו שכתבתי שאין עשר אמות קאי על האלכסון בלבד אלא קאי על הרוחב יחד עם האלכסון. (הפני משה לא פירש כך אלא כמו יתר המפרשים.)

שמצאתי תנא דכוותי דהק"ע מפרש כמו רש"י והרי כתב "שהמבוי קצר שאין ברחבו ובאלכסון הנמשך יותר מעשר אמות" - שימו לב שהוא לא כתב כמו גירסתנו ברש"י "ואין ברוחבו ובארבע

ח' ע"ב וט' ע"א – לבוד וחבט

כאן לבוד לדבר שאינו ממשי. והקה"י השאיר את זה בצ"ע.

ב', בהמשך הסוגיא שם בעירובין איתיביה רב אדא בר מתנה לרבא היתה קורתו משוכה או תלויה פחות מג' אין צריך להביא קורה אחרת ג' צריך להביא קורה אחרת כו' מאי לאו משוכה מבחוץ ותלויה מבפנים כו' ובתירוץ השני כתוב רב אשי אמר משוכה והיא תלויה והיכי דמי כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן ג' מהו דתימא או לבוד אמרינן או חבוט אמרינן לבוד וחבוט לא אמרינן קמ"ל. ומבואר שאומרים לבוד להמשיך את שתי קצות הקורה להיות על גבי כותלי המבוי ואומרים חבוט כדי להוריד את הקורה להיות על המבוי והרי בקצוות אין שום קורה ממש והאיך לפי רש"י נוכל לומר חבוט. והקה"י תירץ דע"כ הדין של חבוט שונה מהדין של לבוד דלא אמרינן לבוד אלא לדבר ממשי אבל חבוט אומרים אפילו לדבר שאינו ממשי.

שבעים פנים לתורה ובמח"כ לענ"ד הסבר אחר ברש"י. בסוף

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא נעץ שתי יתידות בשני כותלי מבוי מבחוץ והניח קורה על גביהן מהו א"ל לדברי המתיר אסור ופרש"י לדברי המתיר להשתמש תחת הקורה המונחת על מבוי כי אמרינן חודו החיצון יורד וסותם, כאן אסור להשתמש בכל המבוי דאין הסתימה מחוברת לכותלים ויש אויר ביניהם והכא לאו מחיצה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן ע"י לבוד.

והסביר הקה"י (עירובין סי' ב') דשיטת רש"י היא דלא אמרינן לבוד אלא לדבר ממשי. והקשה הקה"י שתי קושיות. א', דרש"י לכאורה סותר את עצמו בשבת ק"א ע"א גבי ביצאתא דמישן (סירה שהתחתית חדה כמו סכין ומהקצה התחתון שתי המחיצות של גוף הסירה עולות באלכסון) דשם פרש"י שאם עד שלא עלו המחיצות ג' טפחים התרחבו ביניהן ד' טפחים אנחנו רואים כאילו הקצה התחתון עולה עד לגובה של ההתרחבות של ד' טפחים ואז המחיצות נחשבות מחיצות לדיני טלטול בסירה בשבת. כלומר ע"י לבוד כאילו יש משטח תחתון רחב ד' בתחתית הסירה והרי יש

שהמילה לבוד כוללת שני מובנים דהיינו הארכה לצדדים וגם הארכה למטה, והחידוש הוא שאין כאן שתי הלכות שונות לבוד וחבוט אלא הכל מדין לבוד. נמצא שלפי רש"י החבוט כאן שונה מסוכה דף כ"ב כי כאן מדובר בפחות מג' טפחים ומחדש רש"י דבפחות מג' החבוט הוא מדין לבוד ולא מדין חבוט רמי בסוכה ועיין בתוספות בדף ט' ע"א ד"ה שאין בגובהן שלשה. (אחר כך ראיתי מביאים סברא זו דהכל מדין לבוד מהביאורים של רש"י ברבידא זצ"ל לחידושי המאירי לעירובין בסוגיין.) ומובן היטב מדוע רש"י הסביר עוד פעם, כי הלבד בדף ד' אין בו חבוט משא"כ הלבד כאן מורכב מלבד וחבוט. ומובן היטב מדוע הוא חיכה לפרש את זה בסוף הסוגיא כי רק בדברי רב אשי יש לבוד וחבוט.

לפי זה אפשר לתרץ את שתי הקושיות של הקה"י הנ"ל. לעולם אימא לך דלפי רש"י לבוד מועיל לדבר שאינו ממשי אלא שלא אמרינן לבוד למחיצה הנוצרה מדין חודו חיצון יורד וסותם כי לא אמרינן שתי הלכות למשה מסיני וכמו שיטת הר"ן הידועה. ולא קשה משבת ק"א כי שם אין שתי הלכות אלא רק לבוד בלבד ובאמת לבוד מועיל לדבר שאינו ממשי. וגם רב אשי לא קשה כי אין כאן שתי הלכות לבוד וחבוט אלא רק הלכה אחת כי הכל מדין לבוד.

הסוגיא בדף ט' אחרי דברי רב אשי רש"י מסביר מה זה לבוד בד"ה לבוד וז"ל לשון סניף להאריך ובלעז אפש"ק, עכ"ל. ויש לתמוה שהרי בדף ד' ע"ב בסוף ד"ה לגוד רש"י כבר הסביר מה זה לבוד וז"ל ולשון לבוד כמו סניף דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו עכ"ל, ומדוע רש"י ראה צורך להסביר עוד פעם מה זה לבוד. ועוד קשה מדוע הוא חיכה לפרש את זה בסוף הסוגיא אחרי דברי רב אשי ועוד קשה מדוע רק כאן הוא הביא לעז.

נלע"ד להסביר עפ"י מה שחידשתי בספרי דיוקי רש"י שכאשר רש"י כותב בסגנון ובלעז [מילה] כוונתו לאיתווי ואילו כאשר הוא כותב בסגנון [מילה] בלעז כוונתו לאפוקי. כלומר המילה או השורש שרש"י מסביר ע"י הלעז יש לו יותר ממוכן אחד ואם הוא כותב בסגנון [מילה] בלעז כוונתו שכאן המובן דוקא מובן מסוים ולא מובן אחר, אבל אם הוא כותב בסגנון ובלעז [מילה] כוונתו שכאן המילה כוללת יותר ממוכן אחד וכולם נכונים.

בסוגיא שלנו יש כאן לבוד וחבוט - לבוד לצדדים להאריך את הקורה, וחבוט למטה להאריך את המשטח התחתון של הקורה עד למשטח העליון של כתלי המבוי. רש"י כותב בסגנון ובלעז אפש"ק ודיבור המתחיל הוא לבוד ולא חבוט - מכאן שכוונתו

ט' ע"ב — נראה מבחוץ ושוה מבפנים

ברש"י וזה לשונם בד"ה כותל שצדו אחד כנוס משל חבריו בין שנראה כו' — כאן פ"ה ששקע הכותל מלפניו ולעיל פירש נראה מבחוץ שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בעובי הכותל ואינו נראה מבפנים אלא מבחוץ ונראה דלכך שינה דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים ומייתי לה נמי אמבוי שרצפו בלחיים דהיינו לצד פנים אבל הכא מיירי בכותל שצידו אחד כנוס משל חבריו ודרך לעשות בנין כענין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית וחצר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי ומה שפירש כאן נ"חא טפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עובי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי שפירש הקונטרס ואין לומר בנכנסין ארבע אמות שיוצאין מתורת לחי דאין זה שייך בחצר ומיהו אי הוי דווקא הא דאמר לקמן בעשר ושני טפחים סגי אתי שפיר דמיירי כשאין בעוביו טפח וריצב"א מיישב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה מיירי שיש היכר איזו הם כותלי קטנה כגון שכותלי קטנה הולכים בשיפוע ממזרח למערב כמו שעושין לכתלים בראשיהן וכותלי גדולה שיפועם מצפון לדרום עכ"ל.

והב"י פירש דברי רש"י אבל הוא דעת יחיד בשיטת רש"י ולכאורה דבריו תמוהים וכל העולם חולקים עליו

איתמר נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי נראה מבחוץ ושוה מבפנים רבי חייא ורבי שמעון ב"ר חד אמר נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי תסתיים דר' חייא הוא דאמר נידון משום לחי דתני רבי חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבריו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי תסתיים ע"ש.

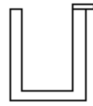
רש"י על הסוגיא מסביר נראה מבחוץ ושוה מבפנים בשני אופנים. האופן הראשון בד"ה נראה מבחוץ ושוה מבפנים — שמשך כל הלחי לחוץ וחודו הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל אבל מבחוץ ניכר שאינו מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל.

האופן השני בד"ה כותל שצידו אחד כנוס מחבריו — שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פלי"ר. בין — שכניסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ ששקוע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים. בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים — כגון ששקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים.

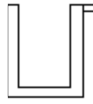
תוספות אינם חולקים על רש"י ומסכימים לשני האופנים האלו אבל הם מקשים על האופן הראשון

בתקיפות ובפרט הב"ח על אתר והרמ"א בשו"ת ק"ז ועוד אחרונים כגון הט"ז, והב"ח מציין שפירוש הב"י נגד המרדכי. ולמרות שברור ופשוט שאינני כדאי להכנס בין גדולי העולם וכל שכן לחלוק עליהם, אבל גלוי וידוע לפני הקב"ה שיגעתי הרבה בכובד ראש להגן על מרן הב"י ובחסדי הקב"ה וברחמיו הרבים נלע"ד שבמח"כ של כל גדולי העולם דברי הב"י שרירין וקיימין ואפרש שיחתי והמבין ישפוט לעצמו.

הכותל של המבוי גם זה האופן השני וכמו שמצויר כאן (ציור ג'):

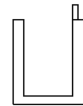

אך ראה בהמשך שלדעתי יותר נכון כך (ציור ד'):

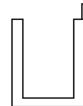

וההבדל בסברא בין שני האופנים וכפי שמתברר היטב מדברי הרמ"א הוא שבאופן הראשון (ציור א') מי שעומד בתוך המבוי (אפילו בירכתי המבוי) רואה את הלחי אך אינו יודע שזה לחי כי זה נראה לו כהמשך הכותל וכאילו הכותל יותר ארוך ורק בחוץ נראה כלחי כי רק בחוץ רואים שהוא אינו המשך הכותל אלא לחי שהוסיפו לכותל. ואילו באופן השני, מי שעומד בירכתי המבוי אינו רואה את הלחי אלא צריך לעמוד ברה"ר לראות את הלחי. והיינו שכתב הרמ"א על האופן השני "עיקר הראיה היא נגד המבוי ולפניו" דהיינו "אם עומד לפני המבוי בר"ה לאפוקי אם היה עומד לאחורי המבוי ר"ל בצדו הסתום דהיינו בפנים אז לא היה רואה הלחי". ואני מסיק מכאן וכן ממה שכתב על האופן השני "והנה בדרך זה הלחי עומד בצד חוץ", שיותר נכון הציור ד' שציירתי לעיל (שזה שיטת הריטב"א) ולא כמו ציור ג' כי בציור ג' ניתן לראות קצה הלחי גם בירכתי המבוי ודו"ק בכל זה וכן לענ"ד דברי הקרבן נתנאל נכונים שציור ד' נכון כי הוא שיטת

לפי הרמ"א והב"ח האופן הראשון של נראה מבחוץ ושוה מבפנים בשיטת רש"י הוא שהעמידו הלחי בקצה של כותל המבוי והלחי פחות עבה מכותל המבוי. הלחי בולט ישר החוצה מכותל המבוי בצד הפנימי של כותל המבוי לפי ציור זה (ציור א'):

ואילו האופן השני של נראה מבחוץ ושוה מבפנים בשיטת רש"י לפי דבריהם הוא ההיפך של האופן הראשון דהיינו דהלחי בולט ישר החוצה מכותל המבוי בצד החיצוני של כותל המבוי לפי ציור זה (ציור ב'):

הרמ"א בתשובה הנ"ל מוסיף שגם אם הלחי אינו בולט ישר החוצה אלא בולט הצידה לצד חוץ ניצב לקצה

רש"י בסוכה י"ט ע"ש בדבריו (אלא שלא הבנתי מדוע התרעם על הב"ח כי נראה שהב"ח הסכים שניתן לפרש דברי רש"י כמו הריטב"א ורק שלא פוסקים כך - אולי התרעם עליו שלא הזכיר רש"י בסוכה. אבל בלאו הכי יתכן שלא קשה מסוכה כי דופן לחוד ומחיצה לחוד ואכמ"ל). ובכך הציורים ב' ג' וד' הם האופן השני שכתב הרמ"א.

יש להעיר שיש חילוק אחר בין הציורים לפי הרמ"א. בציור א' מי שאך יצא מהמבוי ועומד מול פתח המבוי עדיין אינו יודע שזה לחי, אלא צריך לצאת לגמרי מהמבוי ולא יעמוד בפתח אלא יעבור את קצה הלחי ורק אז יבין שזה לחי ולא המשך הכותל. והוא הדין בציורים ג' וד'. אך בציור ב' גם מי שאך יצא מהמבוי ועומד מול פתח המבוי רואה שזה לחי.

ולפי דברי הרמ"א והב"ח מובן היטב מה שתוס' הקשו על האופן הראשון שהבאתי לעיל וז"ל ומה שפירש כאן נראה שפי דלפי' הקונטרס לעיל קשה דאי חשיב נראה מבחוץ כשהלחי לצד הפנימי היכי משני לקמן בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אכתי נראה מבחוץ הוא דגיפופי גדולה נראין שהן עובי כותלי קטנה ומה שנכנס לתוך הגדולה הוי כלחי שפירש הקונטרס עכ"ל. כלומר לפי האופן הראשון הלחי פחות עבה מכותל המבוי והלחי בולט ישר החוצה מכותל המבוי בצד הפנימי של הכותל (ציור א') וזה ממש כמו כותל הקטנה שנכנס לגדולה ומה שנשאר מעובי הכותל שאינו מכוסה ע"י הלחי הוא ממש

כמו גיפופי הגדולה ושפיר מקשים תוס'. גם הלשון של תוס' "כשהלחי לצד הפנימי" מובן מאד כי הלחי בצד הפנימי של הכותל. ואילו לפי האופן השני (כגון ציור ב') הלחי אינו בצד הפנימי ואינו דומה כלל לנכנסין כותלי קטנה לגדולה ומובן היטב מדוע נחא לתוס' האופן השני.

והנה לכל הדעות יש קושי בלשון רש"י בהסבר האופן השני כי לגבי נראה מבפנים ושוה מבחוץ הוא כותב בד"ה בין — שכניסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ ששקוע הכותל מאחוריו ונראית הפגימה בפנים. ובד"ה בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים הוא כותב — כגון ששקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים. הקושי מבואר - בנראה מבפנים ושוה מבחוץ השקיעה (דהיינו הפגימה) נראית בפנים כלומר בתוך המבוי ובכל זאת הוא כותב ששקוע הכותל מאחוריו דלכאורה משמע שהשקיעה מאחורי הכותל מחוץ למבוי והרי הרישא והסיפא סותרים זה את זה. וכן יש אותה סתירה בהסבר שלו על נראה מבחוץ ושוה מבפנים.

הרמ"א והב"ח מסבירים ששקוע הכותל "מאחוריו" או "מלפניו" אין הכוונה לאחורי כותל המבוי או בתוך המבוי אלא "מלפניו" פירושו מלפני המבוי דהיינו לכיוון פתח הכניסה למבוי ואילו "מאחוריו" פירושו לכיוון הצד האחורי של המבוי דהיינו לכיוון ירכתי המבוי שהוא הקצה הסתום. יוצא שלפי הרמ"א והב"ח הציור של נראה מבפנים

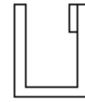
והבנה זו מבוססת על דברי הב"י בסוף וז"ל ודוגמת זה בלחי שהעמיד עביו כנגד עובי הכותל ועובי הכותל רחב מעובי הלחי ומבפני' הוא שוה שנראה במוסיף על אורך הכותל ולעומדי' כנגד חלל המבוי ניכר בליטת רוחב הלחי שמאחר שעובי הכותל רחב מעובי הלחי ניכרת הפגימה לעומדים בחוץ עכ"ל.

ולגבי הקושי בלשון רש"י בהסבר האופן השני הב"י מיישב כך: לגבי נראה מבפנים ושוה מבחוץ כאשר רש"י כותב שכניסתו נראית בפנים ושוה מבחוץ ששקוע הכותל מאחריו ונראית הפגימה בפנים, כוונתו ב"שקוע הכותל מאחריו" היא שהכותל שקוע בצד פנימי שלו, כלומר "מאחריו" הוא צד פנימי של הכותל ואז אין סתירה כי באמת הפגימה בצד פנימי של הכותל. וכמו כן, בנראה מבחוץ ושוה מבפנים כאשר רש"י כותב כגון ששקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים כוונתו ב"שקוע הכותל מלפניו" היא שהכותל שקוע בצד חיצוני שלו, כלומר "מלפניו" הוא צד חיצוני של הכותל ואז אין סתירה כי באמת הפגימה בצד חיצוני של הכותל.

והקשו עליו קושיות חזקות:

א. תוס' הקשו על האופן הראשון ולא על האופן השני כמבואר לעיל מהסוגיא של נכנסין כותלי קטנה לגדולה ולכאורה לפי הב"י אין זה מובן כלל כי אדרבה לפי הב"י הציור השני (ציור ח') הוא דומה לנכנסין כותלי קטנה לגדולה ולא הציור הראשון (ציור ז').

ושוה מבחוץ בשני האופנים ברש"י הוא זהה והוא לפי ציור זה (ציור ה'):

ואילו נראה מבחוץ ושוה מבפנים באופן השני (דהיינו הברייתא של כותל שצידו אחד כנוס מחבירו) לפי הרמ"א והב"ח הוא ציור זה (ציור ו'):

ואילו הב"י מסביר רש"י שונה. לפי הב"י האופן הראשון של נראה מבחוץ ושוה מבפנים בשיטת רש"י הוא שהעמידו הלחי בקצה של כותל המבוי והלחי יותר עבה מכותל המבוי. הלחי בולט ישר החוצה מכותל המבוי והצד הפנימי של הלחי שוה עם הצד הפנימי של כותל המבוי ואילו הצד החיצוני של הלחי בולט החוצה לצד חיצון של המבוי (ציור ז'):

ואילו האופן השני של נראה מבחוץ ושוה מבפנים בשיטת רש"י לפי הב"י הוא להבנת הב"ח בדומה לציור א' לעיל דהיינו דהלחי בולט ישר החוצה מכותל המבוי בצד פנימי של כותל המבוי (ציור ח'):

נפלאות

עירובין ט' ע"ב

רש"י

מה

ב. הלשון של תוס' על האופן הראשון של רש"י "דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים" לכאורה אינו מובן כלל לפי הב"י (ציור ז') כי הלחי נמשך לצד חוץ ועודף על עובי הכותל.

ג. איך יתכן לומר כי "מאחריו" הוא צד פנימי של הכותל וכי "מלפניו" הוא צד חיצוני של הכותל? מוזר מאד לקרא פנימי בשם "מאחריו" וחיצוני בשם "מלפניו".

לפני שנתרץ קושיות אלו קודם נקדים ונביא מה שכתב המאירי בחידושי

כת"י על עירובין שיצא לאור עם הערות של הרה"ג ר' שמחה זיסל ברוידא זצ"ל וז"ל המאירי בסוגיא שלנו תני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים כגון זה שאין הכותל עבה כל כך לצד החיצון בין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ כגון זה שהכותל אינו עבה כל כך באותו קצה ונראה החסרון מבפנים ודאי נדון משום לחי.

ויש לשאול - המאירי כותב הסבר פשוט במלים ספורות ופשוטות, ואם כן, מדוע רש"י שהוא המלך של פירושים קולעים במלים ספורות ופשוטות, כותב פירוש ארוך ומסובך? אלא חייבים לדייק בפרש"י ולהבין פשוט כל דבר דבור על אופנו.

באופן השני רש"י כותב בד"ה כותל שצידו אחד כנוס מחבירו - שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט

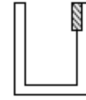
ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליי"ר. יש לשאול:

א. מדוע רש"י כותב בולט ויוצא ממנו - הלא "בולט" פירושו "יוצא ממנו" ולכאורה מיותר לחלוטין לכתוב שניהם.

ב. מה איכפת לך שהדבר היוצא ממנו הוא כמין עמוד שקורין פליי"ר - וכי המאירי היה זקוק לומר לנו שזה כמין עמוד שקורין פליי"ר? הלא לכאורה מדובר על הקטע של הכותל שבולט החוצה. למה רש"י לא קיצר כמו המאירי וראה צורך להוסיף מלים אלו?

נלע"ד לדייק בלשון רש"י שכותב שנכנס הבנין ומיעטו מעביו - מהו הבנין הזה? קשה לומר שהבנין הוא הכותל עצמו שנשחק והשחיקה היא הכניסה, כי אם כן יותר נכון לומר שנכנס הבנין ונמעט מעביו - מיעטו מעביו משמע שמהו אחר מיעט את הכותל מעביו. והנה על דברי רש"י תוס' כתבו דדרך לעשות בנין כענין זה כשיש שני מבואות זה אצל זה או בית וחצר אצל המבוי שפעמים מאריכין כותל שאצלו יותר מכותל המבוי. לפיכך נלע"ד הבנין הוא אכן בנין ליד כותל המבוי כלשון תוס' ורש"י כותב הבניין בה"א הידיעה כי הוא כבר כתב דוגמא של בנין ליד כותל המבוי בדף ה' ע"א ד"ה לחי הבולט מדופנו של מבוי - לתוך רוחב המבוי ולא נעשה שם לשם לחי אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושים משום חיזוק. שימו לב שצד החיצון של כותל המבוי פונה לבניין זה, ובכך ביחס לבניין

נכון לקרא לצד החיצון של הכותל "פני" הכותל ולצד הפנימי של הכותל "מאחוריו". והשתא לשון רש"י מדויק ומסודר לפי הב"י: בין שכניסתו (של הבנין שנכנס מבחוץ) נראית בפנים ושוה מבחוץ ששקוע הכותל מאחוריו ונראית הפגימה בפנים, כי עשו שקע בצד פנימי של הכותל (שהוא אחריו של הכותל ביחס לבנין) והבנין עובר מעל הכותל ונכנס בשקע וכניסה זו נראית לעומדים בפנים (ציור ט' - מבט ממעל):

הבנין שנכנס מצוייר בהצללה והוא הפליי"ר והפליי"ר חלק מהבנין והוא הלחי.

בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים — כגון ששקוע הכותל מלפניו (דהיינו צד חיצון של הכותל) שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים אלא לבני רשות הרבים. כלומר, עשו שקע בצד חיצון של הכותל והבנין נכנס בשקע כך שהשקע נראה מבחוץ ואין הכניסה מהצד החיצון נראית בפנים והיינו ציור י':

או ציור י"א:

ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ ובין

שנראה מבחוץ ושוה מבפנים, רש"י כותב שנכנס הבנין ומיעטו מעביו דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד שקורין פליי"ר - פירוש, החלק של הבנין הנכנס לכותל המבוי הוא הפליי"ר ופליי"ר הוא עמוד שתומך הבנין (כי זה הפירוש של פליי"ר עד היום בלעז - עמוד התומך ונושא משא הבנין) ועמוד זה שהוא הלחי בולט וגם יוצא מהכותל - כלומר בולט בשני כיוונים, א' למעלה לכיוון הבנין וב' או לתוך חלל המבוי (בנראה מבפנים ושוה מבחוץ - ציור ט') או לרה"ר (בנראה מבחוץ ושוה מבפנים - ציור י' או י"א). ויש סיוע גדול לזה מרבינו ירוחם כי בנתיב י"ב חי"ז (עמוד צ"ד בדפוס ונציאה) בדין בדרך ה' הוא קורא ללחי הבולט מדופנו בשם עמוד הנקרא "פילאר" - סימן שגם כאן הוא הנקרא פליי"ר והוא הלחי.

ואילו הרמ"א והב"ח הבינו שאין הבנין הלחי אלא הבלטיה הנשארת בכותל היא הנקראת פליי"ר והיא הלחי. והנה רואים שציור י"א אותו הדין כמו ציור ב' וציור י' כמו ציור ד'. הרי שבסופו של דבר ההבדל בין הב"י לרמ"א והב"ח הוא מה נקרא לחי בדברי רש"י אבל לדינא אין מחלוקת.

והעד שהסבר זה נכון בדעת הב"י הוא דוקא דברי הב"י בסוף על מה שתוס' הסכימו עם רש"י בצדו אחד כנוס שכתבתי לעיל כיצד הב"ח הבין אותו אבל במח"כ לענ"ד דברי הב"י הם המשך דבריו על הברייתא וז"ל ודוגמת זה בלחי שהעמיד עביו כנגד עובי הכותל ועובי

הכותל רחב מעובי הלחי ומבפניו [פירוש: צד חיצון של הכותל כשיטת הב"י] הוא שוה שנראה במוסיף על אורך הכותל ולעומדי' כנגד חלל המבוי ניכר בליטת רוחב הלחי שמאחר שעובי הכותל רחב מעובי הלחי ניכרת הפגימה לעומדים בחוץ [פירוש: מחוץ למבוי כנגד חלל המבוי] עכ"ל שהוא ציור ב' ואם זה מה שהב"י כבר פירש את דברי רש"י על הברייתא כהבנת הב"ח מדוע הב"י כתב את זה עוד פעם ומדוע כתב "ודוגמת זה" - הלא זה בדיוק זה. אלא רואים שהב"י הבין שהברייתא מדברת בעמוד היוצא וכולט והוא הלחי (ציור י"א) ואילו בסוף הב"י מדבר על לחי רגיל שהעמידו בקצה הכותל כמו בציור ב'. ואדרבה לפי הבנת הב"ח שהב"י כיוון לציור ח' לא מובן מה שהב"י כתב "ולעומדי' כנגד חלל המבוי ניכר בליטת רוחב הלחי" - הלא בציור ח' אין הפגימה ניכרת כנגד חלל המבוי אלא מאחורי המבוי בחוץ אלא ודאי כדכתבנא.

ועכשיו עלינו לבאר מדוע רש"י לא פירש פשוט כמו המאירי ופירש שהלחי הוא הפליי"ר וההסבר הוא שאם הלחי הבליטה של הכותל כיצד אפשר לומר שזה נראה מבחוץ ושוה מבפנים - הלא אפילו מי שעומד בתוך מבוי יראה את הפגימה ואת הלחי כי הכותל המקביל לא נשחק (ציור ו') והעומד מול הפגימה עדיין עומד בתוך המבוי. ואין זה כמו ציור ב' שהוסיפו לחי הכולט לרה"ר כי שם צריך לצאת לגמרי מהמבוי לראות אותו. ולענ"ד זו ראייה גדולה שפירוש הב"י בדברי רש"י שריר

וקיים ואדרבה לדעתי זו קושיא עצומה על הבנת העולם בדברי רש"י כי בציור ו' הלחי נראה מבפנים והאיך אפשר לקרא לו נראה מבחוץ ושוה מבפנים. ואולי נאמר בדעת העולם שהשטח הנשחק מהכותל מתווסף לשטח רה"ר (בדומה לאוויר מקום מחיצות בדף כ"ה ע"ב) ונעשה מבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר כמו בדף ח' ע"ב ובאמת אחרי כתבי זה ראיתי שהקרבן נתנאל אכן הרגיש בקושיא זו וכתב שנחשב כמבוי שצידו אחד ארוך וצידו אחד קצר אבל עדיין צ"ע כי מהיכי תיתי לומר שהשטח הנשחק נחשב רה"ר (הלא הבניין נכנס שם לפי רש"י ואינו כמו דף כ"ה) ומהיכי תיתי לומר שהלחי נחשב בולט לרה"ר - הלא בליטה זו תמיד היתה חלק מכותל המבוי ולא השתנתה ולמה פתאום נחשיב אותה כעומד ברה"ר. ויותר קשה שבציור ה' של נראה מבפנים ושוה מבחוץ הלחי נמצא בדיוק באותו מקום של השקיעה בציור ו' וכל ההבדל הוא שאחד בולט ואחד שקוע - מדוע שבציור ה' נחשב בתוך המבוי ואילו בציור ו' נחשב מחוץ למבוי? ובכן לא אבוש לומר שלא זכיתי להבין דעתם של גדולי עולם ונראה ראייה גדולה להבנת מרן הב"י ברש"י.

ובאמת המאירי הנ"ל על הברייתא (וגם לפי הציורים המודפסים בבית הבחירה) קורא לציור ו' נראה מבפנים ושוה מבחוץ וכמו שהקשיתי על העולם. ואחרי זה ראיתי בספר שיטות קמאי על עירובין פירוש על הרי"ף מרבינו חננאל בן שמואל (אחד הראשונים בפרובנס בזמן הרמב"ן) שגם הוא קורא לציור ו' נראה

מבפנים ושוה מבחוץ והרי שני ראשונים כמו שהקשיתי וזה מחזק את הקושיא על העולם.

ואשר לקושיית הב"ח שהלשון של תוס' על האופן הראשון של רש"י "דלעיל איירי בלחי שמעמידין אצל כותל ודרך להעמידו לצד פנים" לכאורה אינו מובן כלל לפי הב"י כי הלחי נמשך לצד חוץ ועודף על עובי הכותל כמו בציור ז' - קודם כל יש לציין כי בדבר הזה הב"י אינו דעת יחיד כי גם הרמ"א בתשובה הנ"ל הבין בדעת הרש"י כי הלחי נמשך לצד חוץ ועודף על עובי הכותל כמו בציור ג' והציור בגמרות שלנו על המרדכי בעניין זה גם כמו ציור ג' (כנראה היה ציור אחר במרדכי לפני הב"ח) ובאמת זהו פשט לשון רש"י - שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל דהיינו עודף על עובי הכותל. והב"ח כנראה הבין בתוס' שרצו להשוות את הציור הראשון ברש"י בדיוק כמו לחי שמעמידין אצל כותל בסוגיא לפני זה, אבל המהרש"א כבר העיר שאין זה בדיוק כמו הסוגיא ההיא כי כאן אינו נראה בפנים כלל אלא שוה לו לגמרי. ובכך הב"י כמו המהרש"א, ואה"נ תוס' היו יכולים לשאול לפי ציור א' אלא מכיון שהם הבינו את רש"י לפי ציור ז' הם שאלו את אותה שאלה לפי ציור ז' כי כותלי קטנה יכולים להכנס לתוך הגדולה

לא רק כמו ציור א' אלא גם כמו ציור ז'. **יש** להעיר שהרא"ש כותב וז"ל ונראה מבחוץ ושוה מבפנים כמו שפי' רש"י בברייתא דר' חייא כותל שצדו אחד כנוס מחבירו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים כגון ששקוע הכותל מלפניו שאין הכניסה נראה לעומדים במבוי אלא לעומדים ברה"ר ואותה שקיעה חשיב לחי עכ"ל. לא ראיתי ראשון אחר שקורא לשקיעה הלחי ולשונו משמע כמו הרמ"א והב"ח.

עוד יש להעיר כי הרמב"ם בהלכ' שבת פי"ז הכ"ב כותב וז"ל ולחי שהוא נראה מבפנים לחי ומבחוץ אינו נראה לחי או שהיה נראה מבחוץ לחי ומבפנים נראה שהוא שוה וכאילו אין שם לחי הרי זה נידון משום לחי עכ"ל. שימו לב שהרישא והסיפא ברמב"ם אינם שווים - ברישא (נראה מבפנים ושוה מבחוץ) הוא כותב "ומבחוץ אינו נראה לחי" ואילו בסיפא (נראה מבחוץ ושוה מבפנים) הוא אינו כותב "ומבפנים אינו נראה לחי" אלא כותב "ומבפנים נראה שהוא שוה וכאילו אין שם לחי". לענ"ד נראה ברור שלשיטת הרמב"ם נראה מבחוץ ושוה מבפנים הוי כמו ציור א' ולא כמו ציור ב' וזה ההיפך של שיטת הרא"ש ופלא בעיני שלא ראיתי אף נושא כלים לא של הרמב"ם ולא של הרא"ש שהעיר על כך.

י' ע"ב מבוי רחב – קושיית רעק"א או"ח סי' שפ"ג

קי"ז) וז"ל האו"ז מיהו אם אירע כך דשבקי פיתחא רבה ועיילי בפתחא זוטא ה"נ דנאסר כל תיקון המבוי ובטלה הקורה ובטל הלחי ופי' רבי' שמואל אבל אם עשו צוה"פ לקטן אפי' היכי דשבקי בני מבוי פתחא קמא ועיילי בהיהא פירצה אפ"ה לא בטלה תורת פתח וקורה מן חראשון משום דהוי פתח והרבה פתחים שרינן למבוי עכ"ל.

ודברי האו"ז מובאים בקצרה בהג"א והתפארת שמואל על הרא"ש שם מגיה שצ"ל שעשו צורת הפתח לפתחא רבה וכמובן זה מתרץ את הקושיא של רעק"א. והמשנה ברורה מסכים עם התפארת שמואל. אבל עינינו רואות בלשון המלא של האו"ז שכתב אבל אם עשו צוה"פ לקטן ולכן קשה מאד לומר שיש ט"ס וכבר העירו על כך בהערות בחי' הריטב"א מהדורת מוסד הרב קוק. כמו כן מרן הב"י הביא כך בספרו הגדול ולכן הדרא קושיא לדוכתה.

נלע"ד שכאשר התקינו לחי או קורה במבוי, כוונת המתקינים שהפתח הגדול יהיה הפתח היחיד ושם יהיה תיקון המבוי (לחי או קורה). באו אנשים ולא השתמשו בפתח הגדול אלא בפתח הקטן בלבד ובטלו כוונת המתקינים ונמצא שהפתח בטל ותיקון המבוי בטל. אבל אם המתקינים גם תקנו צורת הפתח בפתח הקטן (והוא הדין תיקון אחר כגון לחי או קורה) אזי כוונת המתקינים הוא שיהיו כמה פתחים למבוי העומדים

אמר רב יהודה מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות כו' ובהמשך הסוגיא הגמרא שואלת וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה ומתרצת אין הכי נמי וכולי האי לא אטרחזה רבנן וליחוש דלמא שביק פיתחא רבה ועייל בפתחא זוטא אמר רב אדא בר מתנה חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן. ופרש"י ד"ה דילמא שביק פתחא רבה – ובטיל תורת פתח מיניה ובטיל לחי המתוקן בו ונמצא מבוי זה בלא תיקון.

והדין נפסק בשו"ע שס"ג סע' ל"ד וכתוב שם וצריך ליזהר דלא לשבוק פתחא רבא ועייל בזוטא שאם עשה כן בטל תיקון המבוי אלא אם כן עשה צורת פתח לזוטא.

ותמה על זה רעק"א וז"ל צורת הפתח לזוטא – אינו מובן לקטני דעת כמוני טעמא בזה במה דמהני צורת הפתח לזוטא אח"כ ראיתי בלבוש שהאריך ליתן טעם ועדיין צ"ע. כנראה שאלתו היא שאם עזיבת הפתח הגדול והכניסה בפתח הקטן מבטלים את שם הפתח מהפתח הגדול אז מה תעזור צורת הפתח בפתח הקטן - לכאורה צורת הפתח בפתח הקטן רק מחזקת את הפתח הקטן ומוסיפה לבטל הפתח הגדול.

והלבוש שרעק"א הזכיר למעשה מסביר עפ"י מקור הדין (בלי להזכיר את שמו) הלא הוא האור זרוע (סוף סי'

המתקינים והרבה פתחים שרינן למבוי
והאנשים רק בחרו להשתמש באחד
הפתחים שזה באמת כוונת המתקינים.

לבחירת האנשים וכל פתח עם התיקון
שלו. ואם כן אפילו שבקי פיתחא רבה
ועיילי בפתחא זוטא אין כאן ביטול כוונת

**כג ע"ב — ריבועא דריבעוה רבנן — יישוב קושיות תוס' על רש"י
ורעק"א על הר"ב**

מיתסרא בהכי כדקתני אם היה ארכה יותר
משנים ברחבה אין מטלטלין הא בציר
מפי שנים מטלטלין ורבי יוסי סבר
מרובעת עיקר ולכתחילה אורויי מורינן
הכי ומיהו אפילו ארכה פי שנים ברחבה
שריא ומדקאמר אפי' מכלל דמעיקרא לאו
הכי הוא.

ותוס' הקשו על רש"י בד"ה איכא
בינייהו רבועא דרבעוה רבנן —
פ"ה דרבי אליעזר בעי לכתחילה אורכה
פי שנים ברחבה ורבי יוסי בעי לכתחילה
מרובעת וקשיא דאין שייך כאן לכתחילה
ודיעבד דאי כבר הוקף לכתחילה לכ"ע
שרי ואם בא להקיף וכי נאמר לו שלא
יקיף אלא למר כדאית ליה ולמר כדאית
ליה.

נראה שמה שהכריח את רש"י לפרש
פירושו הוא שלא כתוב בתירוץ
רב ביבי בר אביי שצריך לשנות את גרסת
משנתנו (כגון חיסורי מחסרא או הכי
קתני) ולכן נמצא שגם אחרי ישובו של רב
ביבי בר אביי אין סתירה בין משנתנו לבין
הברייתא (שהיא מן התוספתא) ונמצא
שלפי ר"א רק שתי צורות מותרות כאשר
לא הוקף לדירה - או ריבוע או מלבן
שאורכו פי שנים ברחבו. ולכן פירושו
רש"י במשנה אינו לפי ההו"א בלבד אלא

במשנה בעירובין כג ע"א רבי אליעזר
אומר אם היתה ארכה יתר על
רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין
בתוכה רבי יוסי אומר אפילו ארכה פי
שנים ברחבה מטלטלין בתוכה. ופרש"י
ד"ה אם היה ארכה יותר על רחבה אפילו
אמה אחת — אע"ג דמיעט רחבה והוסיף
בארכה ואין בכולה אלא בית סאתים אין
מטלטלין דמרובע הוא דשרו רבנן היכא
דלא הוקף לדירה.

ובדף כג ע"ב פרכינן על משנתנו והתניא
ר"א אומר אם היתה ארכה יתר על
פי שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין
מטלטלין בתוכה אמר רב ביבי בר אביי כי
תנן נמי מתני' [יתר על] פי שנים ברחבה
תנן אי הכי היינו ר' יוסי איכא בינייהו
ריבועא דריבעוה רבנן.

ופרש"י ד"ה ארכה יתר משנים ברחבה
— כחצר המשכן הוא דשרי
ואע"ג דלא מרבעה והיינו אורך כשנים
ברוחב אבל טפי משנים ברוחב לא
מישתרי. היינו רבי יוסי — דאמר ארכה
אפילו פי שנים ברחבה. איכא בינייהו
ריבועא דריבעוה רבנן — ר"א סבר ארכה
יתר משנים ברחבה אין מטלטלין ומיהו
עיקרה ארכה פי שנים ברחבה כדכתיב
ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא

הוא גם לפי המסקנה. ושימו לב שרש"י כותב ולכתחילה אורויי מורין הכי רק לגבי רבי יוסי ולא לגבי ר"א אלא כותב ולית ליה ריבועא ומיהו אי מרבעא לא מיתסרא בהכי וכוונתו שאם החצר היתה ארכה פי שנים ברחבה והוא רוצה לשנות אותה למידה אחרת הוא רשאי בתנאי שישנה אך ורק לריבוע אבל אם התחיל לשנות הצורה מפי שנים ברחבה לריבוע ולא הספיק לגמור עד כניסת שבת, אז בשבת אסור לטלטל בה. משא"כ לפי ר"י אם לא הספיק לשנות צורה מריבוע לפי שנים ברחבה עדיין מותר לטלטל שם בשבת.

וכאשר רב ביבי בר אביי תירץ כי תנן נמי מתני' [יתר על] פי שנים ברחבה תנן - כוונתו שר"א במשנה דבר על חצר שמעיקרא היתה ארכה פי שנים ברחבה ושינה אותה לריבוע ועל זה רבי אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על רחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה כי רק שתי צורות מותרות - או פי שנים ברחבה או ריבוע.

ונראה שגם הברטנורא הבין כך ברש"י שכן פירש את המשנה בדיוק לפי פרש"י על המשנה ואם נאמר שרש"י פירש רק לפי ההו"א קשה על הר"ב כי בשלמא רש"י הרבה פעמים מפרש לפי ההו"א אבל לא כן הר"ב שבא לפרש את המשניות לפי המסקנה של הגמרא אלא ודאי כדכתיבנא. אחר כך ראיתי שגם רעק"א הקשה על הר"ב שלכאורה לא כתב לפי המסקנה והשאיר בצ"ע אבל לפי דברינו מתורצת קושייתו. (ויש להעיר כי

הירושלמי אינה מביאה את התוספתא ולפי הירושלמי המשנה עומדת בעינה.)
אבל רוב הראשונים הבינו שאכן יש מחלוקת בין המשנה לתוספתא ולפי הבבלי המסקנה כמו התוספתא. וז"ל תוספות שם ונראה כפירוש רבינו חננאל דפירש דרבעוה דרבנן היינו פלוגתא דמי שהוציאנהו (לקמן ד' מט ע"ב) דר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן גבי האומר שביתתי במקומי יש לו אלפים אמה לכל רוח עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכ"א מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר לזויות והשתא לר"א אי ארכה יתר ע"פ שנים ברחבה אפילו באלכסון אין מטלטלין כרבי חנינא ורבי יוסי לטפויי קאתי וקאמר דמטלטלין עכ"ל.

רבינו חננאל פירש וז"ל מרובעות כדי שיהא נישכר את הזויות. לר' אליעזר דאמר אם היה אורכה יתר על שנים ברחבה אפילו אמה אם היא מרובעת לא שרי לטלטולי בה דכי (משכחת) [משחת] לה באלכסונא מזוית לזוית (אישתכרו) [אשתכח] טפי מן שנים ברוחבה כר' חנינא בן אנטיגנוס [דאמר] זה יהיה לכם גבול לזה אתה (אוי) נותן פיאות ואי אתה נותן פיאות לשובתי שבת. ואילו ר' יוסי דאמר אפילו אורכה כשנים ברחבה [אפי'] מרובע [שרי] דייליף ממשכן דהוא אורכו ק' אמה ורחבו ג' אמה שנמצא ארכו מרובע כשנים ברוחבו אע"ג דאלכסונן טפי מן שנים ברחבה שרי.

וז"ל הרי"ף פי' הא דתנן עגולות דברי ר' חנינא בן אנטיגנוס וחכמים אומרים

מרובעות כטבלא מרובעת כדי שיהא נשכר את הזויות לר' אליעזר דאמר אם היה ארכה יתר שנים ברחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה משח ליה באלכסון וכי הוה אלכסונה יתר על שנים ברחבה אפי' אמה אחת אין מטלטלין בתוכה דסבר לה רבבי חנינא בן אנטיגנוס דאמר בעינן תחום שבת עגולות ולא מרובעות ולרבי יוסי משח לה בריבוע דסבר לה כרבנן דאמרי מרובעות הלכך אם היה ארכה פי שנים ברחבה כחצר המשכן דכתיב ארך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים מטלטלין בתוכה ואם יתר על זה אין מטלטלין בתוכה וטעמא דרבי חנינא בן אנטיגנוס וטעמא דרבנן בהאי פלוגתא מיפרש' בפרק מי שהוציא והוה נכרים דילפינן לאלפים אמה תחום שבת בגזירה שוה ומדותם מחוץ לעיר וגו' אלפים אמה ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מהאי קרא זה יהיה לכם מגרשי הערים לזה אתה נותן פאות ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת ורבנן סברי זה כזה יהיו כל שובתי שבת.

נמצא שלדעת ר"ח רי"ף ותוס' והרמב"ן (ורבינו נסים בשם רבינו שרירא גאון כמובא במלחמות) ר"א סובר שאורך מאה ורוחב חמשים מותר אלא שהפינות של הרוחב עגולות ואילו לפי רבי יוסי כל המלבן (מאה על חמשים אמה) מותר לטלטל בו. ודע שהתירו"ט כתב שהרמב"ם

כמו הרי"ף אבל אחרי אלף מחילות מעצמותיו הקדושות לא כן לפי המעיין בלשון ר"ח והרי"ף והרמב"ן ותוס'.

הרז"ה יש לו שיטה אחרת וז"ל ומה שפי' הרי"ף איכא בינייהו ריבוע דרבנן אנו אין לנו בפירושו אלא ר' יוסי דאמר אפי' ארכה כשנים ברחבה כל שכן מרובעת כטבלא של ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים דהיינו רבוע דרבנן ולר"א דאמר אם היתה ארכה יותר משנים ברחבה בעי' לעולם שיהא ארכה כשנים ברחבה כחצר המשכן דוקא אבל לא מרובעת דלית ליה רבוע דרשי טול נ' וסבב המשים וזה הפי' יותר נכון עכ"ל.

והציון בריטב"א שיטה אחרת כי אמנם הוא פירש בדומה לר"ח אבל בציור הפינות אינן עגולות אלא קו ישר כך שהשטח המותר לרבי אליעזר הוא מעויין באורך מאה ורוחב חמשים. והריטב"א כותב שכך פירש הראב"ד.

והשיטה החמישית היא הרמב"ם שלדעתו השטח המותר

לרבי אליעזר הוא מלבן ששטחו 5000 אמות מרובעות והאלכסון פי שניים הרוחב כך שהרוחב =

$$\sqrt{\frac{5000}{\sqrt{3}}}$$

53.7285 אמות והאורך 93.0605 אמות.

כ"ד – סוגיא דפריץ אמה וגדר אמה

טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין.

אך תוס' כותבים שרש"י חזר בו והסכים דאם נפסקה האוון השניה ואין לסנדל שום אוון הסנדל טהור לגמרי. (שני הפירושים של רש"י כתובים בגמרות שלנו בשבת קי"ב ע"ב אבל רק הפירוש הראשון שחולק על תוס' כתוב בגמרות שלנו בעירובין.)

ותוס' מקשים על הפירוש הראשון של רש"י ד"ה סנדל שנפסקה וכו' – פירש הקונטרס משום דעדיין כלי הוא לאישתמושי ביה תשמיתא אחרינא ולפירושו אפילו נפסקה שניה טמא מגע מדרס וקשה דתנן בהדיא בסיפא דהך משנה במסכת כלים בפרק כ"ו (מ"ד) לא הספיק לתקן ראשונה עד שנפסקה שניה טהורה עכ"ל.

אבל לענ"ד אפשר לומר שרש"י לא גרס במשנה המילה טהורה וכן ראיתי עוד מפרשים שגורסים סנדל שנפסקה אחת מאוזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שנייה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס לא הספיק לתקן את הראשונה עד שנפסקה שנייה נפסק עקבו ניטל חוטמו או שנחלק לשניים טהור. כלומר כתוב טהור לא אחרי "עד שנפסקה שנייה" אלא רק אחרי "או שנחלק לשניים". לפי זה רש"י יכול לסבור שכוונת המשנה היא שהסנדל אינו טהור לגמרי בהפסקת שתי האוזניים בלבד אלא רק בצירוף הפסקת העקב או נטילת

אמר רב נחמן אמר שמואל קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה כיצד הוא עושה פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר ומותר איבעיא להו פרץ אמה וגדר אמה [ופרץ אמה וגדרה] עד שהשלימו ליותר מעשר מהו א"ל לאו היינו דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרמונים ובעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמו וחזר וניקב כמוציא זית וסתמו עד שהשלימו למוציא רמון מהו וא"ל רבי יוחנן רבי שניתה לנו סנדל שנפסקה אחת מאוזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור (בה) מן המדרס אבל טמא מגע מדרס ואמרת עלה מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה שניה נמי הא קיימא ראשונה ואמרת לן עלה פנים חדשות באו לכאן הכא נמי פנים חדשות באו לכאן.

ופרש"י שכאשר האוון הראשונה של הסנדל נפסקה עדיין הסנדל טמא מדרס ואין זה משנה אם חיברו את האוון הראשונה חזרה או לא הסנדל נשאר טמא מדרס. ותוספות מסכימים לדין זה. אבל אם נפסקה האוון השניה ואין לסנדל שום אוון נחלקו רש"י ותוס' - לפי תוס' הסנדל טהור לגמרי אבל משמע מרש"י כאן שהסנדל טמא מגע מדרס בין אם חיברו חזרה את האוון השניה בין אם הסנדל בלי שתי האוזניים. וז"ל רש"י ד"ה אבל – כלי הוא דחזי לתשמיש אחרינא ועדיין טומאת מגע מדרס עליו שהרי בשעת פרישתו מן האוון שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל

החוטם או חלוקה לשניים. (הגם שתוס' הרא"ש גם גורס טהור רק בסוף ובכל זאת מקשה על רש"י כמו תוס' עכ"פ עדיין אפשר לומר שרש"י חולק והבין כך במשנה.)

ולולא דמסתפינא הייתי אומר שרש"י לא חזר בו אלא בשבת פירש בפירוש השני אליבא דרבי יהודה שם כמו שאבאר. גרסינן בשבת קי"ב ע"א דתניא סנדל שנפסקו שתי אזניו או שתי תרסיותיו או שניטל כל הכף שלו טהור אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו או שניטל רוב הכף שלו טמא ר' יהודה אומר נפסקה פנימית טמא החיצונה טהור. הרי לפי ר"י יש ציור שהסנדל יורד דרגה אחת של טומאה אפילו אם רק אוזן אחת נפסקה והוא כאשר נפסקה האוזן החיצונה הסנדל אינו טמא מדרס אלא מגע מדרס. ובהמשך הסוגיא פרש"י וז"ל ד"ה אבל טמא מגע מדרס — והוי ראשון לטומאה דעדיין כלי הוא דחזי למילתיה דהא מיתקנה ראשונה ואף למדרס הוא ראוי אי הוה נעיל ליה זב מכאן ולהבא מיהו מטומאת מדרס קמייתא דהויא עליה טהור כדאמרינן לקמן פנים חדשות באו לכאן וכל תורת מנעל שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה ראשונה הלכה לה וכיון דכלי הוא הוי ראשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומא' וכל זמן שהוא כלי וראוי לקבל טומאה לא טהור מטומאת המגע עכ"ל. הרי לפי רש"י מכיון שהוא כלי הוא טמא מגע מדרס ומדובר באוזן השניה כי רש"י כותב להדיא דהא מיתקנה ראשונה. ותוס' דייקו מהמלים "דעדיין

כלי הוא דחזי למילתיה דהא מיתקנה ראשונה" לעומת מה שרש"י פירש בפירוש הראשון "דעדיין כלי הוא לאישתמושי ביה תשמישתא אחרניא" דלפי הפירוש השני הגדר של כלי לטומאת מגע מדרס הוא דראוי לתשמיש המקורי הא אם אינו ראוי לתשמיש הראשון (כאשר נפסקו שתי האוזניים) הוא אינו כלי וטהור לגמרי.

אבל לולא דמסתפינא לענ"ד כוונת רש"י איננה כן ולעולם רש"י עדיין סובר שאם נפסקו שתי האוזניים הוא טמא מגע מדרס כי ראוי לתשמיש אחר ומה שרש"י כתב דעדיין כלי הוא דחזי למילתיה דהא מיתקנה ראשונה לרבותא נקט הכי אליבא דרבי יהודה כי הרי הסוגיא בשבת נוקטת שהמשנה בכלים אליבא דרבי יהודה שסובר שאם רק האוזן החיצונה נפסקה והאוזן הפנימית עדיין מחוברת הסנדל ירד מטומאת מדרס וטמא מגע מדרס. ולא מסתבר כלל לומר שר"י ותנא קמא פליגי במציאות אלא בודאי ר"י מסכים שמצד החפצא הסנדל ללא אוזן חיצונה הוא חפצא של סנדל אלא שר"י סובר שאין לו תורת סנדל. ולכן רש"י מדגיש שלמרות שהסנדל ראוי לתשמיש הראשון "מיהו מטומאת מדרס קמייתא דהויא עליה טהור" כדאמרינן לקמן פנים חדשות באו לכאן וכל תורת מנעל שהיתה עליה בשעת קבלת טומאה ראשונה הלכה לה" - החידוש הוא שלמרות שהוא חפצא של סנדל ואפילו ראוי לתשמיש הראשון בכל זאת אין לו תורת מנעל וירד מטומאת מדרס ואינו טמא אלא מגע מדרס. אבל

לעולם לפי רש"י אפילו ר"י סובר שאם נפסקו שתי האוזניים הוא עדיין טמא מגע מדרס כי הוא עדיין כלי והוא מה שרש"י כותב בסוף דבריו – וכל זמן שהוא כלי וראוי לקבל טומאה לא טהר מטומאת המגע וכוונתו שכל זמן שהוא ראוי לאיזה תשמיש אפילו תשמיש אחר הוא טמא מגע מדרס. ואתי שפיר מדוע בפירוש הראשון שהוא הפירוש בעירובין רש"י אינו מזכיר "תורת מנעל" כי הסוגיא בעירובין אינה שייכת למחלוקת תנא קמא ור"י ושם פרש"י אליבא דרבנן.

יוצא שלפי ר"י יש לסנדל שלשה מצבים: א', עם שתי האוזניים או ללא האוזן הפנימית הוא חפצא של סנדל ויש לו תורת סנדל, ב', ללא האוזן החיצונה הוא חפצא של סנדל אבל אין לו תורת סנדל, וג', ללא שתי האוזניים הוא כלי הראוי לתשמיש אחר וטמא מגע מדרס.

ולפי זה מובן עוד הבדל בין פרש"י בשבת לעירובין כי בשבת פרש"י וכיון דכלי הוא הוי ראשון שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומא' ואילו בעירובין פירש ועדיין טומאת מגע מדרס עליו שהרי בשעת פרישתו מן האוזן שעדיין הוא מדרס לקבל טומאה לטמא כלים קיבל טומאה מאביו והוי ראשון לטומאה ומטמא אוכלין ומשקין. לפי דברינו הנ"ל זה מובן כי בשבת רש"י מפרש אליבא דר"י והרי לפי ר"י כאשר נפסקה האוזן החיצונה הסנדל כבר ירד מטומאת מדרס וטמא מגע מדרס והביאור

הוא כאשר הסנדל היה עם שתי אוזניים פתוך ב"י שני דברים - חפצא של סנדל ותורת סנדל וכאשר רש"י כותב שהרי נגע בעצמו כשהיה אב הטומאה כוונתו שהחפצא "נגע" בתורת המנעל שעליו כי הרי הם פתוכים יחד בסנדל ונמצא כי פתוכים בו טומאת מדרס ומגע מדרס כאשר היו לו שתי אוזניים. ובה מתורצת קושיית תוס' על רש"י שזה מגע בית הסתרים וטמא רק לפי רבי מאיר, כי לפי דברינו אין זה מגע בית הסתרים כי מגע בית הסתרים הוא כאשר חפצא נוגע בחפצא בדומה לגוף נוגע בגוף, משא"כ כאן שתורת הסנדל פתוך בחפצא של סנדל והם מעורבים ביחד בכל חלקי הסנדל בדומה לנשמה הנוגעת בגוף.

והנה תוס' הקשו גם על פרש"י הראשון שפירש בשעת פרישתו מן האוזן קיבל טומאה מאביו וז"ל ומה שפירש כאן נמי דבשעת פרישתו מאוזן קיבל טומאה מאביו אינו נראה דבפרק בהמה המקשה (שם דף עב:) אמרינן דבעינן באות מבגד גדול. לענ"ד אפשר לומר שרש"י סובר כמו תוס' שם בחולין ד"ה אבל שלש על שלש כו' דמודה ר' יוסי כגון שלא הפסיק פשוטי כלי עץ בין רגלו לבגד דאתי מדרס ומגע בבת אחת ואפי' אם הפסיק נמי אם היה נכפל בשעה שדרס עליו ששני ראשיהן נוגעים זה בזה בגלוי דאין זה בית הסתרים ובבת אחת קאתו ע"ש בדבריהם. והרי האוזן תפורה לסנדל וזה כמו נכפל על עצמו ולא כמו בגד מתוח ולכן אין כאן בית הסתרים וגם רבי יוסי יודה שאין צורך לבוא מבגד גדול.

יתכן שרק חלק מהסנדל טמא מגע מדרס וחלק אחר לא. וזוהי שיטת רוב הראשונים - ר"י בעל התוס', ר"ש, רשב"א ורא"ש. והנה לפי שיטה זו כאשר מחברים את האוון לסנדל לא רק האוון מקבלת פנים חדשות (טומאת מדרס וגם מגע מדרס שלא היו לא כל עוד שהאוון היתה מנותקת מהסנדל) אלא גם הסנדל מקבל פנים חדשות (מגע מדרס). ולכן שפיר אמרינן בדין של הקרפף שכאשר הוא פורץ אמה וגודר אמה לא רק האמה החדשה קיבלה פנים חדשות (כמו האוון שחיברו לסנדל) דהיינו שהאמה החדשה הוקפה לדירה אלא כל ההיקף הקיים קיבל פנים חדשות (כמו הסנדל כולו) ועכשיו הוקף לדירה ולכן מותר לטלטל בכולו.

אבל לפי שיטת רש"י הסנדל לא קיבל שום פנים חדשות כאשר חיברו חזרה את האוון וכן לפי שיטת הריצב"א בתוס' כאן. ולכן אפשר לומר שהרי"ף סובר או כמו רש"י או כמו הריצב"א וסובר שכשם שהסנדל לא קיבל פנים חדשות כאשר חיברו לו את האוון גם ההיקף כולו לא קיבל פנים חדשות כאשר חיברו לו את האמה החדשה ורק האמה החדשה קיבלה פנים חדשות של הוקף לדירה ואין זה מספיק להתיר טלטול בכל ההיקף.

והנה נפסק להלכה ברמב"ם רא"ש טור ושו"ע שהדין של פרץ אמה וגדר אמה עד שהשלימו ליותר מעשר נחשב כהוקף לדירה ומותר לטלטל בתוכו כי פנים חדשות באו לכאן. אבל הרי"ף השמיט את הדין הזה ורק הביא פורץ בו פירצה יותר מעשר וגודרו ומעמידו על עשר ומותר ומשמע שהוא חולק על כל הראשונים הנ"ל (עיין פסקי תרומת הדשן סי' רלט הובא בצד של המרדכי בפ"ק דעירובין על הדין של היכר ציר בצורת הפתח) ופלא שלא ראיתי שום נושא כלים לא של הרי"ף ולא של הטור ולא של השו"ע שהעירו על זה והלא דבר הוא ומצווה להסביר דעת הרי"ף. (הבעל המאור ושלטי גיבורים רק מוסיפים את הדין של פרץ אמה וגדר אמה וכו' דמותר אך לא טרחו להקשות או לתמוה על הרי"ף).

לענ"ד הביאור בדעת הרי"ף הוא כך. תוס' כאן בד"ה אבל טמא מגע מדרס פירשו שכאשר מחברים את האוון הראשונה לסנדל האוון מקבלת טומאת מדרס ומגע מדרס מהסנדל בבת אחת (דבבת אחת לא אמרינן שבע לה טומאה). ומכיון שהאוון והסנדל תפורים יחד הם דבר אחד וממילא הסנדל מקבל מגע מדרס מהאוון ולא אמרינן שבע לה טומאה כי מכיון שמדובר בחפצא אחד לא

חור כרמלית - הלא לכאורה זה חור רה"י. ויש לתרץ כמו שתירצתי בספרי דיוקי רש"י כי לפי רש"י הדין של עולא נאמר רק במחיצה שהעמידו אותה לפנים מגבולות הכרמלית ורק אז אמרינן קרפף יותר מב"ס שלא הוקף לדירה הוי רה"י דאורייתא דמחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין. אבל אם העמידו את המחיצה בגבולות הקיימים בין הכרמלית לבין רה"ר אזי אין זה מחיצה אלא כותל והוי כרמלית דאורייתא. ושפיר דייק רש"י כאן וכתב כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים.

הערה בדף צב ע"א - גפנים בגדולה אסור לזרוע את הקטנה — למ"ד נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח מיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה. הקשה הקרן אורה דקיי"ל להלכה דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי וא"כ גם כאן בכל הדוגמאות היינו צריכים לפסוק להלכה דמיירי בנכנסין כותלי קטנה לגדולה אך לא נפסק כן לא ברמב"ם טור וש"ע וגם לא בנושאי כלים. לענ"ד דיש לדייק כי תוס' אמרו את זה לפי המ"ד נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ופתח וכוונתם לסוגיא בדף ז' (ודלא כמצויין בגמרות שלנו בתוס' דהכוונה לדף ט ע"ב) והמד"א ההוא שונה מהסוגיא בדף ט' כי שם אמרינן דנראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי ולא לחי ופתח ועיין היטב ברש"י ותוס' בדף ז' דמוכח דסברות שונות הן. וכן צריך לומר בדעת הרשב"א כאן למרות שלא כתב המילה פתח.

הערה בדף לה ע"ב - הקשה רעק"א תמוה לי דלמאי מוקי שהיה השרץ עליה כל ביהש"מ לוקי בפשיטות דנפל עליה בתוך ביה"ש ואנן ידעינן הזמן שנפל עליה דל"ש לומר אוקמי אחזקה אלא דלא ידעינן אם עתה לילה או יום. ובהא שפיר אמר ר' יוסי דספק עירוב כשר וה' יאיר עיני.

נלע"ד דכאן הנידון ספיקא במציאות ולא ספיקא דדינא וביה"ש הוי ספיקא דדינא ולא שייך כאן ומדוייק במשנה דתני מבעוד יום אינו עירוב משחשיכה הרי זה עירוב אם ספק ר"מ ור' יהודה אומרים כו' ולא קתני ספק חשיכה ספק אינה חשיכה כמו בשבת לד ע"א כי שם הנידון ביה"ש (וכמו שפרש"י שם להדיא במשנה) משא"כ הנידון ספיקא במציאות עיין היטב כי קצרתי.

הערה בדף פז ע"ב - אין חורין לכרמלית רב אשי אמר אפילו תימא יש חורין לכרמלית ה"מ בסמוכה הכא במופלגת ופרש"י ד"ה בסמוכה — כגון חור שבכותל הסמוך לקרפף יותר מבית סאתים.

יש לשאול אותה שאלה שרעק"א שואל על רש"י בגליון הש"ס בשבת ז' ע"א אמר עולא א"ר יוחנן קרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ואפילו כור ואפילו כוריים הזורק לתוכו חייב מ"ט מחיצה היא אלא שמחוסרת דיורין ומקשה רעק"א על פרש"י בשבת דף פ' וצ"ט כי יותר מב"ס הוי רה"י דאורייתא ואיך רש"י יכול לומר כאן בעירובין פ"ז שזה נקרא

דף צ"א כלים ששבתו בבית – קושיית רעק"א על פרש"י שבת ק"ל ע"ב

ופרש"י ד"ה מותר לטלטל בכולו – מה שנמצא בתוכו או בגדיו שהוציאן מן הבית לתוכו דרך מלבוש פושטן ומטלטלן בכולו לדברי הכל.

והקשה רעק"א בגליון הש"ס וברו"ח שדברי רש"י תמוהים כי הרי מבואר לעיל בעירובין צ"א שבגד ששבת בבית והוא הוציאו דרך מלבוש לחצר שלא עירבו אסור לטלטל אותו בגד מחצר לחצר ורעק"א אומר שהוא הדין דאין לטלטלו באותה חצר ומביא רא"י לדבריו מריטב"א בעירובין ע"ו ע"ב וכן מגמרא בדף פ"ז.

ורעק"א מציין שהרשב"א בעבודת הקודש (שער ג' פ"ב) לא כמו רש"י וז"ל הרשב"א חצרות של רבים ומבואות שאינן מפולשין מותר לטלטל בכלן ואפי' ארוכין ורחבין כמה אמות ואפי' לא עירבו ולא נשתתפו בהן בד"א כשהכשירו המבוי כתקנו כמו שנתבאר למעלה בשערי המבואות ולא אמרו חכמים אלא בכלים ששבתו בחצר או במבוי אבל כלים ששבתו בתוך הבית ויצאו בחצר או במבוי אין מטלטלין אותן אלא בד' אמות עד שיערבו ושנשתתפו במו שיתבאר עכ"ל הרשב"א. הרי לפי הרשב"א כלים ששבתו בבית ויצאו לחצר שאינה מעורבת אסור לטלטלם ד' אמות בחצר. והריטב"א הנ"ל החמיר יותר ואסר אפילו לזוזם ממקומם ועיין בהערות של הרב שמחה זיסל זצ"ל ויבדלח"ט הרה"ג ח"ג צימבליסט שליט"א שדנו בדברי

בעירובין פ"ט במשנה רבי שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיות רשות אחת הן לכלים ששבתו לתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית. ובדף צ"א ע"א אמר רב הלכה כר"ש והוא שלא עירבו אבל עירבו לא דגזרינן דילמא אתי לאפוקי מאני דבתים לחצר ושמואל אמר בין עירבו בין שלא עירבו וכן אמר ר' יוחנן ע"ש.

ובהמשך הסוגיא מתיב רב ששת רבי שמעון אומר אחד גגות אחד חצירות ואחד קרפיות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בתוך הבית אי אמרת בשלמא דעירבו היינו דמשכחת לה מאני דבתים בחצר אלא אי אמרת בשלא עירבו היכי משכחת לה מאני דבתים בחצר הוא מותיב לה והוא מפרק לה בכומתא וסודרא. הרי מבואר שאם בגד (כגון כומתא או סודרא) שבת בבית והוא לבש אותו והוציא אותו לחצר שאינה מעורבת עם הבית אסור לטלטל אותו בגד מחצר לחצר.

ובשבת ק"ל ע"ב גרסינן בעא מיניה רבי זירא מרבי אסי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו מי אמרינן כחצר דמי מה חצר אף על גב דלא ערבו מותר לטלטל בכולו האי נמי אף על גב דלא נשתתפו בו מותר לטלטל בכולו או דילמא לא דמי לחצר דחצר אית ליה ארבע מחיצות האי לית ליה ארבע מחיצות אי נמי חצר אית ליה דיוורין האי לית ביה דיוורין ע"ש.

הרשב"א והריטב"א. והאחרונים תמהו על רעק"א דהקשה גברא על גברא - וכי רש"י חייב לסבור כמו הרשב"א? וכבר נמצא בדבריהם חילוק בין בגד לכלים ואני הקטן אוסיף על דבריהם כפי שאבאר.

קודם כל יש להעיר כי הרבה אחרונים סוברים כי תוס' בעירובין צ"א כמו רש"י כי בהמשך הסוגיא בעירובין צ"א ע"ב הגמרא מקשה על שמואל ורבי יוחנן מברייתא ת"ש חמש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ושכחו כולם ולא עירבו אסור להכניס ולהוציא מחצר למבוי ומן המבוי לחצר וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר ובמבוי אסור ור"ש מתיר שהיה ר' שמעון אומר כל זמן שהן של רבים ושכחו ולא עירבו גג וחצר ואכסדרה ומרפסת וקרפף ומבוי כולן רשות אחת הן טעמא דלא עירבו הא עירבו לא ע"ש.

ועל זה דקתני וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר אומרים תוס' פי' בכל חצירות דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא עירבו חצירות עם הבתים. והבית מאיר והביאור הלכה והחזון איש והרב שמחה זיסל ויבדלח"ט הרה"ג ח"ג צימבליסט שליט"א כולם הבינו שתוס' כמו רש"י בשבת ק"ל שכלים ששבתו בבית מותר לטלטלם בחצר אפילו לא עירבו. ולדעתם פירוש דברי תוס' כך - "דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי ומיירי לרב כשלא עירבו" - אם מדובר בטלטול כלים באותה חצר אפילו כלים ששבתו בבית מותר לטלטל באותה חצר אפילו לא

עירבו. ונמצא שכל דברי תוס' נאמרו גם לפי שיטת רב ומיירי בלא עירבו. וגם הרש"ש הבין שתוס' כמו רש"י אלא שהוא כתב שיש לגרוס בתוס' ומיירי "לרבנן" כשלא עירבו ע"ש בדבריו שגם לפי הרש"ש כל דברי תוס' מיירי בלא עירבו.

אבל אשתומם כשעה חדא ואחרי אלף מחילות מהגאונים הנ"ל לא כן אבי ונוראות נפלאתי איך נעלמו מהם דברי המהרש"א שהסביר שתחילת דברי תוס' אינם לפי שיטת רב אלא לפי שמואל ורבי יוחנן ומיירי בעירבו וז"ל בד"ה וכלים ששבתו בחצר כו' פי' בכל חצירות כו' אפי' שבתו בבית נמי ומיירי לרב כו' עכ"ל - ר"ל למאי דמוקי לה שמואל ור"י בעירבו חצירות עם הבתים הא דקתני מותר לטלטל בחצר ע"כ בכל חצירות איירי דאל"כ אפילו שבתו בבית נמי ולרב דבעירבו גזר בכל חצירות ע"כ דאיירי הכא בלא עירבו חצירות כו' דאל"כ אפי' שבתו בבית נמי וק"ל עד כאן לשון המהרש"א.

הרי לפי המהרש"א הפירוש הנכון בתוס' הוא כך: "דאי באותו חצר ותו לא אפילו שבתו בבית נמי" - לפי שמואל ור"י זה דקתני "וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר" מדובר בעירבו הבתים עם החצירות ואם כן ברור שהכוונה דמותר לטלטל הכלים מחצר לחצר כי אם מדובר בהיתר טלטול כלים באותה חצר זה פשיטא דמותר דהרי אפילו אם הכלים שבתו בבית נמי מותר לטלטל אותם באותה חצר. אבל לפי רב

טלטול אבל דרך מלבוש כל שאסרו לצאת בו לרה"ר בין משום משאוי שיש בו חיוב חטאת בין משום תכשיטין שהאשה חולצת ומראה לחברותיה ופטור אבל אסור, אסור לצאת בהן לחצר שאינה מעורבת שמא ישכח ויצא בהן לחוץ אבל לטלטל מותר לפיכך השירי' והנזמים והטבעות מותר לטלטלן בחצר שאינה מעורבת אבל ללובשן שם אסור ולא התירו אלא כבול ופאה נכרית כדי שלא תתגנה על בעלה. וי"א שכל שאסרו לצאת בהן ברה"א אסור לצאת בו אפי' בחצירו ואפי' בביתו דרך מלבוש וזה יראה לי עקר עכ"ל הרשב"א.

הרשב"א כותב "כשהתירו בהן כלים ששבתו בתוכן לא התירו אלא דרך טלטול" - "כלים ששבתו בתוכן" הם כלים ששבתו בתוך החצר. אבל בהמשך הוא כותב "אבל דרך מלבוש כל שאסרו לצאת בו לרה"ר וכו' אסור לצאת בהן לחצר שאינה מעורבת שמא ישכח ויצא בהן לחוץ" - "אסור לצאת בהן לחצר שאינה מעורבת" משמע שמדובר במלבוש ששבת בתוך הבית ואסור לצאת בו לחצר שאינה מעורבת. ומשמע שרק מלבוש שאסרו בו לצאת לרה"ר הוא שאסור ללבוש בבית ולצאת לבוש בו לחצר שלא עירבו אבל מלבוש שלא אסרו בו לצאת לרה"ר אפילו שבת בתוך הבית מותר לצאת לבוש בו לחצר שלא עירבו. והרשב"א כותב להדיא כי השירי' והנזמים והטבעות מותר לטלטלן בחצר שאינה מעורבת אבל ללובשן שם אסור — השירי' והנזמים והטבעות הם

מוכרחים לומר דהא דקתני "וכלים ששבתו בחצר מותר לטלטלן בחצר" קאי בלא עירבו "ל"כ אפילו שבתו בבית נמי" - פירוש, דאם לא מדובר בלא עירבו אלא עירבו הבתים עם החצירות אפילו שבתו בבית נמי אסור לטלטל הכלים בחצר. ובספר גנוזי יוסף הגיה במהרש"א שצ"ל "דאל"כ אפילו שבתו בחצר נמי" וכוונתו דקשה לו המילה "אפילו" כי יותר חידוש לומר שאסור לטלטל הכלים אם שבתו בחצר מאשר אם שבתו בבית אבל איך שלא יהיה דברי המהרש"א ברורים שלפי רב אם שבתו בבית ועירבו אסור לטלטל הכלים בחצר ותוס' לא דברו מאומה בהיתר טלטול כלים בחצר אם שבתו בבית בלא עירבו. נמצא שלפי המהרש"א אין שום ראי' שתוס' כמו רש"י בשבת ק"ל.

ברור ופשוט שבן אדם שהיה לבוש בגד בכניסת שבת בתוך ביתו מותר לצאת לבוש באותו בגד לחצר שלא עירבו כי הבגד לא נחשב כחפצא ששבת בתוך הבית ונראה לי ראי' מדברי הרשב"א עצמו באותו דין הנ"ל שאפילו בגד ששבת בתוך הבית (בגד שלא היה לבוש בו בכניסת שבת אלא היה מונח בביתו) מותר ללבושו ולצאת בו לחצר שלא עירבו.

הנה המשך דברי הרשב"א בעבודת הקודש וז"ל אבל כלים ששבתו בתוך הבית ויצאו בחצר או במבוי אין מטלטלין אותן אלא בד' אמות עד שיערבו ושנשתתפו במו שיתבאר. כשהתירו בהן כלים ששבתו בתוכן לא התירו אלא דרך

מלבוש מהבית לחצר שאינה מעורבת (כגון חלוק וכדומה אפילו שבת בבית) מותר לטלטל אותו בחצר. והחילוק בין בגד לשאר כלים פשוט כמו שהסבירו האחרונים הנ"ל כי הבגד בטל לאדם (או החילוק הוא דכלים יצאו מהבית באיסור משא"כ בגד שיצא בהיתר דרך מלבוש כי א"כ כלים שקוף או גוי הוציאם יהיה מותר לטלטלם וכן משמע בתוס' ר"ד אבל לא משמע כן ביתר הפוסקים). וכל מה שרש"י התיר בשבת ק"ל הוא בגד ולא שאר כלים וכל מה שהרשב"א אסר בתחילת דבריו הוא שאר כלים ולא בגד. ומה שאסור בעירובין צ"א בכומתא וסודרא הוא לטלטל אותו בגד מחצר לחצר אבל באמת מותר לטלטלם באותה חצר שאינה מעורבת והראיות שרעק"א מביא להוכיח דהוא הדין דאין לטלטלו באותה חצר אינם ראיות כי כולם מיירי בשאר כלים ולא בגד.

דוגמאות של תכשיטין שאסרו חז"ל לצאת לרה"ר שמא תראה לחברותיה והם דברים שהרשב"א אוסר ללבוש בבית ולצאת בהם לחצר שלא עירבו ואוסר אפילו ללבושם בחצר, ואפילו הכי הרשב"א מתיר לטלטל אותם בחצר שאינה מעורבת. וא"כ הדברים ק"ל - דבר שאסור להוציא דרך מלבוש מהבית לחצר שאינה מעורבת (כגון טבעת וכדומה) מותר לטלטל אותו אם נמצא בחצר, דבר שמותר להוציא דרך מלבוש מהבית לחצר שאינה מעורבת (כגון חלוק וכדומה) מותר לטלטל אותו בחצר.

נמצא שאין מחלוקת כלל בין הראשונים והרשב"א סובר בדיוק כמו רש"י. כלים ששבתו בבית אסור להוציאם לחצר שאינה מעורבת ואם הגיעו לחצר אסור לטלטלם בחצר (או ד' אמות כמו הרשב"א או מאומה לפי פשוטות לשון הריטב"א). אבל בגד שמותר להוציא דרך

קב ע"ב — קושרין נימא במקדש

בכנור קושרה ר' שמעון אומר עונבה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף היא אינה משמעת את הקול אלא משלשל מלמטה וכורך מלמעלה או משלשל מלמעלה וכורך מלמטה.

מבואר בסוגיא ובפרש"י שחכמים ורבי שמעון בן אלעזר סוברים כי מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותם מאתמול דוחים שבת ומותר לעשות מלאכה דאורייתא לתקן את מיתרי הכנור. ואילו רבי שמעון (בן יוחאי) חולק

במשנה בעירובין קב ע"ב קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה ואם בתחילה כאן וכאן אסור. ופרש"י ד"ה קושרין נימא — נימת כנור של שיר הלויים לקרבן אם נפסקה בשבת ובגמרא מפרש טעמא דקסבר מכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותן מאתמול דהא היום נפסקה דוחה את השבת ואף על גב דקשר אב מלאכה הוא במסכת שבת דף עג.

ובגמרא בדף קג ע"א מובאת ברייתא דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא

וסובר שמכשירי מצוה שלא היה יכול לעשותם מאתמול אינם דוחים איסור דאורייתא אבל הוא מתיר איסור שבות במקדש.

ורש"י מסביר כי רשב"א מתיר איסור דאורייתא לתקן את הכנור כהלכתו דהיינו לכרוך את נימת הכנור ביתדות ולמתוח אותה כדי שתשמיע את קולה כמו שצריך כי אחרת א"א לנגן בכנור וא"א לקיים מצוה. וז"ל רש"י ד"ה אף היא — אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול והואיל וקשירה נמי אב מלאכה היא הא עדיפא שתשמיע את הקול וטוב לנו לחלל את השבת בשלשולו לקיים השמעת קול שיר של ליום מלחלל שבת בקשירה שהיא אב מלאכה ולא נקיים בה שום מצוה דלא מצי השמע קול. ולמרות שחכמים גם מתירים איסור דאורייתא הם אינם מתירים לתקן לגמרי את הכנור וז"ל רש"י ד"ה משלשל מלמטה וכורך מלמעלה — ולרבנן עדיפא למשרי קשירה דהא משלשל נמי אב מלאכה הוא דמתקן כלי כהלכתו וכיון (דדמי) [דשרי] לכתחלה מחליף ואתי נמי להתיר נימין בכנור חדש לכתחלה הלכך קשירה עדיפא עכ"ל. כלומר, מעיקר הדין חכמים מסכימים לרשב"א שמותר לתקן לגמרי את הכנור אבל גזרו רק לקשור קשר דאורייתא שמא יבוא להתקין מיתרים חדשים בכנור בשבת שהיה אפשר לעשות מבעוד יום.

לכאורה דברי רש"י תמוהים - הרי בקשירת הנימה גם חכמים מסכימים דלא נקיים בה שום מצוה וא"כ

איך יתכן שגזרו להתיר איסור סקילה שאין בה שום קיום מצוה? לכאורה היו צריכים לגזור לא לעשות כלום. והקושיא גם על ר"ש - איך מותר לעבור איסור דרבנן שאין בה שום קיום מצוה?

ואין לומר שכאשר קושרים את הנימה בלי למתוח אותה בכל זאת יש קול ואפשר לנגן את שיר הלויים ולכן התירו, זה אינו נכון כלל כי על מנת לנגן בנימה כראוי חייבים למתוח אותה כידוע במציאות ואין צורך להכיר את המציאות כי זה מפורש בגמרא ובפרש"י והוא שרש"י כותב בד"ה אף היא — אם היה עונבה או קושרה אינה משמעת את הקול כו' דלא מצי השמע קול. אבל איזה קול כן תשמע והוא שרש"י כותב בד"ה הא והא רבנן — דמכשירין שא"א מבעוד יום דוחין והא דקתני מתניתין קושרה כשנפסקה באמצעיית שאילמלי עונבה לא תשמע קולה. כלומר, אם רק עונבים אותה לא תשמע קולה אבל בקשירה כן תשמע קולה אלא אין הוא הקול הראוי וא"א לנגן בה כלל את שיר הלויים וכל שכן בעניבה שלא תשמע כלום.

ובכן תמוה איך התירו חכמים לקשור קשירה דאורייתא ולא נוכל לנגן לקיים מצוה ואיך התיר ר"ש איסור דרבנן שלא די שלא נקיים שום מצוה אלא אפילו קול לא נשמע.

לענ"ד יש לדייק ברש"י שכותב ולא נקיים בה שום מצוה - דוקא "בה" לא נקיים שום מצוה דהיינו בקשירת הנימה הזאת, אבל נוכל לקיים

מצות שיר הלויים כאשר מנגנים בשש הנמיות האחרות כי היו שבע נימות בכנור במקדש כדאיתא בערכין יג ע"ב. וכן שמעתי מכנרים מומחים שמומחה יכול לנגן שיר במיתרים האחרים. (הכנור של היום אינו הכנור של המקדש אבל ניתן ללמוד מהכנור של היום כי יש לו רק ארבעה מיתרים ואם די בשלשה מיתרים במקום ארבעה כש"כ שדי בששה מיתרים במקום שבעה).

והתירו למתוח או לקשור או לענוב את הנמא כדי שיהיה לכנור שם כלי כי כל עוד שנימא נפסקת אין לו שם כלי. והביאור עפ"י הדין הידוע של רבי זירא במנחות קג ע"ב ועוד מקומות כל הראוי לבילה בילה אינה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו. ואחד המקומות לדין זה הוא ביבמות קד ע"ב שקריאת הפסוקים בחליצה אינה מעכבת ואיש ואשה שיכולים לדבר אם לא קראו את הפסוקים החליצה כשרה כי כל הראוי ל"בילה" (דהיינו מי שיכול לדבר ולומר את הפסוקים) בילה אינה מעכבת. אבל אלם ואלמת אינם יכולים לעשות חליצה כי כל שאינו ראוי לבילה (דהיינו מי שאינו יכול לדבר) בילה מעכבת.

והוא הדין כאן אלא שהתנאים פליגי במה נקרא "ראוי לבילה" בכנור. רשב"א סובר שאין לכנור שם כנור אלא אם כל המיתרים יכולים להשמיע קול כראוי למצות שיר הלויים ("ראויים לבילה" וכמו איש ואשה שיכולים לומר פסוקי חליצה) ואז לא איכפת לנו אם לא ישתמש בכל המיתרים (כי "בילה" אינה

מעכבת). אבל חכמים חולקים וסוברים כי יש שם כנור אפילו אם הנמא יכולה להשמיע קול כל דהו ולא איכפת לנו שאין זה הקול הרגיל של המיתר המתוח הראוי לשיר של מצוה כי הרי אפילו אם היה מתוח כראוי אין הכרח להשתמש בו ולכן די לנו לשם כנור אם הוא לא נפסק אלא קשור ויכול להשמיע קול כל דהו כי גם קול גרוע הוא סוג של נגינה ויש לזה שם כלי שיר. ולכן חכמים התירו לקשור כדי לתת לכלי שם כנור ולא לקיים את המצוה במיתר הקשור אלא במיתרים האחרים. ר"ש מיקל עוד יותר וסובר כי אפילו אם בן אדם אינו יכול לשמוע את תנועת המיתר כאשר מזיזים (פורטים) אותו בכל זאת יש לזה שם כלי שיר כי למרות שבני אדם אינם יכולים לשמוע הקב"ה יכול לשמוע. וההסבר הוא ששיר הלויים הוא לצורך הקב"ה כדאיתא בברכות לה ע"א וערכין יא ע"א דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מניין שאין אומרים שירה אלא על היין שנאמר (שופטים ט) ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים אם אנשים משמח אלקים במה משמח מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין. ובכך מחדש ר"ש דנקרא ראוי לבילה לפי השומע דהיינו הקב"ה אפילו אם אינו ראוי למשמיע.

ונפקא מינה להלכה בדברי ר"ש כי יש משרוקית כלבים שמשמיעה קול בתדר שבן אדם אינו יכול לשמוע ורק כלב יכול לשמוע. וראיתי מי שכתב שאין איסור להשתמש במשרוקית כלבים בשבת

אף היא אינה משמעת את הקול וגם חכמים לא טענו נגד ר"ש שאינו מתקן כלום. ולפיכך על אף שאין לי ראייה מפורשת שאין מחלוקת בנקודה זו למה לן לאפושי במחלוקת ולענ"ד כאשר מדובר בכלי שיר בעלמא לכל הדיעות הוא נחשב כלי שיר אפילו אם בן אדם אינו יכול לשמוע אותה ואסור להשתמש במשרוקית כלבים בשבת. מחלוקתם במה נקרא כלי שיר למצות שיר הלויים כי חכמים סוברים שלמצוה זו כדי שיהיה ראוי לבילה בן אדם צריך לשמוע כי צריך לשמח אלקים וגם אנשים אבל סגי בקול כל דהו ואילו רשב"א סובר דבעינן קול ראוי כהלכתו.

אחרי כתבי זה ראיתי בצפנת פענח הלכ' שופר פ"א ה"ב שכתב ועיין ברש"י שם בעירובין ד' ק"ג ד"ה אף היא מש"כ ולא נקיים בה שום מצוה כו' וא"כ למאי קושרין כלל אך זה באה לשיהיה הכלי במקדש ורש"י שם ר"ל לענין לשורר בו עכ"ל. נראה שהתכוון להנ"ל שיהיה לכנור שם כלי לשורר בו כלומר לנגן בו בכנור ולא לנגן בה בנימא וכמו שכתבתי וברוך שכיזונתי.

שלא מצינו איסור כלי שיר בשבת אם א"א לשמוע אותו, אבל לענ"ד ראייה מדברי ר"ש לא כך אלא אפילו אם בן אדם אינו יכול לשמוע הרי זה כלי שיר כי השם כלי שיר נקבע לפי השומע ולא בעינן שומע ומשמיע. ואין לומר שלפי ר"ש אין זה נקרא קול, כי רש"י כותב על דברי ר"ש "שאילמלי עונבה לא תשמע קולה" ולא כתב אין לה קול ולא כתב שאינו מתקן כלום וכדומה אלא משמע שקול יש לה אלא שלא שומעים אותו ובר מן דין אין סברא להתיר אפילו איסור דרבנן אם לא לתת לו שם כלי שיר. ולענ"ד גם חכמים ורשב"א מודים שיש שם כלי שיר אפילו אם רק השומע שומע ולא המשמיע כי רש"י כותב על דברי רשב"א וטוב לנו לחלל את השבת בשלשולו לקיים השמעת קול שיר של לויים - שימו לב שזה טוב לנו לתקן את הנימא לגמרי כדי לקיים בה מצוה ומשמע שאין התיקון בא לתת שם כלי אלא כדי לקיים במיתר עצמו מצוה אבל לתת שם כלי שיר גם רשב"א מודה שמספיק בקשירה. ולא רק קשירה אלא גם עניבה נותנת שם כלי שיר כי הרי רשב"א כלל את דברי ר"ש וחכמים בחדא מחתא ואמר